
Samrådsredogörelse

Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021 - 2030

SÅ HÄR HAR SAMRÅD BEDRIVITS

SAMRÅD

Kommunstyrelsen beslutade den 8 april 2019 § 60 att ge kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram förslag till reviderat miljö- och klimatprogram. Därefter har kommunledningskontoret i samarbete med berörda kontor arbetat fram ett remissförslag.

Kommunstyrelsen beslutade den 18 maj 2020 § 77 att skicka förslaget till miljö- och klimatprogram 2021–2030 med tillhörande beslutsunderlag på remiss till berörda nämnder och externa aktörer under perioden 18 maj till och med den 18 september 2020.

Anstånd att lämna synpunkter senare har medgetts till de som frågat till och med den 2 oktober 2020. Handlingarna skickades ut i brev samt via e-post enligt upprättad sändlista. Till externa aktörer skickades missiv, miljö- och klimatprogram samt sändlista. Till kommunens verksamheter skickades även verksamhetsstöd, uppföljning av gällande miljöprogram och klimat och energistrategi. Samtliga handlingar tillhörande ärendet har under remisstiden funnits tillgängliga för läsning och nedladdning på www.danderyd.se/miljoprogram.

Under remissperioden har förslaget till miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021 - 2030 funnits tillgängligt vid Information Danderyd och Djursholms slott samt på biblioteken i Danderyd, Djursholm, Enebyberg och Stocksund. Information om remissen har spridits via Danderydsaktuellt, nyhet på kommunens webbplats och sociala medier. Remissförslaget har även presenterats för Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Tekniska nämnden och fastighetsnämnden av projektledare vid ordinarie sammanträden. Frågor kring remissen har besvarats av miljösamordnare och energi- och klimatstrateg via telefon, via e-post och genom direktkontakt.

STÄLLNINGSTAGANDE Kommunledningskontorets bedömning är att förslaget kan ligga till grund för det fortsatta arbetet med Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021 - 2030. Miljö- och klimatprogrammet ska omfatta hela kommunens geografiska område och innefatta såväl direkta som indirekta miljö- och klimataspekter. Tillhörande verksamhetsstöd ska hjälpa kommunens förvaltningar att hitta adekvata åtgärder och aktiviteter för att uppfylla programmets uppsatta mål och uppdrag inom utsatt tid. Miljö- och klimatprogrammet hanterar i huvudsak den ekologiska delen av de globala hållbarhetsmålen, övriga delar föreslås hanteras separat i annat forum. Programmet hanterar klimatpåverkande utsläpp däremot hanteras åtgärder på grund av ett förändrat klimat i separat klimatanpassningsplan.

Följande områden återfinns i miljö- och klimatprogrammet:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Friskt vatten
- Biologisk mångfald
- God bebyggd miljö
- Giftfri miljö

YTTRANDEN

Totalt har 24 yttranden lämnats in. Inkomna synpunkter redovisas, följt av kommunledningskontorets kommentar.

Yttranden har kommit in från:

STATLIGA OCH REGIONALA ORGAN

1. Länsstyrelsen Stockholm
2. Region Stockholm

KOMMUNALA ORGAN

3. Sollentuna kommun
4. Täby kommun

NÄMNDER OCH BOLAG

5. Socialnämnden
6. Kultur- och fritidsnämnden
7. Fastighetsnämnden
8. Utbildningsnämnden
9. Tekniska nämnden
10. Byggnadsnämnden
11. Miljö- och hälsoskydds nämnden

ORGANISATIONER OCH INTRESSEFÖRENINGAR

12. Danderyds Hembygdsförening

13. Danderyds Villaägarförening
14. Miljöpartiet de gröna i Danderyd
15. Naturskyddsföreningen i Danderyd
16. Enebybergs gårds förening

ÖVRIGA

17. Viktor Rydbergs Samskola
18. Eon
19. Käppala
20. Norrvatten
21. Svenska kraftnät

PRIVATPERSONER

22. Privatperson 1
23. Privatperson 2
24. Privatperson 3

LÄSANVISNING

Inkomna synpunkter är sammanställda nedan. I första kolumnen framgår vem som lämnat synpunkter och i den andra finns sammanfattning av inlämnat yttrande. Efter varje yttrande lämnas kommentarer på inkomna synpunkter. Kommentarer är skrivna *kursivt*. Inkomna synpunkter på såväl miljö- och klimatprogram samt på tillhörande verksamhetsstöd besvaras. Namn som framkommit i yttranden har tagits bort i sammanställningen medan titlar kvarstår.

STATLIGA OCH REGIONALA ORGAN	
1. Länsstyrelsen Stockholm	<p>Synpunkter på remissen ”Miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun”</p> <p>Det är positivt att Danderyds kommun har tagit fram ett nytt miljö- och klimatprogram och att Länsstyrelsen beretts möjlighet att ge synpunkter.</p> <p>Länsstyrelsen tycker att det i stort är ett bra, koncist och tydligt program. Det är positivt att programmet omfattar hela stadens geografiska område och inte enbart den egna organisationen. Det är också positivt att Miljö- och klimatprogrammet är det övergripande styrdokumentet för hållbarhetsarbetet i kommunen där det viktigaste från övriga styrdokument finns samlat. Det är också positivt att det finns en väl utarbetad struktur med tydlig och bra värdegrund och övergripande mål, ansvarsfördelning, genomförande och uppföljning. Vi har några synpunkter som ytterligare skulle kunna förstärka programmet:</p>

Begränsad klimatpåverkan

Här kan det vara värt att nämna att den globala medeltemperaturen ökar snabbare närmare polerna och att vi därför i Sverige och Stockholm har en högre ökning av medeltemperatur än det globala genomsnittet.

Frisk luft

För att nå målet om frisk luft krävs som det står i texten att man arbetar även för att minska trafikvolymen. Vi saknar därför ett uppdrag kopplat till mål 2.1 om att minska trafikvolymen i kommunen. För att lyckas med detta krävs samverkan med kommuner.

Biologisk mångfald

Vi saknar ett mål om skydd av natur med höga värden och ett resonemang om behov av yta. (Mål 5.4.1 för God bebyggd miljö förutsätter att natur skyddas/sparas.)

Meningen ”Endast i och i närheten av större stadsregioner är förhållandena idag goda för att kunna bevara biologisk mångfald.” stämmer inte för alla naturtyper. Det stämmer inte heller att gröna tak kan ersätta förlorad ängsmark, även om rätt anlagda gröna tak kan bidra till den biologiska mångfalden.

Att främja pollinering på kommunens mark är ett bra sätt att bidra till biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Uppdrag 4.1.4 om att värdefulla träd ska bevaras är bra, men skulle behöva kompletteras med föryngring, så att värdena finns kvar även på lång sikt.

God bebyggd miljö

Vi saknar ett mål och uppdrag kopplat till kulturvärden i den bebyggda miljön. Det skulle kunna kopplas till beslutet om att påbörja en förstudie för ett nytt kulturmiljöprogram. Eftersom ett minskat resande med bil är en så pass viktig pusselbit i det övergripande arbetet för miljö och klimat vore det bra med ett uppdrag om hur man kan arbeta för detta genom fysisk planering.

Det vore bra om uppdrag 5.5.3 om att nybyggnation av bostäder bör vara beläget inom 400 meter till en kollektivtrafikhållplats kompletteras med att lyfta fördelarna med närhet till service som en åtgärd för att minska resandet och bidra till en hållbar stadsmiljö.

Giftfri miljö

Enligt Kemikalieinspektionen är miljökvalitetsmålet kopplat till åtta globala hållbarhetsmål.

Sista delen av bakgrundstexten för Giftfri miljö verkar ha fallit bort.

Synergieffekter

	<p>Programmet skulle kunna kompletteras med en skrivning om att många av åtgärderna har synergier med varandra och kan bidra till att uppnå flera miljömål och att detta ska beaktas vid genomförandet.</p> <p>Slutligen en liten detalj; vi uppmärksammande att symbolerna och undertexterna för miljömål 13, 14, 16 har råkat blandas om.</p> <p>Beslutet har fattats av miljödirektör med miljömålssamordnare som föredragande.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Länsstyrelsen Stockholm</p>	<p>Länsstyrelsen framför att för att nå målet frisk luft krävs att kommunen arbetar för att minska trafikvolymen och saknar ett uppdrag kring detta kopplat till mål 2.1 (Luftkvaliteten i Danderyds kommun ska förbättras).</p> <p><i>Danderyds kommun har inte full rådighet med att minska trafikvolymen men arbetar aktivt med att minska onödig biltrafik samt för att föra över biltrafik till kollektivtrafik, gång och cykel. Mål och uppdrag kopplande till minskning av trafikens påverkan finns främst under området Begränsad klimatpåverkan i Miljö- och klimatprogrammet. I verksamhetsstödet återfinns även förslag till åtgärder kopplade till dessa uppdrag. Under fokusområdet God bebyggd miljö återfinns även ett mål med liknande innebörd 5.2 Andel bilresor i förhållande till övriga trafikslag ska minska.</i></p> <p>Kopplat till fokusområdet Biologisk mångfald saknar Länsstyrelsen ett mål om skydd av natur med höga värden och ett resonemang om behov av yta.</p> <p><i>Danderyds kommuns högsta värden inom biologisk mångfald återfinns i trädgårdsstaden. I dessa områden finns begränsad möjlighet att skydda natur och yta. Uppdrag återfinns för att bevara skyddsvärda träd 4.1.4 Värdefulla träd såsom äldre ekar, ädellövträd och tallar ska bevaras. Natur med höga värden återfinns ofta inom områden som även är av kulturellt högt värde. För att tydliggöra skyddet för naturen i dessa områden är en möjlighet att formulera en åtgärd/aktivitet för skydd av natur i samband med framtagande av kulturmiljöprogram för kommunen.</i></p> <p><i>Förslag till åtgärd/aktivitet under målet, Biologisk mångfald ska främjas: "Vid framtagande av kulturmiljöprogram ska natur med höga värden beaktas och bevaras"</i></p> <p>Länsstyrelsen framför att meningen "Endast i och i närheten av större stadsregioner är förhållandena idag goda för att kunna bevara biologisk mångfald." inte stämmer för alla naturtyper. Det stämmer inte heller att gröna tak kan ersätta förlorad ängsmark, även om rätt anlagda gröna tak kan bidra till den biologiska mångfalden.</p> <p><i>De ängsmarker länsstyrelsen menar är nog sådana som är rester av ett äldre brukat kulturlandskap, medan ängsmarker i Danderyds miljö- och klimatprogram är synonymt med gräsmarker som sköts extensivt</i></p>

oavsett tidigare skötsel, *miljö- och klimatprogrammet behandlar samtliga gräsmarker som en biologisk resurs. Gröna tak kan med tiden bli mycket fina och artrika om tiden får arbeta för detta. De första gröna taken i Zürich har exempelvis idag orkidéer som en del av sin växtlighet. Det har spontant kommit in under 1900-talets lopp. De gröna taken är bara ett av flera exempel på hur man kan bygga med större hänsyn till ekosystemen och ersätta ska tolkas som ersätta i bemärkelsen funktion, inte nödvändigtvis ersätta rent fysiskt.*

För att undvika missförstånd så ändras text till: "Omkring, och i, större stadsregioner är däremot förhållandena idag relativt goda för att kunna bevara biologisk mångfald." samt "Anläggning av gröna tak kan bidra till att stärka ängsmarksekosystemen."

Länsstyrelsen framför att uppdrag 4.1.4 om att värdefulla träd ska bevaras är bra, men behöver kompletteras med föryngring, så att värdena finns kvar även på lång sikt.

Inom begreppet värdefulla träd avses även föryngring av dessa träd.

Länsstyrelsen saknar ett mål och uppdrag kopplat till kulturvärden i den bebyggda miljön. Det skulle kunna kopplas till beslutet om att påbörja en förstudie för ett nytt kulturmiljöprogram.

Kulturvärden hanteras inte direkt i miljö- och klimatprogrammet, dock återfinns kopplingar mellan områden med höga naturvärden och områden med höga kulturvärden. För att tydliggöra skyddet för naturen i dessa områden är en möjlighet att formulera en åtgärd/aktivitet för skydd av natur i samband med framtagande av kulturmiljöprogram för kommunen.

Förslag till åtgärd/aktivitet i verksamhetsstödet under målet Biologisk mångfald ska främjas: "Vid framtagande av kulturmiljöprogram ska natur med höga värden beaktas och bevaras"

Länsstyrelsen skriver att eftersom ett minskat resande med bil är en så pass viktig pusselbit i det övergripande arbetet för miljö och klimat vore det bra med ett uppdrag om hur man kan arbeta för detta genom fysisk planering.

Ett separat uppdrag om detta bedöms inte vara nödvändigt. Frågorna kommer naturligt att hanteras i pågående arbete med framtagande av trafikstrategi samt ny Översiktsplan för Danderyds kommun.

Länsstyrelsen framför att det vore bra om uppdrag 5.5.3 om att nybyggnation av bostäder bör vara beläget inom 400 meter till en kollektivtrafikhållplats kompletteras med att lyfta fördelarna med närhet till service som en åtgärd för att minska resandet och bidra till en hållbar stadsmiljö. *Kommunen instämmer i Länsstyrelsens förslag, men förordar att detta förhållningssätt lyfts med i arbetet med ny Översiktsplan. Valet med nuvarande utformning av uppdrag 5.5.3. ligger kopplat till intentionen att hitta mätbara uppdrag vilket*

	<p><i>uppföljning av närhet till service är svårare att tolka och kan skifta mycket över tid.</i></p> <p>Länsstyrelsen påpekar att enligt Kemikalieinspektionen är miljö kvalitetsmålet giftfri miljö kopplat till åtta globala hållbarhetsmål.</p> <p><i>I arbetet med framtagande av miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun har en försiktig ansats gjorts vad gäller koppling mellan övergripande nationella och globala mål. Flera av kommunens mål överlappar flera mål inom olika aspekter.</i></p> <p>Länsstyrelsen noterar att sista delen av bakgrundstexten för Giftfri miljö verkar ha fallit bort samt att symbolerna och undertexterna för miljömål 13, 14, 16 har råkat blandas om.</p> <p><i>Kommunen tackar för redaktionella kommentarer. Texten korrigeras så att den blir korrekt.</i></p> <p>Länsstyrelsen skriver att programmet skulle kunna kompletteras med en skrivning om att många av åtgärderna har synergier med varandra och kan bidra till att uppnå flera miljömål och att detta ska beaktas vid genomförandet.</p> <p><i>Framförd synpunkt tas tacksamt emot. Introduktionen av Verksamhetsstödet kompletteras med en skrivning med följande lydelse "Flera av åtgärderna har synergier med varandra och kan bidra till att uppnå flera uppdrag och mål vilket bör beaktas vid val av åtgärder/aktiviteter".</i></p>
<p>2. Region Stockholm</p>	<p>Yttrande över Miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun</p> <p>Ärendebeskrivning Danderyds kommun har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig över förslag på miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun.</p> <p>Beslutsunderlag Regiondirektörens tjänsteutlåtande Remiss Miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun</p> <p>Förslag till beslut Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.</p> <p>Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över Miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun</p> <p>Regionledningskontorets förslag och motivering <i>Sammanfattning</i></p>

Danderyds kommun har bjudit in Region Stockholm att yttra sig över förslag på miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun.

Regionledningskontoret ser positivt på förslaget till Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun. De övergripande målsättningarna avseende bebyggelse och transport i programmet ligger till stor del i linje med Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen, LS 2017–1512, och den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050), LS 2015–0084. På några punkter, främst avseende klimatpåverkan ur ett konsumtionsperspektiv, kollektivtrafikandel samt buller, har regionledningskontoret noterat att Danderyds kommuns mål och uppdrag avviker från målvärden som används i den regionala utvecklingsplanen, RUFS 2050, samt i det regionala trafikförsörjningsprogrammet. Där så är fallet förordar Region Stockholm att de föreslagna målen och uppdragen justeras eller kompletteras.

Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun omfattar mål och uppdrag som kan komma att inverka på Region Stockholms budget och planering för kollektivtrafiken, beroende på hur programarbetet genomförs.

Bakgrund

Danderyds kommun har remitterat förslag på Miljö- och klimatprogram 2030 till Region Stockholm. Det föreslagna programmet gäller 2021–2030 och utgår från de globala hållbarhetsmålen, de nationella och regionala miljö- och klimatmålen samt det globala klimatmålet i Parisavtalet om maximalt 1,5 graders temperaturökning jämfört med förindustriell tid. Programmet är indelat i sex fokusområden; *begränsad klimatpåverkan, frisk luft, friskt vatten, biologisk mångfald, god bebyggd miljö* och *giftfri miljö*. Det omfattar mål och uppdrag för respektive fokusområde, samt konkreta exempel på vad de som lever, bor och verkar i Danderyds kommun kan göra för att målen ska uppnås. Kommunens miljö- och klimatarbete kommer att följas upp årligen genom 17 gröna indikatorer som representerar miljö- och klimatprogrammets sex fokusområden.

Ärendet har beretts i samråd med tillväxt- och regionplaneförvaltningen och trafikförvaltningen.

Överväganden

Region Stockholms yttrande till Danderyds kommun över Miljö- och klimatprogram 2030

Region Stockholm ser positivt på förslaget till Miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun. De övergripande målsättningarna i programmet ligger i linje med den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050), LS 2015–

0084, och Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen, LS 2017–1512, med avseende på områdena bebyggelse och transport. Det är positivt att kommunen identifierar dessa som två viktiga sektorer att arbeta med och vidta åtgärder inom för att minska klimatpåverkan då de står för de största direkta utsläppen i hela Stockholms län enligt Klimatfärdplan 2050.

Region Stockholm noterar att Danderyds kommun inte inkluderar klimatpåverkan från konsumtion och flygresor i sina målsättningar kring begränsad klimatpåverkan, vilket inte är i linje med RUFSS 2050. Ett viktigt ställningstagande i RUFSS 2050 är att även de indirekta utsläppen måste beaktas om de globala klimatmålen ska nås, och ett av delmålen är att utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv ska halveras till 2030. Region Stockholm anser att miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun bör kompletteras med konsumtionsperspektivet och kopplas till de regionala målen inom området. Om inte hela klimatpåverkan omfattas av målarbetet skapas otydlighet och en bild av att utsläppsnivåerna redan ligger på en önskvärd nivå.

Det nationella klimatmålet och målet i Klimatfärdplan 2050 för Stockholmsregionen är nettonollutsläpp av växthusgaser till år 2045. Nettonollutsläpp adresseras inte som ett långsiktigt mål med lokala åtaganden för kommunen, vilket Region Stockholm anser vore önskvärt.

Region Stockholm ser positivt på att Danderyds kommun inkluderar mål om minskad andel resande med bil, samt en ambition om ökat cykelresande som harmoniserar med RUFSS 2050 och den regionala cykelplanen för Stockholms län. Det vore en fördel om målet även kopplas till de mål som anges i RUFSS 2050 och i det regionala trafikförsörjningsprogrammet, LS 2017–0540, om ökad kollektivtrafikandel. Danderyds kommun skulle även kunna bidra till ett ökat kollektivtrafikresande i hela nordöstra delen av Stockholmsregionen genom att medverka i arbetet med Roslagsbanan till City, och på så sätt även bidra till att avlasta E18.

Det är positivt att ny bebyggelse planeras med högst 400 meters gångavstånd från kollektivtrafikhållplats i enlighet med Trafikförvaltningens riktlinjer för planering (RiPlan, SL-S-419761). Region Stockholm ser dock gärna att kommunen även anger att nybebyggelse i första hand lokaliseras i närhet till stomtrafik.

Vidare är ett regionalt ställningstagande i RUFSS 2050 att ny bebyggelse ska lokaliseras till mark som är lämplig för ändamålet med hänsyn till risker som är kopplade till ett förändrat klimat. I RUFSS 2050 lyfts även risken för att samhällsviktiga funktioner påverkas negativt av effekter av ett förändrat klimat, och att det är fördelaktigt att redan i dagsläget bedriva ett aktivt klimatanpassningsarbete. Region Stockholm noterar att klimatanpassning inte omfattas av Danderyds

	<p>kopplas till de mål som anges i RUFSS 2050 och i det regionala trafikförsörjningsprogrammet, LS 2017–0540, om ökad kollektivtrafikandel. Danderyds kommun skulle även kunna bidra till ett ökat kollektivtrafikresande i hela nordöstra delen av Stockholmsregionen genom att medverka i arbetet med Roslagsbanan till City, och på så sätt även bidra till att avlasta E18. Kommunen</p> <p>Region Stockholm noterar att Danderyds kommun inte har harmoniserat sina mål för bullerstörning från spårtrafik i boendemiljöer med målet i det regionala trafikförsörjningsprogrammet, och förordar att så sker. För Roslagsbanan har bullerskyddsåtgärder redan genomförts och målet i trafikförsörjningsprogrammet är uppnått för sträckan.</p> <p><i>Kommunen ser inget motstridigt i formuleringen av mål 5.1 Påverkan från trafikbuller ska minska samt uppdraget 5.1.1. Andelen boende som är bullerstörda av väg- och spårtrafik ska minska. Även om bullerskyddsåtgärder har genomförts så anser kommunen att en målsättning om minskad bullerstörning är relevant för Danderydsborna.</i></p>
KOMMUNALA ORGAN	
<p>3. Sollentuna kommun</p>	<p>SYNPUNKTER PÅ FÖRSLAG TILL MILJÖ- OCH KLIMATPROGRAM FÖR DANDERYDS KOMMUN 2021 - 2030</p> <p>Sollentuna kommun tackar för möjligheten att lämna synpunkter på förslaget till Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021-2030.</p> <p>Förslaget är ett väl genomarbetat program som är pedagogiskt uppbyggt och med tydliga indelningar enligt kommunens valda fokusområden. I den inledande delen illustreras på ett tydligt vis sambanden mellan Danderyds kommuns fokusområden inom miljö- och klimatarbetet, de nationella miljömålen och de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030.</p> <p>Under rubriken Begränsad klimatpåverkan beskrivs att ”Målsättningen med Danderyds kommuns klimatarbete är att klara det globala klimatmålet med max 1,5 graders temperaturhöjning”. Det är här lite otydligt om detta är ett av miljö- och klimatprogrammets formulerade mål, eller om det är vad kommunen ska verka för, liksom en vision. Eventuellt skulle ett förtydligande vara bra för läsbarheten.</p> <p>Till mål 3.2 under rubriken Friskt vatten kopplas uppdrag 3.2.1, att arbeta efter Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för att uppnå god ekologisk status. Vi vill här kommentera att dessa åtgärdsprogram inte är tillräckliga för att nå god status, men att mål 3.3 samt uppdrag 3.3.2 kommer kunna bidra till uppfyllelse av mål 3.2.</p> <p>Sollentuna har i övrigt inga synpunkter på innehåll, målsättningar, uppdrag eller indikatorer som föreslås i förslaget till Miljö- och</p>

	<p>klimatprogram för Danderyds kommun 2021-2030. Vi ser fram emot att följa ert arbete med mål och indikatorer, och hoppas få möjlighet att samarbeta inom gemensamma områden framöver.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Sollentuna kommun</p>	<p>Under rubriken Begränsad klimatpåverkan beskrivs att ”Målsättningen med Danderyds kommuns klimatarbete är att klara det globala klimatmålet med max 1,5 graders temperaturhöjning”. Det är här lite otydligt om detta är ett av miljö- och klimatprogrammets formulerade mål, eller om det är vad kommunen ska verka för, liksom en vision. Eventuellt skulle ett förtydligande vara bra för läsvänligheten.</p> <p><i>Kommunen verkar för att klara det globala klimatmålet med max 1,5 graders temperaturhöjning. De mål som beslutas i miljö- och klimatprogrammet är de nationella utsläppsmålen som är fastställda för att uppnå detta.</i></p> <p>Till mål 3.2 under rubriken Friskt vatten kopplas uppdrag 3.2.1, att arbeta efter Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för att uppnå god ekologisk status. Vi vill här kommentera att dessa åtgärdsprogram inte är tillräckliga för att nå god status, men att mål 3.3 samt uppdrag 3.3.2 kommer kunna bidra till uppfyllelse av mål 3.2.</p> <p><i>Kommunen tackar för synpunkten och är medveten om att nuvarande åtgärdsprogram haltar. Havs- och vattenmyndigheten reviderar återkommande åtgärdsprogrammet och förhoppningen är att denna övergripande myndighet inom vattenområdet framställer åtgärdsprogram för att klara de åtaganden vi har för att klara EU:s direktiv. Danderyds kommun arbetar för att höja ambitionsnivån, tex, genom det pågående arbetet med framtagandet av vattenplan och dagvattenplan.</i></p>
<p>4. Täby kommun</p>	<p>Yttrande över Remissförslag Miljö- och klimatprogram 2021 - 2030, Danderyds kommun</p> <p><i>Sammanfattning</i></p> <p>Täby kommun har mottagit remissförslag för Miljö och klimatprogram. Bedömningen är att förslaget är ett lättöverskådligt och tillgängligt dokument. Texterna är korta, beskrivande och lätta att ta till sig. Dokumentet har en bra disposition, med ett tydligt syfte och övergripande ansvar för måluppfyllelsen. Målen täcker in flera av de globala och nationella miljömålen vilket visas tydligt i dokumentet på flera ställen. Det skapar en god läsbarhet och igenkänning hos läsaren. Det uppskattas att förslaget ger invånare och verksamma i kommunen goda råd i arbetet med måluppfyllelsen.</p> <p>Otydligheter i dokumentet finns avseende kopplingen till andra mål då det förklaras olika i dokumentet. De nationella miljömålen benämns olika. I förslagen till uppdrag används ibland bör och ibland ska, kanske kan det förtydligas varför. Otydlighet finns även om uppdragen som är mätbara kommer att följas upp, eller om det bara är de ”Gröna indikatorerna” som ska följas upp. En koppling mellan mål och styrande dokument i kommunen kan underlätta i det fortsatta arbetet.</p>

Även målansvarig nämnd/er bör nämnas i dokumentet för respektive måluppfyllelse. En framgångsfaktor för Miljö- och klimatprogrammets genomförande är att få in mål och uppdrag i ett kommunövergripande styr- och ledningssystem tillsammans med övriga mål och uppdrag för kommunen. En begreppslista kan hjälpa läsaren för ökad förståelse.

Täby kommuns synpunkter

I nedan tabell återfinns Täby kommuns synpunkter med hänvisning till sidnummer och text, tabell eller bild. I sammanfattningen ges en generell uppfattning av dokumentet i sin helhet.

YTTRANDE

Sida	Text/Tabell/Bild	Synpunkter
2	Text	Rubrik Kommunens övergripande mål: Stycke 1 Förtydliga vilka mål som ligger till grund för vad. Viss otydlighet i beskrivningen.
2	Text	Rubrik Kommunens övergripande mål: Stycke 2 Definiera vilka de 6 prioriterade regionala målen är som det hänvisas till i dokumentet.
2	Bild	De 16 Nationella miljömålen; Fel bild till mål 13 och 14.
4	Tabell	Rubriknamn kolumn 2, Nationella hållbarhetsmål, ska vara Nationella miljömål (miljökvalitetsmål).
4	Tabell	Tabellen gör det enkelt att förstå hur kommunens fokusområden kopplar till de svenska nationella miljömålen samt de globala hållbarhetsmålen.
4	Tabell	Kolumn 3 rad 4, saknar mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.
4	Text	Följande text bör lyftas tidigare i dokument för ökad förståelse; ” Miljö- och klimatprogrammets fokus ligger i den ekologiska aspekten av hållbarhetsbegreppets tre delar, men resultatet av insatserna genererar även positiva effekter inom både de sociala och ekonomiska hållbarhetsområdena.”
4	Text	Stycke 2: De nationella miljömålen räknas endast till 14 stycken i tabellen på sid 4. Är det 15:e målet generationsmålet? Det bör i sådant fall förtydligas.
5	Text	Rubrik: Ansvar och genomförande; Det framgår inte tydligt vilka nämnder som har vilka målansvar.
10	Tabell	Uppdrag: 5.4.1, samt 5.5.3 används bör, medan i övriga uppdrag används benämningen ska. Tydliggör om det finns skillnader avseende användandet av bör eller ska, beroende på om marken är kommunalägd eller privatägd.
11	Text	Giftnri miljö: I sista meningen, sista stycket, saknas det sista ordet.
12	Text	Gröna indikatorer: Det är bra att redovisa vilka indikatorer som används för att följa upp hur det går, men otydligt hur de kopplar till målen och uppdragen under respektive fokusområde och uppfyllelsen av dem?

Övrigt

En koppling mellan mål, ansvarig nämnd/bolag och andra styrande

	<p>dokument i kommunen skulle underlätta i det fortsatta arbetet och verka stödande i planering och förvaltning. En framgångsfaktor för miljöprogrammets genomförande bör vara att få in mål och uppdrag i ett kommunövergripande styr- och ledningssystem tillsammans med övriga mål och uppdrag för kommunen. En begreppslista kan hjälpa läsaren för ökad förståelse.</p>
<p>Kommentar Täby kommun</p>	<p>Täby kommun framför att det finns otydligheter i dokumentet avseende kopplingen till andra mål då det förklaras olika i dokumentet. Täby önskar på sid 2 att förtydliga vilka mål som ligger till grund för vad då viss otydlighet uppfattas i beskrivningen. Vidare önskas att definiera vilka de 6 prioriterade regionala målen är som det hänvisas till i dokumentet.</p> <p><i>I det inledande stycket under rubriken Kommunens övergripande mål har för läsvänlighetens skull endast en generell hänvisning gjorts till de globala hållbarhetsmålen samt det globala klimatmålet samt till nationella och regionala miljö och klimatmål.</i></p> <p><i>Förtydligande kring att det är den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen som avses återfinns på sid 4. Förtydligande kring det globala klimatmålet och koppling till Danderyds klimatmål återfinns under fokusområdet Begränsad Klimatpåverkan.</i></p> <p><i>Förtydliganden kring övriga nationella och regionala miljö- och klimatmål saknas då en målsättning har varit att hålla miljö- och klimatprogrammet kortfattat och läsvänligt, därmed saknas utförlig beskrivning inom några områden.</i></p> <p>Täby kommun framför att fel bilder är kopplade till mål 13 och 14 på tabellen med de 16 nationella miljömålen på sidan 3 samt att rubriknamnet i kolumn 2 i matrisen på sidan 6, Nationella hållbarhetsmål, ska vara Nationella miljömål (miljökvalitetsmål).</p> <p><i>Danderyds kommun tackar för Täbys noggrannhet. Redaktionella ändringar görs så att det blir korrekt.</i></p> <p>Täby framför att tabellen på sidan 6 gör det enkelt att förstå hur kommunens fokusområden kopplar till de svenska nationella miljömålen samt de globala hållbarhetsmålen. Dock saknas mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald i kolumn 3 rad 4 (Biologisk mångfald).</p> <p><i>Mål 15 har ramlat bort vid layoutarbete, kommunen tackar för noggrannhet och tillser att Mål 15 kommer med i tabellen under fokusområdet biologisk mångfald i slutligt förslag.</i></p> <p>Täby föreslår att följande text (sid 7) bör lyftas tidigare i dokument för ökad förståelse; ”Miljö- och klimatprogrammets fokus ligger i den ekologiska aspekten av hållbarhetsbegreppet tre delar, men resultatet av insatserna genererar även positiva effekter inom både de sociala och ekonomiska hållbarhetsområdena.”</p> <p><i>Avvägning har gjorts att hålla inledningen kortfattad och att denna text har viktig koppling till matrisen/tabellen på sid 6.</i></p>

Täby noterar att i tabellen/matrisen på sid 6 under kolumnen med de nationella miljömålen så räknas endast 14 stycken i tabellen och undrar om det 15:e målet som saknas är generationsmålet?

Säker strålmiljö är det saknade nationella miljömålet som fallit bort. Detta ska återfinnas kopplat till God bebyggd miljö. Detta läggs in i tabellen i slutligt förslag.

I förslagen till uppdrag används ibland bör och ibland ska, kanske kan det förtydligas varför.

Genomgående används benämningen "ska" förutom i uppdrag 5.4.1. Ny- eller ombyggda bostäder bör vara belägna inom 300 meter från ett grönt-, vatten eller parkområde samt 5.5.3. Nybyggnation av bostäder bör vara beläget inom 400 meter till en kollektivtrafikhållplats. Båda dessa uppdrag avser byggnation samt avstånd. Benämningen "bör" har här valts då beaktande av omständigheter i den fysiska miljön och att förutsättningar kan finnas som inte möjliggör att byggnation ska ske inom ett visst avstånd.

En synpunkt som framförs är att det under avsnittet med rubriken "Ansvar och genomförande", inte tydligt framgår vilka nämnder som har vilka målansvar.

I verksamhetsstödet återfinns förslag till åtgärder/aktiviteter men även förslag till ansvarig nämnd för att genomföra dessa för att uppnå programmets mål och uppdrag.

Täby noterar att i bakgrundstexten om fokusområdet Giftfri miljö så saknas det sista ordet i det sista stycket.

Kommunen tackar för redaktionella kommentarer. Texten korrigeras så att den blir korrekt.

Täby framför angående de gröna indikatorerna att det är bra att redovisa vilka indikatorer som används för att följa upp hur det går, men otydligt hur de kopplar till målen och uppdragen under respektive fokusområde och uppfyllelsen av dem?

Syftet med de gröna indikatorerna är främst att få en bred bild av miljöutvecklingen över tid i kommunen. Fler förslag till nyckeltal för uppföljning av mål, uppdrag, åtgärder/aktiviteter återfinns i verksamhetsstödet.

Täby framför att en framgångsfaktor för miljöprogrammets genomförande bör vara att få in mål och uppdrag i ett kommunövergripande styr- och ledningssystem tillsammans med övriga mål och uppdrag för kommunen.

Kontoret instämmer i synpunkten. Det övergripande stödsystemet som tidigare användes för miljöuppföljning har bytts ut och i nuläget saknas ett samlat systemstöd för genomförande och uppföljning.

Arbete pågår med förhoppning att detta kan lösas.

En begreppslista kan hjälpa läsaren för ökad förståelse.

Bedömningen har varit att hålla programmet kortfattat med lättförståeliga begrepp, därför finns begreppslista inte med.

NÄMNDER OCH BOLAG

5. Socialnämnden

REMISS ANGÅENDE MILJÖ- OCH KLIMATPROGRAM FÖR DANDERYDS KOMMUN 2021–2030

Tjänsteutlåtande 2020-08-18 Dnr: SN 2020/0113

Ärende

Socialnämnden har ombetts inkomma med remissvar på ett reviderat Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021–2030 som tagits fram av kommunledningskontoret på uppdrag av Kommunstyrelsen efter beslut den 28 april 2020.

De större förändringar som gjorts i förslaget Miljö- och klimatprogram 2021–2030 jämfört med tidigare styrdokument är en sammanslagning av Miljöprogram och Klimat- och energistrategi till ett samlat Miljö- och klimatprogram samt att styrdokumentet sträcker sig fram till 2030. Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 18 september 2020.

Socialkontorets förslag till beslut

Socialnämnden godkänner socialkontorets tjänsteskrivelse SN 2020/0113, daterad 2020-08-18 och överlämnar denna som sitt yttrande till kommun-styrelsen.

Bakgrund

De större förändringar som gjorts i förslaget Miljö- och klimatprogram 2021–2030 jämfört med tidigare styrdokument är en sammanslagning av Miljöprogram och Klimat- och energistrategi till ett samlat Miljö- och klimatprogram samt att styrdokumentet sträcker sig fram till 2030. Kopplat till Miljö- och klimatprogrammet finns ett verksamhetsstöd som riktar sig till förvaltningarna. I verksamhetsstödet listas förslag på åtgärder och aktiviteter som riktar sig till verksamheterna.

De förändringar som är genomförda är främst i form av aktualisering, vilka kan vara av arten bakgrundsuppdatering på grund av att data har förbättrats. Det kan också vara förändringar gjorda på grund av att övergripande beslut fattats på global, nationell eller regional nivå vilket påverkat programmets mål. En sammanslagning har gjorts av de mål som tidigare funnits i Miljöprogrammet och de åtgärder som funnits i den handlingsplan som varit kopplad till miljöprogrammet.

De tidigare fem fokusområden har nu utökats till sex fokusområden, tillkommande fokusområde är begränsad klimatpåverkan vilket tidigare ingick i området frisk luft. Begränsad klimatpåverkan lyftes in mot bakgrund av att denna benämning återfinns i de nationella miljömålen.

Övriga förändringar redovisas i det bilagda dokumentet; Översikt av förslag till förändringar i miljö- och klimatprogram 2030.

Socialkontorets yttrande

	<p>Socialnämnden är positivt till att Miljöprogrammet och Klimat- och energistrategi slagits ihop och tillsammans skapat ett styrdokument vilket sannolikt gör det lättare för såväl kommunens verksamheter som till de som bor och verkar inom Danderyds kommun att få en god överblick över kommunens miljö och klimatarbete.</p> <p>Ett verksamhetsstöd följer med Miljö- och klimatprogrammet, de åtgärder och aktiviteter som följer med verksamhetsstödet är inte styrande men kan bli en god vägledning och inspiration till nämnderna vid beslutsfattande.</p> <p>Av de områden i Miljö- och klimatprogrammet som omfattar socialnämndens verksamhetsområde återfinns samtliga områden inom kravställning i samband med upphandling av verksamhet. Socialkontoret har idag ett gott samarbete med upphandlingsavdelningen och följer redan idag de mål som finns i tidigare plan vilka är oförändrade i det reviderade förslaget till Miljö- och klimatprogram 2021–2030.</p>
Kommentar	<i>Inga synpunkter</i>
Socialnämnden	
<p>6. Kultur- och fritidsnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2020-08-17 Dnr: KFN 2020/0068</p> <p>REMISSVAR PÅ MILJÖ- OCH KLIMATPROGRAM FÖR DANDERYDS KOMMUN 2021 - 2030</p> <p>Ärende</p> <p>Miljö- och klimatprogrammet utgår från de globala hållbarhets- och klimatmålen. Danderyds kommuns miljö- och klimatprogram är indelat i sex områden som täcker in 15 av de nationella miljö kvalitetsmålen, 11 av de globala hållbarhetsmålen och 6 av de prioriterade regionala målen. Miljö- och klimatprogrammet består av förslag på mål och uppdrag för arbetet åren 2021 - 2030.</p> <p>När planen är beslutad kommer Kultur- och fritidsnämnden (KFN) ta beslut om lämpliga åtgärder/ aktiviteter och nyckeltal inom respektive mål och uppdrag. Därför kommenteras inte förslag på åtgärder/aktiviteter, uppskattad kostnad, nyckeltal, ansvar eller tid. KFN har följande synpunkter på de föreslagna målen och uppdragen i remissen.</p> <p>Förvaltningens förslag till beslut</p> <p>Kultur- och fritidsnämnden antar förvaltningens förslag till remissvar och beslutar sända det som sitt svar till kommunstyrelsen.</p> <p>Bakgrund</p> <p>Remissvar från bildningsförvaltningen som ska lämnas till kommunstyrelsen senast den 18 september 2020.</p> <p>Bildningsförvaltningens yttrande</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde begränsad klimatpåverkan (mål 1)

	<p>Uppdrag 6.4.2. KFN ifrågasätter om arbetsfordonsparken ingår under Mål 1.2.2 Tjänstebilar ska vara fossilbränsleoberoende. Kommentar: Det finns i så fall inga realistiska möjligheter att inom rådande budgetförutsättningar uppnå målet att alla våra arbetsfordon som ingår i vår fordonspark skall vara fossilbränsleoberoende.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde frisk luft <p>Inga synpunkter på de föreslagna uppdragen inom detta område.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde friskt vatten <p>Inga synpunkter på de föreslagna uppdragen inom detta område.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde biologisk mångfald <p>Inga synpunkter på de föreslagna uppdragen inom detta område.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde god bebyggd miljö <p>Inga synpunkter på de föreslagna uppdragen inom detta område.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde giffri miljö (mål 6) <p>Uppdrag 6.4.2. KFN yrkar på att uppdrag 6.4.2. <i>Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerad nivå.</i> begränsas till basnivån. Den nya basnivån är betydligt ambitiösare än den nuvarande lagstiftningen, vilket KFN anser vara realistiskt och på en fullt tillfredsställande nivå.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Kultur- och fritidsnämnden</p>	<p>Kultur- och fritidsnämnden ifrågasätter om arbetsfordonsparken ingår under Mål 1.2.2 "Tjänstebilar ska vara fossilbränsleoberoende" och framför att det i så fall inte finns realistiska möjligheter att inom rådande budgetförutsättningar uppnå målet att alla våra arbetsfordon som ingår i vår fordonspark skall vara fossilbränsleoberoende. <i>Det överliggande målet till uppdrag 1.2.2. "Danderyds kommun som organisation är fossilbränsleoberoende år 2025" gäller kommunorganisation och då även kommuns arbetsfordon. Målet återfanns även i tidigare miljöprogram då med målår 2020. Målåret 2025 är valt för att det ska finna rimlig möjlighet att klara målet. Det finns exempelvis i nuläget möjlighet att använda fossilbränslefria alternativ, tex HVO i arbetsmaskiner, vilket innebär att nya fordon inte behöver införskaffas på kort sikt.</i></p> <p>KFN yrkar på att uppdrag 6.4.2. <i>Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerad nivå.</i> begränsas till basnivån. Den nya basnivån är betydligt ambitiösare än den nuvarande lagstiftningen, vilket KFN anser vara realistiskt och på en fullt tillfredsställande nivå. <i>Mål om att följa upphandlingsmyndighetens avancerade krav där det är tillämpligt beslutades redan 2014 då "Styrdokument för energieffektivisering av verksamheter i Danderyds kommun" fastställdes i kommunfullmäktige. Detta mål fanns tidigare också i Miljöprogram samt Energi- och klimatstrategi för Danderyds kommun. Upphandlingsmyndighetens krav är väl förankrat med både</i></p>

	<p><i>leverantörer och kravställare för att dessa ska vara realistiska och användbara. Vid varje upphandling görs dessutom en värdering om kravnivån är möjlig att ställa utifrån vad marknaden kan erbjuda och storleken på upphandlingen. Vi uppdaterar uppdrag med formuleringen ” 6.4.2. Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerade nivå ” där det är möjligt.</i></p>
<p>7. Fastighetsnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2020-08-21 Dnr: FN 2020/0177</p> <p>TJÄNSTEUTLÅTANDE REMISSVAR FÖRSLAG TILL MILJÖ- OCH KLIMATPROGRAM FÖR DANDERYDS KOMMUN 2021–2030</p> <p>Ärende</p> <p>Kommunstyrelsen beslutade 2019-04-08 §60 att ge kommunledningskontoret i uppdrag att arbeta fram ett förslag till reviderat miljö- och klimatprogram. Kommunledningskontoret har i samarbete med berörda kontor arbetat fram ett förslag. Förslaget har skickats ut på remiss under perioden 2020-05-18 – 2020-09-18 till fastighetsnämnden för att få in synpunkter och förbättringsförslag inför framtagande av ett färdigt förslag.</p> <p>Förslag till miljö- och klimatprogram utgår från de globala hållbarhetsmålen samt det globala klimatmålet att sträva efter max 1,5 graders temperaturökning jämfört med förindustriell tid. De nationella och regionala miljö- och klimatmålen ligger som grund tillsammans med hållbarhetsaspekterna i kommunens vision och strategier.</p> <p>De större förändringar som föreslås är sammanslagning av miljöprogram och klimat- och energistrategi till ett miljö- och klimatprogram och att programmet kompletteras med ett sjätte fokusområde, begränsad klimatpåverkan samt att styrdokumentet sträcker sig till år 2030.</p> <p>Kopplat till miljö- och klimatprogrammet finns ett verksamhetsstöd med förslag till åtgärder och aktiviteter som riktar sig förvaltningarna för att uppnå målen i miljö- och klimatprogrammet. Respektive nämnd avgör vilka åtgärder som ska beslutas inom ramen för respektive budget.</p> <p>Tekniska kontoret anser att förslag till Miljö- och klimatprogram är ett gediget styrdokument och ett bra stöd i tekniska kontorets arbete att främja miljön och begränsa utsläppen av växthusgaser och har inget att erinra om förslaget.</p> <p>Tekniska kontorets utrednings förslag till beslut</p> <p>Fastighetsnämnden beslutar att överlämna tekniska kontorets synpunkter i enlighet med tjänsteutlåtande FN 2020/0177 som svar på remissen.</p> <p>Bakgrund</p> <p>Kommunstyrelsen beslutade 2019-04-08 §60 att ge kommunledningskontoret i uppdrag att arbeta fram ett förslag till reviderat miljö- och klimatprogram. Kommunledningskontoret har i samarbete med berörda kontor arbetat fram ett förslag. Förslaget har skickats ut på remiss under perioden 2020-05-18 – 2020-09-18 till bland annat fastighetsnämnden för att få in synpunkter och förbättringsförslag inför framtagande av ett färdigt förslag. I framtagandet av förslag till</p>

miljö- och klimatprogram har flertalet tjänstepersoner på tekniska kontoret deltagit. Synpunkter och underlag från workshop och webbenkät där förtroendevalda och ledande tjänstepersoner har deltagit har inkluderats i förslaget. Uppdraget från kommunstyrelsen innebar en försiktig revidering av nuvarande miljöprogram och klimat- och energistrategi. De förändringar som är genomförda är främst i form av aktualisering, vilken kan vara av arten bakgrundsuppdatering på grund av att data har förbättrats. Det kan också vara förändringar gjorda på grund av att övergripande beslut fattats på global, nationell eller regional nivå vilka påverkar programmets mål.

Förslaget fanns tillgängligt under remissperioden i Information Danderyd för att få synpunkter från allmänheten.

Tekniska kontorets utredning

Förslag till miljö- och klimatprogram utgår från de globala hållbarhetsmålen samt det globala klimatmålet att sträva efter max 1,5 graders temperaturökning jämfört med förindustriell tid. De nationella och regionala miljö- och klimatmålen ligger som grund tillsammans med hållbarhetsaspekterna i kommunens vision och strategier.

Syftet med miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun är att styra mot en god och hälsosam miljö och en långsiktigt hållbar utveckling. Programmet visar vad vi ska göra på lokal nivå för att nå de nationella miljö- och klimatmålen. Danderyds kommuns miljö- och klimatprogram ska vara styrande för alla verksamheter som finansieras av kommunen och underlätta miljöarbetet för dem som bor och verkar i kommunen. Miljö- och klimatprogrammet är det övergripande styrdokumentet för hållbarhetsarbetet i kommunen där det viktigaste från övriga styrdokument finns samlat.

Kommunen har en viktig roll i utvecklingen mot ett hållbart samhälle eftersom den har möjlighet att påverka på den lokala nivån. För tekniska kontoret innebär det bland annat i rollen som planerare, inköpare, förvaltare, fastighetsägare, väghållare och informatör. Det är viktigt att kommunen tar ansvar när det gäller miljö- och klimatfrågorna, föregår med gott exempel och är en förebild. En viktig uppgift för kommunen är att skapa förutsättningar för ett hållbart samhälle och underlätta och inspirera dem som lever, bor och verkar i Danderyd att anta ett miljövänligt förhållningssätt. Danderyd ska verka för ett hållbart samhälle genom att aktivt lyfta in hållbarhetsfrågor i samarbete med övriga aktörer. Det kan exempelvis vara i nätverk kring trafik-avfalls-, energi-, luft- och vattenfrågor.

Barnperspektivet genomsyrar miljöarbetets grundläggande syfte – att lösa de stora miljöproblemen till nästa generation.

Miljö- och klimatprogrammet belyser kopplingen till de globala hållbarhetsmålen. Tekniska kontoret föreslår att detta förstärks

	<p>ytterligare i kommunens framtida hållbarhetsarbete och att det utöver miljö- och klimataspekter även täcker in övriga målområden.</p> <p>De förändringar som är genomförda är främst i form av aktualisering, vilken kan vara av arten bakgrundsuppdatering på grund av att data har förbättrats. Det kan också vara förändringar gjorda på grund av att övergripande beslut fattats på global, nationell eller regional nivå vilka påverkar programmets mål. Exempelvis, Uppdraget ”Kommunens utsläpp av växthusgaser minskar med 20 procent till år 2020 per invånare jämfört med 2009” uppdateras med nytt målar och ny nivå vilket är detsamma som Sveriges klimatmål för den icke-handlande sektorn. Förslag till ny formulering är, ”Kommunens utsläpp av växthusgaser minskar med 63 procent till år 2030 per invånare med 1990 som basår”.</p> <p>Punkt 5.5.4 i verksamhetsstöd till miljö- och klimatprogram bör förtydligas för att inte missuppfattas att miljöcertifiering gäller vid samtliga nybyggnationer i kommunen till följande formulering, ”När kommunen bygger nytt ska byggnaden miljöklassas enligt vedertaget miljöklassningssystem.”</p>
<p>Kommentar</p> <p>Fastighetsnämnden</p>	<p>Av fastighetsnämndens remissvar framgår att miljö- och klimatprogrammet belyser kopplingen till de globala hållbarhetsmålen. Tekniska kontoret föreslår att detta förstärks ytterligare i kommunens framtida hållbarhetsarbete och att det utöver miljö- och klimataspekter även täcker in övriga målområden.</p> <p><i>Kommunen kan integrera de globala hållbarhetsmålen i det fortsatta arbetet med kommunens styrdokument och verksamheter exempelvis är de globala hållbarhetsmålen en utgångspunkt i arbetet inför ny översiktsplan.</i></p> <p>Punkt 5.5.4 i verksamhetsstöd till miljö- och klimatprogram bör förtydligas för att inte missuppfattas att miljöcertifiering gäller vid samtliga nybyggnationer i kommunen till följande formulering, ”När kommunen bygger nytt ska byggnaden miljöklassas enligt vedertaget miljöklassningssystem.”</p> <p><i>Tack för synpunkten om förtydligande. Punkt 5.5.4 korrigeras till föreslagen formulering i uppdrag i Miljö- och klimatprogram och i verksamhetsstöd.</i></p>
<p>8. Utbildningsnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2020-08-17 Dnr: UN 2020/0521</p> <p>REMISSVAR PÅ MILJÖ- OCH KLIMATPROGRAM FÖR DANDERYDS KOMMUN 2021-2030</p> <p>Ärende</p> <p>Utbildningsnämnden har att yttra sig över förslag till Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021-2030. Programmet utgår från de globala hållbarhets- och klimatmålen. och är indelat i sex områden som täcker in 15 av de nationella miljö kvalitetsmålen, 11 av de globala hållbarhetsmålen och 6 av de prioriterade regionala målen.</p>

Miljö- och klimatprogrammet består av förslag på mål och uppdrag för arbetet åren 2021-2030.

När planen är beslutad kommer Utbildningsnämnden (UN) fatta beslut om lämpliga åtgärder/ aktiviteter och nyckeltal inom respektive mål och uppdrag. Därför kommenteras inte förslag på åtgärder/aktiviteter, uppskattad kostnad, nyckeltal, ansvar eller tid.

Bildningsförvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden antar bildningsförvaltningens yttrande över Förslag till Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021-2030, enligt tjänsteutlåtande daterat 2020-08-17 med dnr UN 2020/0521, som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bakgrund

Remissvar från utbildningsnämnden över förslag till Miljö- och klimatprogram 2021-2030 för Danderyds kommun ska lämnas till kommunstyrelsen senast den 18 september 2020.

Bildningsförvaltningens yttrande

- **Fokusområde begränsad klimatpåverkan (mål 1)**

Utbildningsnämnden (UN) har inga synpunkter på de föreslagna uppdragen inom detta område. Däremot föreslår UN två tillägg enligt nedan;

UN föreslår att ytterligare ett uppdrag läggs till under *Mål 1.1. Kommunen ska arbeta för att de som verkar i Danderyd minskar växthusutsläppen.*

Förslag på tillägg:

Uppdrag: 1.1.X. Kommunen ökar sin nivå av digitalisering för att minska resor inom kommunen och pappersanvändning.

UN föreslår att ytterligare uppdrag läggs till under *Mål 1.1.2. Energianvändningen i kommunägda byggnader ska årligen minska med tre procent* som handlar om att se över bland annat belysning, värmekällor och fönster i lokaler eller utomhusytor där bildningsförvaltningens verksamhet genomförs.

- **Fokusområde frisk luft**

UN har inga synpunkter på de föreslagna uppdragen inom detta område. Däremot föreslår UN tillägg enligt nedan;

UN föreslår att ytterligare två uppdrag läggs till under *Mål 2.1. Luftkvaliteten i Danderyds kommun ska förbättras* med bäring på inomhusluften i fastigheter där bildningsförvaltningen bedriver utbildningsverksamhet och administration. Inomhusluften har stor betydelse för mående och hälsa samt möjligheter till god kunskapsinhämtning och utförande av arbete. Barn och elever i Danderyds kommun tillbringar stor tid av dagen i utbildning och fritidsaktiviteter i kommunens fastigheter. Detsamma gäller kommunanställda i dessa verksamheter.

<p>Förslag på tillägg:</p> <p><i>Uppdrag: 2.1.X. Luftkvaliteten i kommunala förskole- och skolfastigheter ska förbättras genom förbättrad städning.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde friskt vatten <p>UN har inga synpunkter på de föreslagna uppdragen inom detta område.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde biologisk mångfald <p>Uppdrag 4.3.1</p> <p>UN föreslår att uppdrag 4.3.1. <i>Stärkt kunskap inom skolväsendet</i> stryks. I enlighet med läroplaner och kursplaner ingår redan idag utbildning i hållbarhets- och klimatfrågor i skolans uppdrag. Valet av metoder ligger inom undervisande lärares ansvarsområde.</p> <p>Skolan har ansvar för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling samt förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället. Eleverna ska efter genomgången gymnasieskola kunna observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling.</p> <p>Flertalet kurs- och ämnesplaner i grund- och gymnasieskola tar upp klimat- och hållbarhetsfrågor inom till exempel geografi, naturkunskap, samhällskunskap och hem- och konsumentkunskap.</p> <p>Det är läraren som avgör hur innehållets delar väljs ut och kombineras i ett arbetsområde i undervisningen. Det ligger även inom lärarens ansvar att planera och genomföra undervisningen, så att eleverna får möjlighet att utveckla de kunskaper som läroplanen anger.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde god bebyggd miljö <p>UN har inga synpunkter på de föreslagna uppdragen inom detta område.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokusområde giftfri miljö <p>Uppdrag 6.1.1</p> <p>UN föreslår att uppdrag 6.1.1. <i>År 2025 ska minst 50% av alla skolor och förskolor vara miljödiplomerade med Grön flagg eller motsvarande</i> stryks. I enlighet med läroplaner och kursplaner ingår redan idag utbildning i hållbarhets- och klimatfrågor i skolans uppdrag. Se ovan. Valet av metoder ligger inom undervisande lärares ansvarsområde och valet av diplomeringsinstrument ligger hos rektor för varje förskola och skola.</p> <p>Uppdrag 6.1.2.</p> <p>UN föreslår att uppdrag 6.1.2. <i>Förskolor, skolor och boenden ska ha en handlingsplan för en giftfri miljö</i> ändras till <i>förvaltningar som bedriver förskola, skola ska ha en övergripande handlingsplan för en giftfri miljö</i>. Som en inledande åtgärd önskar UN att aktiviteterna</p>
--

	<p>inleds med <i>en inventering av lokalerna och verksamheternas befintliga material för att kontrollera om de är giftfria.</i></p> <p>Tekniska nämnden genomförde en inventering av förskolorna 2016 inför framtagandet av den förra handlingsplanen i miljöprogrammet 2016-2020. UN anser att det samma bör göras för både förskolor och skolor i samband med att arbetet med det nya miljö- och klimatprogrammet inleds.</p> <p>Uppdrag 6.4.2. Innebörden gällande miljökrav upphandling på avancerad nivå är oklar och åtagandet långtgående. Därför förslår UN en specificering eller omformulering av uppdag 6.4.2 <i>Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerade nivå med exempelvis tillägget "om tillämpligt".</i></p> <p>Uppdrag 6.5 UN föreslår att KSPU tas bort i ansvarsförteckningen under uppdag 6.5 <i>Andelen ekologiska livsmedel som köps in till kommunens verksamhet ska öka.</i></p>
<p>Kommentar</p> <p>Utbildningsnämnden</p>	<p>Utbildningsnämnden föreslår att ytterligare ett uppdag läggs till under <i>Mål 1.1. Kommunen ska arbeta för att de som verkar i Danderyd minskar växthusutsläppen.</i></p> <p><i>Uppdrag: 1.1.X. Kommunen ökar sin nivå av digitalisering för att minska resor inom kommunen och pappersanvändning.</i></p> <p><i>Detta uppdag hör hemma i mål 1.2 som handlar om kommunens egen verksamhet. I kommunens framtagna reseriktlinjer uppmanas medarbetaren att i första hand välja genomföra möten "resfritt". Kommunen arbetar också redan med digitalisering på bred front inom den egna verksamheten varför denna synpunkt dessutom kommer att behandlas i digitaliseringsstrategin som är under framtagande.</i></p> <p>UN föreslår att ytterligare uppdag läggs till under <i>Mål 1.1.2. Energianvändningen i kommunägda byggnader ska årligen minska med tre procent</i> som handlar om att se över bland annat belysning, värmekällor och fönster i lokaler eller utomhusytor där bildningsförvaltningens verksamhet genomförs. <i>Kommunen arbetar redan med att se över belysning, värmesystem, fönster, ventilation m.m. i sina energieffektiviseringsprojekt.</i></p> <p>Utbildningsnämnden föreslår att ytterligare uppdag läggs till under "Mål 2.1. Luftkvaliteten i Danderyds kommun ska förbättras" med bäring på inomhusluften i fastigheter där bildningsförvaltningen bedriver utbildningsverksamhet och administration. Förslag på tillägg:</p>

Uppdrag: ”2.1.X. Luftkvaliteten i kommunala förskole- och skolfastigheter ska förbättras genom förbättrad städning”.

Mål 2.1 Luftkvaliteten i Danderyds kommun ska förbättras, har främst bäring på utomhusluft kopplat till miljö kvalitet. Utbildningsnämndens förslag lämpar sig väl som en konkret åtgärd med syfte att uppnå mål ”2.1. Luftkvaliteten i Danderyds kommun ska förbättras”.

Verksamhetsstödet kompletteras med ny åtgärd/aktivitet med motsvarande innebörd som föreslaget uppdrag.

Utbildningsnämnden föreslår inom fokusområdet biologisk mångfald att uppdrag 4.3.1. *Stärkt kunskap inom skolväsendet* stryks. I enlighet med läroplaner och kursplaner ingår redan idag utbildning i hållbarhets- och klimatfrågor i skolans uppdrag. Valet av metoder ligger inom undervisande lärares ansvarsområde.

Under målet ”4.3 Stärka kunskapen och medvetenheten om Danderyds natur, biologiska mångfald och ekosystemtjänster” finns uppdraget ”4.3.1 Stärka kunskap inom skolverksamhet”.

Uppdraget är felriktat i nuvarande utformning, då skolan redan har uppdrag inom området i den ordinarie verksamheten. Uppdraget tas bort. För att bibehålla syftet att ge stöd och hjälp utöver läroplan åt de lärare och ledare som vill ha en hög ambitionsnivå inom kunskapsspridning om biologisk mångfald föreslås att en åtgärd/aktivitet kompletteras i verksamhetsstödet som främst riktar sig till andra nämnder.

Utbildningsnämnden föreslår inom fokusområdet giftfri miljö att uppdrag 6.1.1. *År 2025 ska minst 50 % av alla skolor och förskolor vara miljödiplomerade med Grön flagg eller motsvarande* stryks. I enlighet med läroplaner och kursplaner ingår redan idag utbildning i hållbarhets- och klimatfrågor i skolans uppdrag. Valet av metoder ligger inom undervisande lärares ansvarsområde och valet av diplomerings- och utvärderingsinstrument ligger hos rektor för varje förskola och skola.

Uppdraget återfinns även i tidigare miljöprogram, då med målar 2020. Målsättning med uppdraget är att få ett samlat strukturerat hållbarhetsarbete på skolor och förskolor vilket täcker in områden utanför den direkta utbildningsinsatsen. Generellt undviks fastställda nivåer och målar i miljö- och klimatprogrammet, detta för att nämnder ska ha frihet att välja lämplig ambitionsnivå och förfaringssätt för att uppnå mål och uppdrag. Detta uppdrag har varit ett undantag. Det finns även förståelse kring det som framförs i yttrandet kring valfrihet av utvärderingsinstrument. Därför föreslås en omformulering av uppdraget. Förslag till formulering:

6.1.1 Skolor och förskolor ska miljödiplomerade eller miljöcertifieras.

Inom fokusområdet giftfri förskola föreslår utbildningsnämnden att uppdrag ”6.1.2. Förskolor, skolor och boenden ska ha en handlingsplan för en giftfri miljö” ändras till ”förvaltningar som bedriver förskola, skola ska ha en övergripande handlingsplan för en giftfri miljö”.

	<p>Som en inledande åtgärd önskar UN att aktiviteterna inleds med en inventering av lokalerna och verksamheternas befintliga material för att kontrollera om de är giftfria.</p> <p><i>Målgruppen för gällande uppdrag har varit såväl kommunala som fristående förskolor, skolor och boenden. Om uppdraget omformuleras enligt förslag minskas målgruppen och likabehandling mellan privata utförare och kommunala kan ifrågasättas.</i></p> <p><i>Uppdrag kvarstår.</i></p> <p><i>Föreslagen åtgärd med inventering av lokalerna och verksamhetens befintliga material för kontroll om de är giftfria är relevant och lyfts in i verksamhetsstödet.</i></p> <p>Inom fokusområdet giftfri förskola framför utbildningsnämnden angående uppdrag 6.4.2. att innebörden gällande miljökrav i upphandling på avancerad nivå är oklar och åtagandet långtgående. Därför förslår UN en specificering eller omformulering av uppdrag 6.4.2 Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerade nivå med exempelvis tillägget ”om tillämpligt”.</p> <p><i>Mål om att följa upphandlingsmyndighetens avancerade krav där det är tillämpligt beslutades redan 2014 då ”Styrdokument för energieffektivisering av verksamheter i Danderyds kommun” fastställdes i kommunfullmäktige. Detta mål fanns tidigare också i Miljöprogram samt Energi- och klimatstrategi för Danderyds kommun. Upphandlingsmyndighetens krav är väl förankrat med både leverantörer och kravställare för att dessa ska vara realistiska och användbara. Vid varje upphandling görs dessutom en värdering om kravnivån är möjlig att ställa utifrån vad marknaden kan erbjuda och storleken på upphandlingen. Uppdraget uppdateras, ny formulering ”6.4.2. Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerade nivå där det är möjligt”.</i></p> <p>Utbildningsnämnden föreslår att KSPU tas bort i ansvarsförteckningen under uppdrag ”6.5 Andelen ekologiska livsmedel som köps in till kommunens verksamhet ska öka”.</p> <p><i>Verksamhetsstödet ger endast förslag till ansvarig nämnd. Förändring görs enligt Utbildningsnämndens förslag.</i></p> <p><i>Kontoret noterar att mål 6.5 och 6.6 med underliggande uppdrag har fallit bort i layoutad remissversion av miljö- och klimatprogrammet. Korrigering görs till slutförslaget.</i></p>
<p>9. Tekniska nämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2020-08-10 Dnr: TN 2020/0229</p> <p>TJÄNSTEUTLÅTANDE REMISSVAR FÖRSLAG TILL MILJÖ- OCH KLIMATPROGRAM 2030</p> <p>Ärende</p> <p>Kommunstyrelsen beslutade 2019-04-08 §60 att ge kommunledningskontoret i uppdrag att arbeta fram ett förslag till</p>

reviderat miljö- och klimatprogram. Kommunledningskontoret har i samarbete med berörda kontor arbetat fram ett förslag. Förslaget har skickats ut på remiss under perioden 2020-05-18 – 2020-09-18 till tekniska nämnden för att få in synpunkter och förbättringsförslag inför framtagande av ett färdigt förslag.

Förslag till miljö- och klimatprogram utgår från de globala hållbarhetsmålen samt det globala klimatmålet att sträva efter max 1,5 graders temperaturökning jämfört med förindustriell tid. De nationella och regionala miljö- och klimatmålen ligger som grund tillsammans med hållbarhetsaspekterna i kommunens vision och strategier.

De större förändringar som föreslås är sammanslagning av miljöprogram och klimat- och energistrategi till ett miljö- och klimatprogram och att programmet kompletteras med ett sjätte fokusområde, begränsad klimatpåverkan samt att styrdokumentet sträcker sig till år 2030. Kopplat till miljö- och klimatprogrammet finns ett verksamhetsstöd med förslag till åtgärder och aktiviteter som riktar sig förvaltningarna för att uppnå målen i miljö- och klimatprogrammet. Respektive nämnd avgör vilka åtgärder som ska beslutas inom ramen för respektive budget.

Tekniska kontoret anser att förslag till Miljö- och klimatprogram är ett viktigt styrdokument och ett bra stöd i tekniska kontorets arbete att främja miljön och begränsa utsläppen av växthusgaser och har inget att erinra om förslaget.

Tekniska kontorets förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar att överlämna tekniska kontorets synpunkter i enlighet med tjänsteutlåtande TN 2019/0229 som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen beslutade 2019-04-08 §60 att ge kommunledningskontoret i uppdrag att arbeta fram ett förslag till reviderat miljö- och klimatprogram. Kommunledningskontoret har i samarbete med berörda kontor arbetat fram ett förslag. Förslaget har skickats ut på remiss under perioden 2020-05-18 – 2020-09-18 till tekniska nämnden för att få in synpunkter och förbättringsförslag inför framtagande av ett färdigt förslag. I framtagandet av förslag till miljö- och klimatprogram har flertalet tjänstepersoner på tekniska kontoret deltagit. Synpunkter och underlag från workshop och webbenkät där förtroendevalda och ledande tjänstepersoner har deltagit har inkluderats i förslaget. Uppdraget från kommunstyrelsen innebar en försiktig revidering av nuvarande miljöprogram och klimat- och energistrategi. De förändringar som är genomförda är främst i form av aktualisering, vilken kan vara av arten bakgrundsuppdatering på grund av att data har förbättrats. Det kan också vara förändringar gjorda på grund av att övergripande beslut fattats på global, nationell eller regional nivå vilka påverkar programmets mål.

Förslaget fanns tillgängligt under remissperioden i Information Danderyd för att inhämta synpunkter från allmänheten.

Tekniska kontorets utredning

Förslag till miljö- och klimatprogram utgår från de globala hållbarhetsmålen samt det globala klimatmålet att sträva efter max 1,5 graders temperaturökning jämfört med förindustriell tid, före 1750. De nationella och regionala miljö och klimatmålen ligger som grund tillsammans med hållbarhetsaspekterna i kommunens vision och strategier.

Syftet med miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun är att styra mot en god och hälsosam miljö och en långsiktigt hållbar utveckling. Programmet visar vad vi ska göra på lokal nivå för att nå de nationella miljö- och klimatmålen. Danderyds kommuns miljö- och klimatprogram ska vara styrande för alla verksamheter som finansieras av kommunen och underlätta miljöarbetet för dem som bor och verkar i kommunen. Miljö- och klimatprogrammet är det övergripande styrdokumentet för hållbarhetsarbetet i kommunen där det viktigaste från övriga styrdokument finns samlat.

Kommunen har en viktig roll i utvecklingen mot ett hållbart samhälle eftersom den har möjlighet att påverka på den lokala nivån. För tekniska kontoret innebär det bland annat i rollen som planerare, inköpare, förvaltare, fastighetsägare, väghållare och informatör. Det är viktigt att kommunen tar ansvar när det gäller miljö- och klimatfrågorna, föregår med gott exempel och är en förebild. En viktig uppgift för kommunen är att skapa förutsättningar för ett hållbart samhälle och underlätta och inspirera dem som lever, bor och verkar i Danderyd att anta ett miljövänligt förhållningssätt. Danderyd ska verka för ett hållbart samhälle genom att aktivt lyfta in hållbarhetsfrågor i samarbete med övriga aktörer. Det kan exempelvis vara i nätverk kring trafik-, avfalls-, energi-, luft- och vattenfrågor.

Barnperspektivet genomsyrar miljöarbetets grundläggande syfte – att lösa de stora miljöproblemen till nästa generation.

Miljö- och klimatprogrammet belyser kopplingen till de globala hållbarhetsmålen. Tekniska kontoret föreslår att detta förstärks ytterligare i kommunens framtida hållbarhetsarbete och att det utöver miljö- och klimataspekter även täcker in övriga målområden.

De förändringar som är genomförda är främst i form av aktualisering, vilken kan vara av arten bakgrundsuppdatering på grund av att data har förbättrats. Det kan också vara förändringar gjorda på grund av att övergripande beslut fattats på global, nationell eller regional nivå vilka påverkar programmets mål. Exempelvis, uppdraget ”Kommunens utsläpp av växthusgaser minskar med 20 procent till år 2020 per invånare jämfört med 2009” uppdateras med nytt mål år och ny nivå vilket är detsamma som Sveriges klimatmål för den icke-handlande sektorn. Förslag till ny formulering är, ”Kommunens utsläpp av växthusgaser minskar med 63 procent till år 2030 per invånare med 1990 som basår”.

	<p>Tilläggsyrkande till beslutet: Syftesformuleringen ska ändras till att ordet ”styrande” ska ändras till ”vägledande” i mening nummer tre i miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun 2021-2030. Meningen ska ändras till ”Syftet med miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun är att styra mot en god och hälsosam miljö och en långsiktigt hållbar utveckling. Det visar på de åtgärder som vi i Danderyd kan vidta på lokal nivå för att bidra till att nationella miljö- och klimatmål nås. Danderyds kommuns miljö- och klimatprogram ska vara vägledande för alla verksamheter som finansieras av kommunen och underlätta miljöarbetet för dem som bor och verkar i kommunen.”</p>
<p>Kommentar Tekniska nämnden</p>	<p>Miljö- och klimatprogrammet belyser kopplingen till de globala hållbarhetsmålen. Tekniska kontoret föreslår att detta förstärks ytterligare i kommunens framtida hållbarhetsarbete och att det utöver miljö- och klimataspekter även täcker in övriga målområden. <i>Kommunen kan integrera de globala hållbarhetsmålen i det fortsatta arbetet med kommunens styrdokument och verksamheter exempelvis är de globala hållbarhetsmålen en utgångspunkt i arbetet inför ny översiktsplan.</i></p> <p>Tilläggsyrkande till beslutet: Syftesformuleringen ska ändras till att ordet ”styrande” ska ändras till ”vägledande” i mening nummer tre i miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun 2021-2030. Meningen ska ändras till ”Syftet med miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun är att styra mot en god och hälsosam miljö och en långsiktigt hållbar utveckling. Det visar på de åtgärder som vi i Danderyd kan vidta på lokal nivå för att bidra till att nationella miljö- och klimatmål nås. <i>Miljö- och klimatprogrammet innehåller mål och uppdrag riktat till kommunorganisationen medan förslag till åtgärder återfinns i verksamhetsstödet. Framförda förändringsförslag är tydligare än nuvarande formulering i avseendet att kommunen endast kan bidra till att uppnå nationella miljö- och klimatmål. Program uppdateras och följande lydelse föreslås: ”Det visar vad vi ska göra på lokal nivå för att bidra till att nå de nationella miljö och klimatmålen.”</i></p> <p>Danderyds kommuns miljö- och klimatprogram ska vara vägledande för alla verksamheter som finansieras av kommunen och underlätta miljöarbetet för dem som bor och verkar i kommunen. <i>Styrdokument varmed kommunfullmäktige reglerar nämndernas verksamhetsformer, ansvarsområden och uppgifter kan bestå av olika typer av regler. Exempel på sådana typer är;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • strikta regler som inte medger något utrymme för avsteg • ramar inom vilka nämnden har frihet att avgöra vilka åtgärder som ska vidtas • styrande principer som fungerar som vägledning och tolkningsunderlag

Ett styrdokument är dock till sin natur styrande i sig självt. Om kommunfullmäktige skulle anta ett styrdokument vars helhet är "vägledande" uppstår det med en gång tolkningssvårigheter huruvida nämnderna är fria att bortse ifrån det. Detta utgör den främsta anledningen till att tekniska nämndens uttalande inte kan tillgodoses.

Det har under ärendets beredning varit en central fråga om vilka av programmets regler som ska vara absolut styrande och i vilken mån nämnderna själva ska ha möjlighet att göra egna bedömningar om vilka åtgärder som ska vidtas. Nämnderna har också lämnats betydande frihet att avgöra lämpliga åtgärder vilket följande utdrag från avsnittet "Kommunens roll och möjlighet att påverka" utgör ett exempel på:

"Miljö- och klimatprogrammet fastställer inte vilka konkreta åtgärder som ska genomföras inom kommunens verksamheter eller kostnadsberäknar dessa. Nämnder och bolag har genomförandeansvar för mål och uppdrag och ska i sin verksamhetsplan formulera mål, åtgärder och aktiviteter samt indikatorer som syftar till att uppfylla miljöprogrammets mål och uppdrag och själva avgöra och besluta om de mest kostnadseffektiva åtgärderna. Till stöd för förvaltningarna finns ett verksamhetsstöd där förslag till åtgärder och aktiviteter finns samlade. Vid införande av kvalitetsledningssystem integreras programmet för att säkerställa effektivt genomförande."

Det ska i det här sammanhanget även förtydligas att miljö- och klimatprogrammet är en lokal anpassning av nationella mål. Mål och uppdrag är generellt utformade utan att specificera utformning av åtgärder och aktiviteter. Syftet med detta är att nämnderna ska ha frihet att välja lämplig ambitionsnivå och förfaringsätt för att uppnå mål och uppdrag.

En skillnad i framtaget miljö- och klimatprogram 2021–2030 jämfört med tidigare miljöprogram 2016–2020 är att tidigare handlingsplan som fastställdes av kommunfullmäktige tillsammans med miljöprogrammet är ersatt med ett verksamhetsstöd.

Verksamhetsstödet kommer inte antas av kommunfullmäktige. Verksamhetsstödet ger vägledning till nämnderna kring val av lämpliga åtgärder och aktiviteter för att uppnå uppsatta mål. Det är inte förrän i budgetprocessarbete som ställningstagande görs kring val av mer precisa åtgärder, tidshorisont och ekonomisk och resurspåverkan.

Slutligen ska det framföras att en av utgångspunkterna i arbetet har varit att genomföra en varsam revidering av programmet. Detta är i enlighet med projektets styrgrupps mening, det vill säga kommunstyrelsens arbetsutskott. En ändring av formuleringen "styrande" till "vägledande" skulle inte utgöra en smärre förändring eftersom programmets styrande funktion skulle riskera att försvagas i betydande mån.

Av det sagda följer sammanfattningsvis att programmet inte bör anges vara "vägledande" utan förbli "styrande".

**10. Byggnads-
nämnden**

Tjänsteutlåtande 2020-09-02 Dnr: BN 2020-000665

**Svar på remiss gällande miljö- och klimatprogram
2021–2030****Ärendet**

Kommunstyrelsen beslutade 18 maj 2020 § 77 att skicka förslag till miljö- och klimatprogram 2021–2030 med tillhörande beslutsunderlag på remiss till bland annat byggnadsnämnden med svarstid till och med den 18 september 2020.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets förslag till beslut

Byggnadsnämnden beslutar att anta miljö- och stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat 2020-09-02 som svar på remiss och överlämna svaret till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen beslutade den 8 april 2019 (§ 60) att ge kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram förslag till reviderat miljö- och klimatprogram. Kommunledningskontoret har i samarbete med berörda kontor arbetat fram ett förslag som skickats på remiss till berörda nämnder och externa aktörer under perioden 18 maj till och med den 18 september 2020. Syftet är att inhämta synpunkter och förbättringsförslag inför framtagandet av ett färdigt förslag.

Ett genomgripande arbete genomfördes i samband med framtagande av nuvarande miljöprogram samt klimat- och energistrategi. Därför har revideringsarbetet genomförts varsamt gällande redan beslutade mål och uppdrag. De större förändringar som föreslås är sammanslagning av miljöprogram och klimat- och energistrategi till ett miljö- och klimatprogram och att programmet kompletteras med ett sjätte fokusområde, begränsad klimatpåverkan, samt att styrdokumentet sträcker sig till år 2030. Kopplat till miljö- och klimat-programmet finns ett verksamhetsstöd med förslag till åtgärder och aktiviteter som riktar sig förvaltningarna. Ett antagande av programmet innebär således inte att åtgärderna i verksamhetsstödet har beslutats att genomföras. Andra åtgärder kan väljas som leder mot målen.

Enligt programmet ska Danderyds kommun arbeta aktivt för att begränsa utsläppen av växthusgaser och luftföroreningar och prioritera områdena:

- Frisk luft
- Friskt vatten
- Biologisk mångfald
- God bebyggd miljö
- Giftfri miljö

Beslut om åtgärder krävs av berörda nämnder.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets yttrande

Syftet med miljö- och klimatprogrammet är att styra mot en god och hälsosam miljö och en långsiktigt hållbar utveckling. Programmet ska vara styrande för kommunens verksamheter och underlätta miljöarbetet för kommunens invånare. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har deltagit i arbetet och är positiv till att miljöprogrammet ska vara styrande för

	<p>kommunens verksamheter. Genom att det riktar sig till alla som bor och verkar i kommunen uppnås en större delaktighet och medvetenheten om miljöaspekterna.</p> <p>Byggnadsnämndens uppdrag är i huvudsak myndighetsutövning med stöd av plan- och bygglagen och angränsande regelverk. Åtgärder som byggnadsnämnden föreslås vidta är därför ofta av indirekt karaktär, såsom information om miljövänligt byggande och miljöhänsyn vid till exempel bygglovsprövningar. Dessa åtgärder pågår delvis redan idag och förtydligas i handlingsplanen. Kontorets bedömning är att föreslagna åtgärder för byggnadsnämnden kan genomföras med befintliga resurser, men kan kräva informations- och utbildningsinsatser.</p> <p>Byggnadsnämndens roll som plannämnd har en mer direkt betydelse när det gäller att ge förutsättningar för att bekämpa miljö- och klimatproblem och att ge möjlighet att hantera effekterna. Exempelvis är det än mer viktigt att planera för mer långtgående omhändertagande av dagvatten framöver, då fler extremväder såsom skyfall förutses i framtiden. Därmed måste högre krav ställas på de som bygger.</p> <p>Ett annat exempel till följd av extremt väder är värmeböljor. Här kan nämnden såsom planerande organ möjliggöra eller föreskriva åtgärder som minskar inomhustemperaturen. Nämnden som prövningsmyndighet kan välja att se positivt på miljöanpassningar snarare än vara hindrande.</p> <p>Byggnadsnämndens planeringsuppgifter och myndighetsutövning måste vara framåtsyftande för att ta bebyggelsen i Danderyd in i framtiden, då många av de effekter man nu pratar om kommer att vara verklighet. Byggnader lever under relativt lång tid och därför måste man nu ta höjd även för effekter som kommer av miljö- och klimatproblem om 20 eller 50 år.</p> <p>Byggnadsnämndens beslut</p> <p>Yrkanden Ordörande XXX yrkar i enlighet med förvaltningens förslag med ändringen att ordet ”styrande” ska bytas ut mot ”vägledande”.</p> <p>Proposition Ordförande XXX ställer proposition på eget yrkande och finner att nämnden bifaller det.</p> <p>Beslut Byggnadsnämnden beslutar att anta miljö- och stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat 2020-09-02 som svar på remiss och överlämna svaret till kommunstyrelsen med ändringen att ordet ”styrande” ska bytas ut mot ”vägledande”.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Byggnadsnämnden</p>	<p>Byggnadsnämndens roll som plannämnd har en mer direkt betydelse när det gäller att ge förutsättningar för att bekämpa miljö- och klimatproblem och att ge möjlighet att hantera effekterna. Exempelvis är det än mer viktigt att planera för mer långtgående omhändertagande</p>

av dagvatten framöver, då fler extremväder såsom skyfall förutses i framtiden. Därmed måste högre krav ställas på de som bygger.

Ett annat exempel till följd av extremt väder är värmeböljor. Här kan såsom planerande organ möjliggöra eller föreskriva åtgärder som minskar inomhustemperaturen. Nämnden som prövningsmyndighet kan välja att se positivt på miljöanpassningar snarare än vara hindrande. Byggnadsnämndens planeringsuppgifter och myndighetsutövning måste vara framåtsyftande för att ta bebyggelsen i Danderyd in i framtiden, då många av de effekter man nu pratar om kommer att vara verklighet. Byggnader lever under relativt lång tid och därför måste man nu ta höjd även för effekter som kommer av miljö- och klimatproblem om 20 eller 50 år.

Dessa frågor hanteras i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys som hanterar frågor kring effekterna av ett förändrat klimat från växthusgasutsläpp och kommer att förtydligas ännu mer i kommande klimatanpassningsplan.

Byggnadsnämnden beslutar att anta miljö- och stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat 2020-09-02 som svar på remiss och överlämna svaret till kommunstyrelsen med ändringen att ordet ”styrande” ska bytas ut mot ”vägledande”.

Byggnadsnämnden framför att ordet ”styrande” ska ändras till ”vägledande”. Styrdokument varmed kommunfullmäktige reglerar nämndernas verksamhetsformer, ansvarsområden och uppgifter kan bestå av olika typer av regler. Exempel på sådana typer är

- strikta regler som inte medger något utrymme för avsteg
- ramar inom vilka nämnden har frihet att avgöra vilka åtgärder som ska vidtas
- styrande principer som fungerar som vägledning och tolkningsunderlag

Ett styrdokument är dock till sin natur styrande i sig självt. Om kommunfullmäktige skulle anta ett styrdokument vars helhet är ”vägledande” uppstår det med en gång tolkningssvårigheter huruvida nämnderna är fria att bortse ifrån det. Detta utgör den främsta anledningen till att byggnadsnämndens önskemål inte kan tillgodoses.

Det har under ärendets beredning varit en central fråga om vilka av programmets regler som ska vara absolut styrande och i vilken mån nämnderna själva ska ha möjlighet att göra egna bedömningar om vilka åtgärder som ska vidtas. Nämnderna har också lämnats betydande frihet att avgöra lämpliga åtgärder vilket följande utdrag från avsnittet ”Kommunens roll och möjlighet att påverka” utgör ett exempel på: ”Miljö- och klimatprogrammet fastställer inte vilka konkreta åtgärder som ska genomföras inom kommunens verksamheter eller kostnadsberäknar dessa. Nämnder och bolag har genomförandeansvar för mål och uppdrag och ska i sin verksamhetsplan formulera mål, åtgärder och aktiviteter samt indikatorer som syftar till att uppfylla miljöprogrammets mål och uppdrag och själva avgöra och besluta om de mest kostnadseffektiva åtgärderna. Till stöd för förvaltningarna finns ett verksamhetsstöd där förslag till åtgärder och aktiviteter finns samlade.

	<p><i>Vid införande av kvalitetsledningssystem integreras programmet för att säkerställa effektivt genomförande.”</i></p> <p><i>Det ska i det här sammanhanget även förtydligas att miljö- och klimatprogrammet är en lokal anpassning av nationella mål. Mål och uppdrag är generellt utformade utan att specificera utformning av åtgärder och aktiviteter. Syftet med detta är att nämnderna ska ha frihet att välja lämplig ambitionsnivå och förfaringssätt för att uppnå mål och uppdrag.</i></p> <p><i>En skillnad i framtaget miljö- och klimatprogram 2021–2030 jämfört med tidigare miljöprogram 2016–2020 är att tidigare handlingsplan som fastställdes av kommunfullmäktige tillsammans med miljöprogrammet är ersatt med ett verksamhetsstöd. Verksamhetsstödet kommer inte antas av kommunfullmäktige. Verksamhetsstödet ger vägledning till nämnderna kring val av lämpliga åtgärder och aktiviteter för att uppnå uppsatta mål. Det är inte förrän i budgetprocessarbete som ställningstagande görs kring val av mer precisa åtgärder, tidshorisont och ekonomisk och resurspåverkan.</i></p> <p><i>Slutligen ska det framföras att en av utgångspunkterna i arbetet har varit att genomföra en varsam revidering av programmet. Detta är i enlighet med projektets styrgrupps mening, det vill säga kommunstyrelsens arbetsutskott. En ändring av formuleringen ”styrande” till ”vägledande” skulle inte utgöra en smärre förändring eftersom programmets styrande funktion skulle riskera att försvagas i betydande mån.</i></p> <p><i>Av det sagda följer sammanfattningsvis att programmet inte bör anges vara ”vägledande” utan förbli ”styrande”.</i></p>
<p>11. Miljö- och hälsoskydds-nämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2020-09-08 Dnr: 2020-596</p> <p>Svar på remiss gällande förslag till miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021–2030</p> <p>Ärendet</p> <p>Kommunstyrelsen beslutade 2019 att ge kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram förslag till reviderat miljö och klimatprogram. Kommunledningskontoret har i samarbete med berörda kontor arbetat fram ett förslag för remiss till berörda nämnder och externa aktörer under perioden 18 maj till och med den 18 september 2020. Syftet är att inhämta synpunkter och förbättringsförslag inför framtagandet av ett färdigt förslag. De två tidigare separata programmen för miljö respektive klimat har i förslaget gjorts till ett gemensamt program.</p> <p>Miljö- och hälsoskyddsnämnden har begärt och fått förlängd svarstid till den 25 september 2020.</p> <p>Miljö- och stadsbyggnadskontorets förslag till beslut Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att anta miljö- och stadsbyggnads-kontorets tjänsteutlåtande daterat 2020-09-08 och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remiss.</p> <p>Bakgrund</p>

	<p>Kommunstyrelsen beslutade 2019 att ge kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram förslag till reviderat miljö och klimatprogram. Kommunledningskontoret har i samarbete med berörda kontor arbetat fram ett förslag för remiss till berörda nämnder och externa aktörer under perioden 18 maj till och med den 18 september 2020. Syftet är att inhämta synpunkter och förbättringsförslag inför framtagandet av ett färdigt förslag.</p> <p>Ett genomgripande arbete genomfördes i samband med framtagande av nuvarande miljöprogram samt klimat- och energistrategi. Därför har revideringsarbetet genomförts varsamt gällande redan beslutade mål och uppdrag. De större förändringar som föreslås är sammanslagning av miljöprogram och klimat- och energistrategi till ett miljö- och klimatprogram och att programmet kompletteras med ett sjätte fokusområde, begränsad klimatpåverkan, samt att styrdokumentet sträcker sig till år 2030.</p> <p>Kopplat till miljö- och klimatprogrammet finns ett verksamhetsstöd med förslag till åtgärder och aktiviteter som riktar sig förvaltningarna. Ett antagande av programmet innebär således inte att åtgärderna i verksamhetsstödet har beslutats att genomföras. Andra åtgärder kan väljas som leder mot målen.</p> <p>Miljö- och klimatprogrammet är det övergripande styrdokumentet för hållbarhetsarbetet i kommunen där det viktigaste från övriga styrdokument finns samlat. Barnperspektivet genomsyrar miljöarbetets grundläggande syfte – att lösa de stora miljöproblemen till nästa generation.</p> <p>Miljö- och hälsoskyddsnämnden fick en föredragning av förslaget på sammanträdet den 2 juni 2020 och har diskuterat densamma vid sammanträde den 1 september.</p> <p>Miljö- och stadsbyggnadskontorets yttrande</p> <p>Kontoret anser att programmet är bra, men också att avsikten inte är att ligga i framkant eller gå i bräsch. Inriktningen har varit att göra en försiktig revidering av nuvarande program.</p> <p>Det finns klara fördelar att samla ihop två dokument till ett och få en helhet samlad.</p> <p>En oro är att de åtgärder som nu finns i verksamhetsstödet inte kommer att genomföras eftersom de inte är bindande för de olika nämnderna. Åtgärder kan missas men kan även utebli av budgetskäl. Viktiga åtgärder kan riskera att inte bli genomförda eller bli fördröjda. Härvid måste respektive nämnd i budgetsammanhang bevaka att åtgärder har medel och kan genomföras.</p> <p>Kommunstyrelsens uppföljning blir därför en mycket viktig del för att få programmet implementerat i all verksamhet som kommunen bedriver. Uppföljningen måste ha fokus på att nämnderna följer programmet och att åtgärder samt aktiviteter genomförs. Exempelvis kan det i nämndernas budgetförslag vara obligatoriskt att beskriva de åtgärder/aktiviteter nämnden avser att göra kommande år och dess kostnader. Detta medför att kommunstyrelsen dels får kännedom och en helhetsbild av nämndernas miljö- och klimatarbete och kostnaderna. En Kommunstyrelsen kan</p>
--	---

	<p>förslagsvis även göra övergripande prioriteringar i planeringsförutsättningarna till nämnderna.</p> <p>En annan viktig del för att få miljö- och klimatprogrammet som en naturlig del som genomsyrar kommunens arbete, är miljöutbildning. Utbildning som riktar sig till tjänstepersoner såväl som till förtroendevalda. En utbildning som ger djuplodade nödvändiga kunskaper om hållbarhetsaspekter. Det är viktigt att programmet möts upp av mer detaljerade handlingsplaner för aktiviteter och åtgärder. Ett bra exempel är det pågående arbetet med att ta fram vattenplan och dagvattenplan för Danderyds kommun.</p> <p>Remissförslaget beskrivs som ”... <i>det övergripande styrdokumentet för hållbarhetsarbetet i kommunen där det viktigaste från övriga styrdokument finns samlat. Barnperspektivet genomsyrar miljöarbetets grundläggande syfte – att lösa de stora miljöproblemen till nästa generation.</i>” Om program ska vara det övergripande styrdokument för kommunens hållbarhetsarbete så saknas ett viktigt ben, den sociala hållbarheten. <i>Hållbar utveckling</i> såsom definierad sedan Brundtlandskommissionen och det därefter följande Agenda 21 i Rio och nu Agenda 2030 vilar på tre ben: det ekonomiska benet, det ekologiska benet och det sociala benet. Programmet haltar då ett ben saknas, det sociala benet.</p> <p>Kommunen jobbar med både ekonomisk och ekologisk hållbarhet genom det nu remitterade miljö- och klimatprogrammet. Danderyds kommun arbetar på ett bra sätt med olika sociala frågor men dessa saknar ett styrdokument ur ett hållbarhets- och folkhälsoperspektiv. Kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige bör ta initiativ till ett styrdokument för den sociala- och folkhälsomässiga hållbarheten i Danderyds kommun. Programmet bör ha samma dignitet som miljö- och klimatprogrammet.</p> <p>Idag finns ingen sammanhållen uppföljning i kommunen för FN:s Agenda 2030 som Sverige antagit och kommunerna ska arbeta efter. De tre hållbarhetsaspekterna bör följas upp regelbundet och rapporteras sammanhållet.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Miljö- och hälsoskydds-nämnden</p>	<p>En oro är att de åtgärder som nu finns i verksamhetsstödet inte kommer att genomföras eftersom de inte är bindande för de olika nämnderna. Åtgärder kan missas men kan även utebli av budgetskäl. Viktiga åtgärder kan riskera att inte bli genomförda eller bli fördröjda. Härvid måste respektive nämnd i budgetsammanhang bevaka att åtgärder har medel och kan genomföras.</p> <p><i>I miljö- och klimatprogrammet under rubriken ”Ansvar och genomförande” att nämnder har genomförandeansvar för mål och budget och ska i sin verksamhetsplan formulera mål, åtgärder och aktiviteter samt indikatorer som syftar till att uppfylla programmets mål och uppdrag. Verksamhetsstödet ska användas som stöd för urval av relevanta åtgärder för att nå uppsatta mål och uppdrag.</i></p> <p>Kommunstyrelsens uppföljning blir därför en mycket viktig del för att få programmet implementerat i all verksamhet som kommunen</p>

	<p>bedriver. Uppföljningen måste ha fokus på att nämnderna följer programmet och att åtgärder samt aktiviteter genomförs. Exempelvis kan det i nämndernas budgetförslag vara obligatoriskt att beskriva de åtgärder/aktiviteter nämnden avser att göra kommande år och dess kostnader. Detta medför att kommunstyrelsen dels får kännedom och en helhetsbild av nämndernas miljö- och klimatarbete och kostnaderna. Kommunstyrelsen kan förslagsvis även göra övergripande prioriteringar i planeringsförutsättningarna till nämnderna.</p> <p><i>Kommunstyrelsen instämmer i vikten av stöd till nämnderna för genomförande och uppföljning. Förslaget att det i nämndernas budgetförslag ska vara obligatoriskt att beskriva de åtgärder/aktiviteter nämnden avser göra är relevanta men berör ett bredare spektrum än programmets omfattning och förordas därför hanteras separat. Med detta sagt så pågår ett arbete för att säkerställa rutiner för verksamhetsplanering och uppföljning av mål och uppdrag samt genomförande av aktiviteter.</i></p> <p>Om program ska vara det övergripande styrdokument för kommunens hållbarhetsarbete så saknas ett viktigt ben, den sociala hållbarheten. <i>Hållbar utveckling</i> såsom definierad sedan Brundtlandskommissionen och det därefter följande Agenda 21 i Rio och nu Agenda 2030 vilar på tre ben: det ekonomiska benet, det ekologiska benet och det sociala benet. Programmet haltar då ett ben saknas, det sociala benet. Kommunen jobbar med både ekonomisk och ekologisk hållbarhet genom det nu remitterade miljö- och klimatprogrammet. Danderyds kommun arbetar på ett bra sätt med olika sociala frågor men dessa saknar ett styrdokument ur ett hållbarhets- och folkhälsoperspektiv. Kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige bör ta initiativ till ett styrdokument för den sociala- och folkhälsomässiga hållbarheten i Danderyds kommun. Programmet bör ha samma dignitet som miljö- och klimatprogrammet.</p> <p>Idag finns ingen sammanhållen uppföljning i kommunen för FN:s Agenda 2030 som Sverige antagit och kommunerna ska arbeta efter. De tre hållbarhetsaspekterna bör följas upp regelbundet och rapporteras sammanhållet.</p> <p><i>De globala hållbarhetsmålen är mycket viktiga och helomfattande. Uppdraget från Kommunstyrelsen inför revideringsarbetet har varit en försiktig revidering av miljöprogram samt klimat- och energistrategi. Att täcka in mål och uppdrag som även omfattar intentionerna i de globala hållbarhetsmålen har bedömts att inte vara en försiktig revidering.</i></p>
ORGANISATIONER OCH INTRESSEFÖRENINGAR	
<p>12. Danderyds Hembygdsförening</p>	<p>KS 2019/0120 Remissvar till Miljö- och klimatprogram 2030. Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021-2030</p> <p>Danderyds hembygdsförening har inte fått programmet på remiss vilket vi tycker är märkligt särskilt med tanke på att alla villaägarföreningar står på sändlistan.</p>

<p>Vi vill lämna följande förslag, under punkten God bebyggd miljö:</p> <p>1. Vårda och bevara</p> <p>Ny bebyggelse ska vara anpassningsbar för människors ändrade behov och för olika ändamål. De arkitektoniska, estetiska och kulturhistoriska värdena är en självklarhet vid allt byggande och är en viktig del för Danderyds identitet. I Danderyd balanseras utveckling med vård och bevarande.</p> <p>Bevarandet av kulturmiljön blir alltså ett prioriterat allmänintresse vid avvägningen mot andra allmänna och enskilda intressen.</p> <p>Det vi främst vill peka på är vikten av att vårda och bevara alla de värdefulla kulturmiljöer som finns i vår del av Danderyds kommun och att hänsyn tas till detta vid all nybyggnation i kommunen.</p> <p>2. En modern trädgårdsstad</p> <p>Danderyds kommun betonar i olika sammanhang vikten av att bevara trädgårdsstaden. På hemsidan står ”Vi har alla ett ansvar att ta tillvara Danderyds kulturarv”. Efter de senaste årens kraftiga protester mot det sätt som förtätningar planerats har detta blivit allt viktigare. Det gäller inte bara vid byggande av större flerfamiljshus utan även vid förtätningar i mindre skala. I remissutgåvan står att kommunens mål 5.5 är att kommunen ska verka för en modern trädgårdsstad och en hållbar stadsmiljö. Vi anser att denna formulering leder till att kravnivån vid en bygglovsprövning ska ställas i relation till hur stora kulturvärden byggnaden representerar. Ju högre värde, desto högre krav. Ett tillkommande uppdrag föreslås för att uppfylla detta.</p> <p>5.5.6 Trädgårdsstadens unika miljö ska beaktas vid förändringar i form av nybyggnation och renovering samt vid avstyckning av fastigheter. Trädgårdsstadens unika miljö bör lämpligen beskrivas kortfattat i Miljö och klimatprogrammet. Först då kan samsyn skapas kring vad som bör bevaras och vårdas och begreppet ”en modern trädgårdsstad” kan ges en distinkt innebörd. Danderyds hembygdsförening bistår gärna med en sådan beskrivning.</p> <p>3. Minskat trafikbuller mm.</p> <p>Danderyds hembygdsförening stödjer självklart målen om minskat trafikbuller, att främja gångcykel- och kollektivtrafik, närhet till vatten- och grönområden, möjlighet till avfallssortering samt hållbart byggande.</p> <p>Vi vill dock betona att en god bebyggd miljö även innefattar att hänsyn tas till alla de fina byggnader, tomter, trädgårdar och värdefulla kulturmiljöer som finns i vår kommun. Vid all planering av ny bebyggelse måste hänsyn tas till befintliga byggnader och miljöer. I Kulturmiljöhandboken står det att ”tomter som tas i anspråk för bebyggelse skall anordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden och till natur och kulturvärdena på platsen. (PBL 3:15)”</p> <p>Detta är inte uppfyllt i områden där man nu förtätar i trädgårdsstaden. Det är en ny rivningsvåg på gång där byggfirmor eller enskilda köper upp fastigheter och bygger nytt och stort utan kunskap om eller känsla för vår miljö och dess historia. Självklart finns villor som inte har kulturhistoriskt intresse och som har kraftigt eftersatt underhåll men det handlar inte bara om husen utan om villamiljön i stort.</p>
--

Fastigheten Ekstranden 8

Ett exempel på en fastighet som på tveksamma grunder beviljats rivningslov är Ekstranden 8 med adress Nora strand 11. Flera protester har inkommit till Danderyds hembygdsförening som vi på detta sätt vill förmedla.

Villan är en av de äldre 30-talsvillor som fortfarande finns kvar i kvarteret, ritad 1938 av arkitekten Björn Hedvall. Den utgör tillsammans med sin trädgårdsanläggning en tidig representant för den första bebyggelsen i kommundelen Danderyd. Men baserat på arkitekters och byggares utlåtanden om att huset är i för dåligt skick och att det inte har något kulturellt värde har Danderyds kommun beviljat rivning av fastigheten. Räcker det att basera ett rivningsbeslut på dessa personers uttalande

om det kulturella värdet när de har ett eget intresse, framför allt ekonomiskt, av att huset rivs och att man uppför ett nytt?

Bedömningen har inte utförts av certifierad antikvariskt sakkunnig. Kulturmiljöhandboken har sin grund i bebyggelseinventeringar som gjordes i kommunen under 1970-talet. Ekstranden 8 har klassats som intressant i samband med denna inventering. Kommunens kulturmiljöhandbok är i stort

behov av uppdatering och det är 50 år sedan

bebyggelseinventeringarna gjordes. Detta innebär att relevant kunskapsunderlag och aktuella värderingar många gånger saknas och att tidigare klassificeringar kan ifrågasättas. Detta står till och med i rivningslovsansökan!

Byggnaden bedöms ha ett visst kulturhistoriskt värde, inte minst utifrån ett lokalt perspektiv.

Kvarnvägen 37-39

Ett annat exempel är ett helt kvarter på Kvarnvägen 37-39. Där har tomter styckats och äldre hus rivits och ersatts av stora bostadsrättsparhus så att trädgårdarna i stort sett försvunnit, en mycket okänslig förtätning. Detta har skett på flera platser och om det kommer att fortsätta så försvinner trädgårdsstaden som begrepp.

Kommundelen Danderyd

Kommundelen Danderyd har en egen, lokal historia som är annorlunda än de andra kommundelarna Djursholm, Stocksund och Enebyberg. Nora Trädgårdsstad som uppfördes i slutet av 1920-talet har en helt annan historia och ser annorlunda ut. Byggnaderna var sinsemellan väldigt olika men representerar alla den tidens boende där området befolkades av hantverkare såsom byggnadsarbetare, bergsprängare, vägbyggare etc. Tomterna var stora med ibland så små stugor att de bara rymde ett eller två rum med kök. Självklart har de små husen byggts till och ersatts under årens lopp. När det gäller den västra delen av Danderyds kommun (f.d. Danderyds köping) är det viktigt att även den kommundelens historik skyddas och bevaras även om den ser annorlunda ut än resten av kommunen.

Ny Kulturmiljöhandbok

	<p>Till hembygdsrörelsens viktigaste uppgifter hör att inventera, dokumentera och bevara kulturarvet, genom att t.ex. bevaka att inte värdefulla byggnader rivs. Vi yrkar på att i framtiden få vara remissinstans då det gäller rivning av äldre hus i Danderyd.</p> <p>En ny kulturmiljöhandbok måste bli färdig snarast. Den nuvarande är föråldrad och kommundelen Västra Danderyd är gravt förbisedd. Kulturellt viktiga platser som tidigare har glömts bort måste nu vara med t.ex. Kvarnparken med Kvarnstugan, som är en av Danderyds äldsta byggnader, och Klockargården. Även fornlämningar, t.ex. Norahällen, ska finnas med.</p> <p>Danderyds hembygdsförening avser att återkomma med utförligare synpunkter på sådant som bör beaktas när en ny Kulturmiljöhandbok tas fram men redan i Miljö- och klimatprogrammet bör begreppet kulturmiljö definieras. Vi föreslår följande text:</p> <p>Med kulturmiljö avses den miljö som formats av människan. Kulturmiljön har uppstått till följd av mänsklig aktivitet och kan innefatta byggnader, kulturlandskap och fornlämningar.</p> <p>Enligt plan- och bygglagen är kulturmiljön en resurs såväl för samhället som för den enskilde. Det är kommunernas uppdrag och ansvar att skydda vårt gemensamma kulturarv (Byggnadsordning för Visby innerstad. Tillhör detaljplan för Visby innerstad antagen 2010-02-22)</p> <p>Danderyd 2020-09-07 Vänliga hälsningar Danderyds Hembygdsförening</p>
<p>Kommentar</p> <p>Danderyds hembygdsförening</p>	<p>Danderyds hembygdsförening har inte fått programmet på remiss vilket vi tycker är märkligt särskilt med tanke på att alla villaägarföreningar står på sändlistan.</p> <p><i>Samtliga föreningar har inte fått program på remiss direkt skickade till sig. Remissen har varit öppen för alla och kommunen tackar för Danderyds hembygdsförenings inskickade synpunkter.</i></p> <p>Vi vill lämna följande förslag, under punkten God bebyggd miljö:</p> <p>1. Vårda och bevara</p> <p>Ny bebyggelse ska vara anpassningsbar för människors ändrade behov och för olika ändamål. De arkitektoniska, estetiska och kulturhistoriska värdena är en självklarhet vid allt byggande och är en viktig del för Danderyds identitet. I Danderyd balanseras utveckling med vård och bevarande.</p> <p>Bevarandet av kulturmiljön blir alltså ett prioriterat allmänintresse vid avvägningen mot andra allmänna och enskilda intressen.</p> <p>Det vi främst vill peka på är vikten av att vårda och bevara alla de värdefulla kulturmiljöer som finns i vår del av Danderyds kommun och att hänsyn tas till detta vid all nybyggnation i kommunen.</p> <p><i>Kulturmiljö och värdefull naturmiljö går i många fall väl ihop. Exempelvis finns betydande mängder ädellövträd med hög biologisk mångfald i områden med kulturhistoriskt värdefull arkitektur. Dessa frågor kommer att behandlas i Översiktsplanen och kulturmiljöhandboken som är under revidering.</i></p>

	<p>2. En modern trädgårdsstad</p> <p>I remissutgåvan står att kommunens mål 5.5 är att kommunen ska verka för en modern trädgårdsstad och en hållbar stadsmiljö. Vi anser att denna formulering leder till att kravnivån vid en bygglovsprövning ska ställas i relation till hur stora kulturvärden byggnaden representerar. Ju högre värde, desto högre krav. Ett tillkommande uppdrag föreslås för att uppfylla detta. ”5.5.6 Trädgårdsstadens unika miljö ska beaktas vid förändringar i form av nybyggnation och renovering samt vid avstyckning av fastigheter.”</p> <p><i>Miljö- och klimatprogrammet fokuserar på den ekologiska dimensionen och förordar att förhållningssätt såsom mål, uppdrag och riktlinjer kring kulturvärdering av byggnader hanteras i ett annat styrdokument, exempelvis i revideringsarbetet inför kommande kulturmiljöhandbok.</i></p> <p>Trädgårdsstadens unika miljö bör lämpligen beskrivas kortfattat i miljö- och klimatprogrammet. Först då kan samsyn skapas kring vad som bör bevaras och vårdas och begreppet ”en modern trädgårdsstad” kan ges en distinkt innebörd. Danderyds hembygdsförening bistår gärna med en sådan beskrivning.</p> <p><i>Inriktningen med arbetet har varit att ha ett kortfattat läsvänligt program och förordar att förtydligande av vad som åsyftas med ”en modern trädgårdsstad” i kommunens vision bättre lämpar sig i kulturmiljöhandbok och i översiktsplan.</i></p> <p>3. Minskat trafikbuller mm.</p> <p>Danderyds hembygdsförening stödjer självklart målen om minskat trafikbuller, att främja gångcykel- och kollektivtrafik, närhet till vatten- och grönområden, möjlighet till avfallssortering samt hållbart byggande.</p> <p>Vi vill dock betona att en god bebyggd miljö även innefattar att hänsyn tas till alla de fina byggnader, tomter, trädgårdar och värdefulla kulturmiljöer som finns i vår kommun. Vid all planering av ny bebyggelse måste hänsyn tas till befintliga byggnader och miljöer.</p> <p><i>Genomförande av miljö- och klimatprogrammets intentioner föranleder inte att låta bli att ta hänsyn till befintliga byggnader och miljöer.</i></p> <p><i>Danderyds hembygdsförening framför flera exempel med synpunkter på när kulturmiljöhänseende inte har tagits i tillräcklig omfattning. Dessa frågor förordas att de hanteras i den av föreningen efterfrågade kulturmiljöhandboken vilken kommunen har intention att arbeta fram.</i></p>
<p>13. Danderyds Villaägareförening</p>	<p><u>Remissvar: Miljö- och klimatprogram 2030 för Danderyds kommun på remiss. Referens KS 2019/0120</u></p> <p>Danderyds Villaägareförening har fått ovannämnda remiss och vill härmed yttra sig enligt följande:</p> <p>Människan påverkar och påverkas av naturen. Fenomenen är såväl lokala som globala. Danderyd är en liten kommun och kan endast i liten skala påverka globalt, men Danderyd påverkas enormt av de globala förändringarna. De åtgärder vi gör i Danderyd påverkar oss som bor i</p>

	<p>Danderyd starkt och i övrigt som ett litet, men förhoppningsvis positivt bidrag till hela världen.</p> <p>Problematiken är bred och svår att greppa. Programmet utgår från de 16 nationella miljömålen och 17 globala hållbarhetsmålen. Programmet är allmänt hållet och programmet ”fastställer inte vilka konkreta åtgärder som ska genomföras inom kommunens verksamheter eller kostnadsberäknar dessa. Nämnder och bolag har genomförandeansvar för mål och uppdrag och ska i sin verksamhetsplan formulera mål, åtgärder och aktiviteter samt indikatorer som syftar till att uppfylla miljöprogrammets mål och uppdrag och själva avgöra och besluta om de mest kostnadseffektiva åtgärderna”. Det finns stor risk att, när man fördelar ansvaret brett på detta sätt, saker faller mellan stolarna och ingenting blir gjort. Det vore klädsamt om naturvetenskapligt utbildad personal gavs möjlighet till större inflytande och ansvar. Frågorna är komplexa och kräver specialkompetens.</p> <p>Fokus synes i programmet legat på de åtgärder som vi kan bidra till för att påverka miljö- och klimat, men viktigt är också åtgärder mot effekter av (globalt) försämrad miljö och försämrat klimat. Här har man endast uppmärksammat buller, avgaser och partiklar förorsakade av en ständigt ökande trafik. Högaktuellt i dagens läge är ju PANDEMIER! Andra stora, och för villaägare katastrofala effekter av förhöjda havsnivåer, kraftigare vindar (stormar), störtregn och förändrade grundvattennivåer saknas. Detta trots att man i Danderyd tidigt uppmärksammat sådana problem. Hit hör ett vida uppmärksammat projekt med översvämningvallar vid Nora strand samt utredningar om åtgärder vid Noraån och stora områden i Danderyd vid skyfall. Stora delar av kommunen ligger på tidigare sjömark och riskerar att översvämmas och befintliga fastigheter att förstöras. Nämnas kan också förändrade grundvattennivåer bl.a. på grund av tunnelförläggningar av kraftledningar och vägar med allvarliga sättningar i fastigheter som följd.</p> <p>Det är viktigt med konkreta och realistiska mål, även om man nog många gånger måste sikta mot stjärnorna för att nå målen. Det finns inget egenvärde i att sikta på att just balansera på givna gräns- och riktvärden. Principerna ALARA (<u>A</u>s <u>L</u>ow <u>A</u>s <u>R</u>easonably <u>A</u>vailable), ALARP (<u>A</u>s <u>L</u>ow <u>A</u>s <u>R</u>easonably <u>P</u>racticable) samt BAT (<u>B</u>est <u>A</u>vailable <u>T</u>echnique) bör gälla.</p> <p>Programmet har identifierat 6 fokusområden, som täcker 15 av de 16 nationella miljömålen och 11 av de 17 globala hållbarhetsmålen. I det följande vill vi kommentera de 6 fokusområdena enligt följande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Begränsad Klimatpåverkan Den bifogade bilden i programmet visar en grönskande skog. Det kan vara skäl att påpeka att en växande skog binder koldioxid (fotosyntesen) och har en stor betydelse för klimatet. Spara alltså skogen och plantera mer träd och buskar, speciellt vid trafikerade gator och vägar. 2. Frisk luft Även här vill vi påpeka skogens betydelse. Buskar och träd producerar syre (fotosyntesen) som gör det lättare att andas. Buskar
--	--

och träd tempererar också luften samt filtrerar och ansamlar partiklar och damm och renar därmed också luften. Spara alltså skogen och plantera mer träd och buskar, speciellt vid trafikerade gator och vägar.

3. Friskt vatten

Säkra Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD), dock så att inte översvämningar uppstår lokalt. Förorenat dagvatten bör separeras och renas.

4. Biologisk mångfald

Biologisk mångfald uppstår i orörda grönytor. Bevara därför skogar, ängar, gröna (villa-) trädgårdar. Stenstaden är ett stort hot mot den biologiska mångfalden.

5. God bebyggd miljö

Villastaden Danderyd är landets nionde tätast bebyggda kommun. Danderyd är i princip fullbyggd och skall inte känna krav att bygga mer. Ev. ny bebyggelse kan endast tillkomma i liten omfattning och då planeras och byggas hållbart.

En utgångspunkt för samhällsplaneringen ska vara ett hållbart byggande, vilket innebär att allt byggande ska ske med fokus på människans behov av livskvalitet, god hälsa och hushållning av resurser. De arkitektoniska, estetiska och kulturhistoriska värdena är en självklarhet vid allt byggande och är en viktig del av Danderyd identitet.

5.1. Buller. Det bör erinras att decibelskalan för buller är logaritmisk. Det betyder att en ökning från 55 dBA till 60 dBA innebär 3 gånger högre bullertryck och en ökning från 55 dBA till 65 dBA innebär 10 gånger högre bullertryck. Ingen ska i sin bostad och på sin uteplats behöva utsättas för mer buller än medicinskt stadgade ekvivalentnivåer 55 dBA utomhus och 30 dBA inomhus. Detta betyder att kraftfulla åtgärder måste vidtagas speciellt längs med E18, Roslagsbanan, Edsbergsvägen och Enebybergsvägen (i form av tunnel eller bullervallar/plank med vegetation). Omdirigering av trafiken är en annan möjlig åtgärd.

5.2. Trafik. Danderyd genomkorsas av tunnelbana, Roslagsbana och E18. Kollektivtrafiken i övrigt är gles. Kuperad terräng gör att bilen nog kommer att ha en given plats i Danderyd. Speciellt i Coronatider har bilens existens varit en nödvändighet för många.

5.3. Avfall. Inför fastighetsnära insamling i flerfackskärl av sorterat återvinningsbart material och övrigt avfall.

5.4. Invånare skall ha nära till grön-, vatten eller parkområden

5.5. Kommunen ska såväl i sin myndighetsutövning som i eget byggande verka för en modern trädgårdsstad och en hållbar

	<p>stadsmiljö. Ingen stenstad! Grönytefaktor ska beaktas i plan och exploatering (grönytefaktor är en modell för att värdera ytor utifrån olika faktorer, detta för att främja ekosystemtjänster som bullerdämpning, luftrening, dagvattenhantering och biologisk mångfald. Tillämpas idag i exempelvis Stockholm, Täby och Malmö).</p> <p>Danderyd, den 14 september 2020</p> <p>För Danderyds Villaägareförening</p>
<p>Kommentar</p> <p>Danderyds villaägareförening</p>	<p>Nämnder och bolag har genomförandeansvar för mål och uppdrag och ska i sin verksamhetsplan formulera mål, åtgärder och aktiviteter samt indikatorer som syftar till att uppfylla miljöprogrammets mål och uppdrag och själva avgöra och besluta om de mest kostnadseffektiva åtgärderna”. Det finns stor risk att, när man fördelar ansvaret brett på detta sätt, saker faller mellan stolarna och ingenting blir gjort. Det vore klädsamt om naturvetenskapligt utbildad personal gavs möjlighet till större inflytande och ansvar. Frågorna är komplexa och kräver specialkompetens.</p> <p><i>Danderyds kommun är organiserat så att nämnderna planerar sin verksamhet utifrån de budgetförutsättningar som KS ger. Inom denna budgetram ska verksamheten planeras. I verksamhetsplanering stöttar miljösamordnare, energi- och klimatstrateg och övrig miljökompetens i kommunen verksamheterna för att de uppsatta målen i miljö- och klimatprogrammet ska uppfyllas.</i></p> <p>Andra stora, och för villaägare katastrofala effekter av förhöjda havsnivåer, kraftigare vindar (stormar), störtregn och förändrade grundvattennivåer saknas. Detta trots att man i Danderyd tidigt uppmärksammat sådana problem. Hit hör ett vida uppmärksammat projekt med översvämningvallar vid Nora strand samt utredningar om åtgärder vid Noraån och stora områden i Danderyd vid skyfall. Stora delar av kommunen ligger på tidigare sjömark och riskerar att översvämmas och befintliga fastigheter att förstöras. Nämnas kan också förändrade grundvattennivåer bl.a. på grund av tunnelförläggningar av kraftledningar och vägar med allvarliga sättningar i fastigheter som följd.</p> <p><i>Dessa frågor hanteras i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys som hanterar frågor kring effekterna av ett förändrat klimat från växthusgasutsläpp och kommer att förtydligas ännu mer i kommande klimatanpassningsplan.</i></p> <p>Det är viktigt med konkreta och realistiska mål, även om man nog många gånger måste sikta mot stjärnorna för att nå målen. Det finns inget egenvärde i att sikta på att just balansera på givna gräns- och riktvärden. Principerna ALARA (<u>A</u>s <u>L</u>ow <u>A</u>s <u>R</u>easonably <u>A</u>vailable), ALARP (<u>A</u>s <u>L</u>ow <u>A</u>s <u>R</u>easonably <u>P</u>racticable) samt BAT (<u>B</u>est <u>A</u>vailable <u>T</u>echnique) bör gälla.</p>

Intentionen med miljö- och klimatprogrammet är att gå utöver lagkrav och gränsvärden med fokus på att klara målsättningen inom globala och nationella mål. Dvs. nationella miljö kvalitetsmål, Globala klimatåtaganden enligt Parisöverenskommelsen samt de 17 globala hållbarhetsmålen.

1. Begränsad Klimatpåverkan

Den bifogade bilden i programmet visar en grönskande skog. Det kan vara skäl att påpeka att en växande skog binder koldioxid (fotosyntesen) och har en stor betydelse för klimatet. Spara alltså skogen och plantera mer träd och buskar, speciellt vid trafikerade gator och vägar.

Kommunen har ett gediget arbete för att bevara biologisk mångfald och grönstruktur i kommunen. Kommunen gör avvägningar när det gäller trädplanteringar vid vägar då framkomlighet och sikt också måste tas hänsyn till. Plantering av träd invid vägar för att minska växthusgaser kan även te sig som en reaktiv åtgärd. En mer proaktiv åtgärd är att minska utsläpp vid källan, i detta fall biltrafik. Här finns tex ett mål "5.2 Andel bilresor i förhållande till övriga trafikslag ska minska"

2. Frisk luft

Även här vill vi påpeka skogens betydelse. Buskar och träd producerar syre (fotosyntesen) som gör det lättare att andas. Buskar och träd tempererar också luften samt filtrerar och ansamlar partiklar och damm och renar därmed också luften. Spara alltså skogen och plantera mer träd och buskar, speciellt vid trafikerade gator och vägar.

Kommunen gör avvägningar när det gäller trädplanteringar vid vägar då framkomlighet och sikt också måste tas hänsyn till.

Med detta framfört så har växtligheten såsom framförs i remissvaret en förmåga att filtrera och rena luften och är möjligt att beakta. Ett befintligt förslag till åtgärd/aktivitet omarbetas i verksamhetsstödet under fokusområdet luft med följande formulering: Dammbindning, plantering av partikelabsorberande växtlighet, spolning och städning av gator för att minska partiklar i luften.

3. Friskt vatten

Säkra Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD), dock så att inte översvämningar uppstår lokalt. Förorenat dagvatten bör separeras och renas.

Benämningen hållbar dagvattenhantering förordas då det har en bredare ansats än LOD. Under fokusområdet Friskt vatten återfinns mål "3.3 Hållbar dagvattenhantering ska genomföras" med underliggande uppdrag.

4. Biologisk mångfald

Biologisk mångfald uppstår i orörda grönytor. Bevara därför skogar, ängar, gröna (villa-) trädgårdar. Stenstaden är ett stort hot mot den biologiska mångfalden.

Kommunen förordar en medveten skötsel för att främja biologisk mångfald. Exempelvis kan en icke skött skog medföra minskad biologisk mångfald då öppna ytor växer igen och habitat för många arter försvinner. Därav är Mål 4.1 formulerat: "Kommunens naturområden och gröna ytor ska skötas så att biologiska värden inte försvinner"

5. God bebyggd miljö

Villastaden Danderyd är landets nionde tätast bebyggda kommun. Danderyd är i princip fullbyggd och skall inte känna krav att bygga mer. Ev. ny bebyggelse kan endast tillkomma i liten omfattning och då planeras och byggas hållbart.

En utgångspunkt för samhällsplaneringen ska vara ett hållbart byggande, vilket innebär att allt byggande ska ske med fokus på människans behov av livskvalitet, god hälsa och hushållning av resurser. De arkitektoniska, estetiska och kulturhistoriska värdena är en självklarhet vid allt byggande och är en viktig del av Danderyd identitet.

Mål 5.5 "Kommunen ska verka för en modern trädgårdsstad och en hållbar stadsmiljö" med underliggande uppdrag har syftet att leda mot ett hållbart byggande. Genomförande av miljö- och klimatprogrammets intentioner föranleder inte att låta bli att ta hänsyn till befintliga byggnader och miljöer."

5.1. Buller. Det bör erinras att decibelskalan för buller är logaritmisk. Det betyder att en ökning från 55 dBA till 60 dBA innebär 3 gånger högre bullertryck och en ökning från 55 dBA till 65 dBA innebär 10 gånger högre bullertryck. Ingen ska i sin bostad och på sin uteplats behöva utsättas för mer buller än medicinskt stadgade ekvivalentnivåer 55 dBA utomhus och 30 dBA inomhus. Detta betyder att kraftfulla åtgärder måste vidtagas speciellt längs med E18, Roslagsbanan, Edsbergsvägen och Enebybergsvägen (i form av tunnel eller bullervallar/plank med vegetation). Omdirigering av trafiken är en annan möjlig åtgärd.

Bullerpåverkan är ett prioriterat område och flera förslag till åtgärder återfinns i verksamhetsstödet och föranleder inte framförd synpunkt ändring av mål 5.1 eller underliggande uppdrag.

5.2. Trafik. Danderyd genomkorsas av tunnelbana, Roslagsbana och E18. Kollektivtrafiken i övrigt är gles. Kuperad terräng gör att bilen nog kommer att ha en given plats i Danderyd. Speciellt i Coronatider har bilens existens varit en nödvändighet för många.

	<p><i>Mål 5.2 "Andel bilresor i förhållande till övriga trafikslag ska minska" avser framförallt att minska onödiga bilresor till förmån för mer hållbara alternativ.</i></p> <p>5.3. Avfall. Inför fastighetsnära insamling i flerfackskärl av sorterat återvinningsbart material och övrigt avfall.</p> <p><i>Mål 5.3 "Möjligheten till sortering av avfall ska förbättras för de som bor och verkar i kommunen" täcker in synpunkten, vilket kommer att förtydligas i kommande avfallsplan.</i></p> <p>5.4. Invånare skall ha nära till grön-, vatten eller parkområden <i>Synpunkt saknas</i></p> <p>5.5. Kommunen ska såväl i sin myndighetsutövning som i eget byggande verka för en modern trädgårdsstad och en hållbar stadsmiljö. Ingen stenstad! Grönytefaktor ska beaktas i plan och exploatering (grönytefaktor är en modell för att värdera ytor utifrån olika faktorer, detta för att främja ekosystemtjänster som bullerdämpning, luftrening, dagvattenhantering och biologisk mångfald. Tillämpas idag i exempelvis Stockholm, Täby och Malmö</p> <p><i>Mål 5.5 "Kommunen ska verka för en modern trädgårdsstad och en hållbar stadsmiljö" täcker in det som framförs. Miljö- och klimatprogrammet förordar inte specifik utformning, tex stenstad eller frågor kring kulturmiljöhanseende som bättre lämpar sig i andra styrdokument såsom kulturmiljöhandbok och översiktsplan.</i></p>
<p>14. Miljöpartiet de gröna i Danderyd</p>	<p>Remissvar till Miljö- och klimatprogram 2030</p> <p>Programmet är välskrivet, med vacker layout och många fina bilder. Miljöpartiet uppskattar speciellt framsidan med maskrosor, Miljöpartiets symbol, samt kopplingen till Barnkonventionen. Men frågan är om programmet är tillräckligt långtgående för att bidra till att lösa vår tids stora miljöproblem lokalt, regionalt och globalt. Globalt är det som berör Danderyd främst klimatpåverkan samt utarmningen av den biologiska mångfalden, vår tids ödes- och överlevnadsfrågor. Danderyds viktigaste lokala problem är därtill det förorenade dagvattnet. För att ha en chans att hejda den globala uppvärmningen kan och måste vi ha en högre ambitionsnivå än vad som blir resultatet av remissförslaget.</p> <p>Miljöpartiet de gröna i Danderyd lämnar härmed ett antal förslag till hur programmet kan förbättras för att få avsedd nytta i kommunens miljö- och klimatarbete. Dessutom föreslås tillägg och ändringar i Verksamhetsstödet i bilaga nedan.</p> <p>Övergripande synpunkter</p> <p>A. Sammanslagningen av Klimat- och energistrategin med Miljöprogrammet.</p> <p>Under perioden 2016-2020 har Danderyd ett separat strategidokument för klimatåtgärder. Till viss del sammanfaller vissa åtgärder med Miljöprogrammets mål och åtgärder. Klimathotet är av en sådan</p>

dignitet att det kräver särskild uppmärksamhet för att visa att kommunen tar klimathotet på allvar.

Miljöpartiets förslag:

A1. Komplettera **kommunens vision** med meningen; ”*Danderyd strävar efter att bli klimatneutral*” eller någon motsvarande ordalydelse samt ett tillägg under ”**Våra strategier**” med rubrik ”*Hållbar framtid*” och en text om att minska klimatutsläppen så att det globala klimatmålet om max 1,5 graders temperaturökning uppnås.

A2. Upprätta en särskild **Klimathandlingsplan**, se exempel från Stockholms stad som 2020 antagit både ett Miljöprogram samt en särskild Klimathandlingsplan.

A3. Gå med i nätverket **Klimatkommunerna** för att visa att kommunen har ambitioner med sitt klimatarbete samt för att få värdefulla tips och kontakter med andra kommuner i klimatarbetet.

B. Den fördubblade genomförandetiden.

Nuvarande program och strategi har fem år som genomförandetid, det nya programmet tio år. Hoten mot klimatet och den biologiska mångfalden accelererar för varje år. Sannolikt har vi kortare tid på oss än vad många tror. Temperaturhöjning, skogsbränder och stormar tyder på det. Erfarenheten från kommunens nuvarande miljöprogram är att de flesta åtgärderna hamnar de facto i slutet av programperioden och blir i alltför stor omfattning inte alls genomförda.

Miljöpartiets förbättringsförslag:

B1. Lägg in en kontrollstation efter halva tiden med fullständig resultatgenomgång och analys för att se vad som gjorts, inte gjorts, vilka resultat som åstadkommit och vad som behöver skärpas. Presentation för Kommunfullmäktige samt workshops för förvaltningar, nämnder och allmänhet.

B2. Ge nämnder och styrelser beting på vad som årligen ska uppnås. Redovisa resultatet för KF varje år.

C. Bristen på skarpa och bindande åtaganden för nämnder och styrelser.

Liksom i det nuvarande miljöprogrammet innehåller detta bara förslag till åtgärder. Det är upp till nämnder och styrelser att själva besluta om vilka åtgärder som ska förverkligas och när det ska ske.

Inga påföljder om man inte gör något alls. Det får till följd att programmet hamnar i skymundan vid beslut samt blir nedprioriterade i budgetar. Den årliga redovisningen sker i stort sett bara för kommunstyrelsen och föranleder inga förändringar.

Miljöpartiets förbättringsförslag:

C1. Ange i programmet vilken nämnd eller styrelse som är huvudansvarig för varje ”uppdrag”.

C2. Skapa incitament för nämnder och styrelser så att de höjer ambitionsgraden i miljö- och klimatarbetet; exempelvis instifta ett internt miljöpris eller en tävling för att premiera de verksamheter som gör något extra bra.

C3. Inför ett system motsvarande ”bonus-malus” där resurser omfördelas från miljöskadlig till miljöförbättrande verksamheter.

C4. Gör uppföljning årligen av nämndernas verksamhetsplaner för att se vilka mål och åtgärder som beslutats och genomförts.

Synpunkter på respektive fokusområden

1. Begränsad Klimatpåverkan.

Danderyds största klimatpåverkan (som kan avläsas i statistik) kommer från trafiken varav det mesta härrör från E18 men en icke obetydlig del uppstår även lokalt av boende och verksamma i

Danderyd. Förutom trafiken står förmodligen konsumtion för en betydande andel klimatpåverkan och då inte minst från maten.

När det gäller lokaltrafiken behövs fungerande alternativ till att skjutsa barn till skolor och andra korta resor. Kommunen används som infartsparkering för bilister från kommuner norr om Danderyd. Det är bättre att de infartsparkerar tidigare i sin bilfärd, närmare hemorten.

Bäst är naturligtvis om de lämnar bilen hemma.

Se även bilaga med Miljöpartiets konkreta förslag till ytterligare åtgärder i Verksamhetsstödet.

Miljöpartiets förslag till Miljö- och klimatprogrammet:

Uppdrag 1.1.3 stryk orden; ”*förutom inrikesflyget*,”.

Med nuvarande ordalydelse blir det som en direkt uppmaning att flyga istället för att ta annat transportmedel.

Uppdrag 1.2.2 (ny ordalydelse); ”*Alla fordon i kommunal verksamhet inklusive upphandlade transporttjänster och entreprenader ska vara fossilbränsleoberoende.*”

Alltmer av kommunens verksamheter utförs på uppdrag genom upphandling av tjänsterna. De står därvid för huvuddelen av kommunens klimatpåverkan med sina fordon. Att exkludera dessa gör programmets mål och uppdrag tämligen ointressanta eftersom det endast är ett fåtal tjänstebilar kvar hos kommunen. Dessutom nämns bara tjänstebilar och inte arbetsfordon och liknande som finns i kommunal ägo. ”Fossilbränsleoberoende” borde bytas ut till ”förnybart” för att vara långsiktigt hållbart.

Uppdrag 1.2.3 (tillägg på slutet): ”*Kommunanställda ska uppmuntras till att välja miljövänliga transporter inom tjänsten och vid arbetspendling genom ekonomiska incitament.*”

Att bara ”uppmåna” de anställda ger marginell effekt, de som kan/vill resa miljövänligt gör det förmodligen redan.

2. Frisk luft.

Det räcker inte med att bara fokusera på trafiken på E18 eftersom vi har små möjligheter att påverka den. Även den lokala trafiken har betydelse, speciellt vid vissa platser och tider, tex skolor och förskolor. Villaägare som eldar i sina trädgårdar bidrar till luftföroreningar i sitt närområde samt ökar klimatpåverkan.

Se även bilaga med Miljöpartiets konkreta förslag till ytterligare åtgärder i Verksamhetsstödet.

Miljöpartiets förslag till Miljö- och klimatprogrammet:

Uppdrag 2.1.3 (tillägg till nytt uppdrag); *"Närområdet till skolor och förskolor görs till miljözoner senast år 2025"*.

Dagens trafikchaos vid skolorna på morgonen behöver åtgärdas av såväl säkerhets- som miljöskäl.

Uppdrag 2.1.4 (tillägg till nytt uppdrag); *"Godstransporter till kommunens verksamheter ska samordnas för att minimera antalet angöringar."*

Krav kan ställas på leverantörer om samleveranser och logistikcentrum för gemensamma transporter till kommunens verksamheter.

Uppdrag 2.1.5 (tillägg till nytt uppdrag); *"Kommunen ska verka för att kollektivtrafiken förbättras så att fler reser med den."*

Det ska vara attraktivt att välja kollektivtrafik med närhet till hållplats, bra turtäthet och ändamålsenliga fordon.

Uppdrag 2.1.6 (tillägg av nytt uppdrag): *"Cyklister ska prioriteras framför bilister i det lokala trafikinätet och få direkta cykelvägar."*

Cyklister ska ha företräde vid korsningar, separerade cykelvägar ska finnas längs med mer trafikerade vägar och nya direkta cykelvägar ordnas för att få snabbast möjliga färdväg.

3. Friskt vatten.

Danderyd har starkt förorenade sjöar och vattendrag vilket även påverkar Edsviken. Så var det för fem år sedan när nuvarande miljöprogram antogs och så är det fortfarande. Ingenting har hänt eller snarare har det blivit sämre eftersom ingenting har gjorts för att minska föroreningarna från E18 och Enebyängens handelsplats. En av få naturliga reningskällor, Dalkarlskärret, har istället med kommunens godkännande mer eller mindre ödelagts. Inga regelbundna vattenprov tas i Ekebysjön, Nora träsk eller Nora å. Vattenkvaliteten i Edsviken får inte försämrats. Enligt gällande regler behöver den förbättras eller som lägstanivå bibehållas.

Se även bilaga med Miljöpartiets konkreta förslag till ytterligare åtgärder i Verksamhetsstödet.

Miljöpartiets förslag till Miljö- och klimatprogrammet:

Uppdrag 3.1.1 (ny ordalydelse): *"Antal källor till att dagvattnet förorenas ska minska."*

Det är föroreningarna i dagvattnet som är problemet i första hand, inte mängden vatten. Stora flöden hanteras med fungerande våtmarker.

Spillvattennätet i Danderyd uppges kräva visst flöde för att fungera.

Uppdrag 3.1.2 (ny ordalydelse): *"Användningen av konstgödsel och bekämpningsmedel ska upphöra på kommunägd mark senast år 2025 samt minska på övrig mark genom kommunal tillsyn."*

Nuvarande skrivning är alldeles för vag och svag för att få avsedd verkan.

Uppdrag 3.1.3 (tillägg nytt uppdrag); *"Föreningar i dagvattnet ska minska genom att återställa våtmarker samt anlägga nya."*

Naturliga våtmarker har bäst förutsättningar att omhänderta dagvatten och ska därför prioriteras.

Som komplement kan nya anläggas där inga naturliga finns.

Uppdrag 3.3.1 (byt ordet förorda till kräva); *"Kommunen ska i plan- och bygglovsprocessen kräva hållbar dagvattenhantering"*.

Kommunens vattendrag är redan alarmerande förorenade och tål inget mer. Framtiden kommer att innebära ökade regnmängder och det bästa sättet är att ordna infiltration på plats.

Ändra ordalydelsen i rekommendationen till *"Tvätta inte bilen på tomten, speciellt inte på garageuppfart med avrinning till dagvattenbrunn."*

4. Biologisk mångfald.

Artutrotningen har tagit så stora proportioner att det nu betraktas som jordens sjätte massutdöende. Enligt en ny rapport kommer inget av de 20 mål för biologisk mångfald 2011 till 2020 som världens länder kommit överens att uppnås.

Danderyd har förhållandevis stora naturområden. Dessa naturområden är en del av "Rösjökilen", ett sammanhängande grönstråk från Sigtuna i norr till Danderyd i söder. Syftet är att upprätthålla spridningsvägar för både djur och växter vilket är en förutsättning för deras överlevnad. Tyvärr sker hela tiden intrång i dess naturområden med stora och små exploateringar. Särskilt känsligt är detta i skarven mellan olika naturområden där det uppstår "svaga samband". Tillkomsten av Enebyängens handelsplats var ett stort sådant ingrepp som medförde betydande påverkan på sambandet, senare förvärrat med bygget av en tennisanläggning vid Dalkarlskärret. Ekebysjön och Ösbysjön kräver tillräckligt stora fredade lantbruks- eller naturområden runt sjöarna för att tillgodose den biologiska mångfalden i och vid sjöarna. Även parker och mindre grönytor har betydelse, här är den ensidiga växtligheten, beroende på storskalig skötsel Anpassning, ett hot mot mångfalden. Privata villaträdgårdar har sedan tradition varit viktiga biologiska inslag med odling av blommor och grönsaker. Humlor, bin och andra insekter är en förutsättning för naturlig pollination. Tyvärr sker ofta omfattande förändring vid ägarbyten genom hårdgjorda ytor, nedtagning av värdefulla träd och igenläggning av rabatter. Se även bilaga med Miljöpartiets konkreta förslag till ytterligare åtgärder i Verksamhetsstödet.

Miljöpartiets förslag till Miljö- och klimatprogrammet:

Uppdrag 4.2.2 (tillägg nytt uppdrag); *"Danderyds del av Rösjökilen ska skyddas mot exploatering, särskilt de svaga sambanden mellan större naturområden."*

Reservatsbildningen av Rinkebyskogen måste fullbordas och den inköpta delen av Svea skog inkluderas i naturreservatet. De svaga sambanden behöver markeras i kartor för att uppmärksamma känsligheten. Lägg till en punkt i rekommendationen: *"Undvik kemiska bekämpningsmedel i trädgården"*.

5. God bebyggd miljö.

Att bygga nytt orsakar stor miljöpåverkan i byggprocessen, byggmaterial och transporter. Ibland sker rivning av bra byggnader enbart för att det är mer lönsamt att bygga nytt. I allt för liten utsträckning tas material från rivna byggnader till vara för återbruk trots att de kan ha bättre kvalitet och hållbarhet än nya byggdelar. Byggavfall ska källsorteras och återvinnas/återbrukas. Kommunen ansvarar för upprättande av kontrollsystem som säkerställer efterlevnaden av gällande lagstiftning och regelverk. Kretsloppstänkande ska präglade hela byggprocessen. Levande kommundelscentrum minskar behovet av bilåkande. Samhällsbygget behöver vara robust och kunna skydda människors hälsa från luftföroreningar, buller, kemikalier, strålning, smitta, mm. Kravet i förslaget på grönytefaktor är bra men ambitionsnivån på att minska bilresor och öka cykeltrafiken behöver dock ökas. Den ökade trenden att ta med sig mat mm har inneburit betydande nedskräpning vilket sprider mikroplaster och ökar förekomsten av skadedjur. Se även bilaga med Miljöpartiets konkreta förslag till ytterligare åtgärder i Verksamhetsstödet.

Miljöpartiets förslag till Miljö- och klimatprogrammet:

Uppdrag 5.2.1 (ändring av procentsats); *"Cykeltrafiken ska år 2030 utgöra 30 procent av Danderydsborna huvudresor inklusive anslutning till kollektivtrafik."*

Med ökad säkerhet och prioritering av cykeltrafiken i vägnätet kommer fler att välja cykel vid både korta och långa resor. Genom att ha en högre målsättning stimulerar målet till fler åtgärder och mer cyklande vilket är positivt för miljö, hälsa och ekonomi.

Nedanstående fyra förslag till tillägg är samma som föreslås i fokusområde 2, kommentarer se ovan.

Uppdrag 5.2.3 (tillägg nytt uppdrag); *"Närområdet till skolor och förskolor görs till miljözoner senast år 2025"*.

Uppdrag 5.2.4 (tillägg nytt uppdrag); *"Godstransporter till kommunens verksamheter ska samordnas för att minimera antalet angöringar."*

Uppdrag 5.2.5 (tillägg); *"Kommunen ska verka för att kollektivtrafiken förbättras så att fler reser med den."*

Uppdrag 5.2.6 (tillägg nytt uppdrag): *"Cyklister ska prioriteras framför bilister i det lokala trafiknätet och få direkta cykelvägar."*

Uppdrag 5.5.6 (tillägg nytt uppdrag): *"Nedskräpning ska förebyggas och åtgärdas"*. Informationsinsatser till både de som tillhandahåller varor som förtärs utomhus och allmänheten. Krav kan ställas på de som söker tillstånd för försäljning. Fler och fågelsäkrare papperskorgar och tätare tömning kan behövas.

Lägg till en punkt i rekommendationen: *"Lämna inget skräp eller matrester vid uteplatser och i naturen"*

6. Giftfri miljö

En giftfri miljö är egentligen självklar men långt ifrån dagens verklighet. Barn och ungdomar är de som i första hand behöver skyddas men även våra vatten och offentliga miljöer. Gamla försyndelser lagras i marken, hav och sjöar. Nya kemikalier med okänd påverkan dyker ständigt upp. Se även bilaga med Miljöpartiets konkreta förslag till ytterligare åtgärder i Verksamhetsstödet.

Miljöpartiets förslag till Miljö- och klimatprogrammet:

Uppdrag 6.1.4 (tillägg nytt uppdrag); *"Konstgräs ska bytas till naturgräs på kommunal mark"*. Det finns numera nya tåliga grässorter som klarar slitaget och biokol som underlag.

Uppdrag 6.2.2 (tillägg i befintlig text); *"Användning av bekämpningsmedel och andra skadliga kemikalier ska minimeras och bästa miljöanpassade alternativ användas på den mark som ägs av kommunen och dess bolag"*. Uppdraget bör även gälla färger, gödningsmedel, byggmaterial (tex lim och fogmassa), mm.

Gröna Indikatorer

Miljöpartiets synpunkter och förslag till kompletteringar och ändringar:

Indikator 1; Uppdrag 1.1.1 säger att vi ska minska utsläppen med 63% men i texten till indikatorn står det att vi redan är på hållbar nivå (1,3 för intervall 0,7 till 1,5). Hur ska det kunna motivera till åtgärder? Uppenbart att något är missvisande/felaktigt.

Indikator 2; Uppdrag 1.1.3 säger att vi ska minska inrikes transporter med 70% medan indikatorn bara tar upp invånarens körsträcka med bil. Hur ska man följa upp att godstransporter mm minskar? Trafiken på E18 är en del av transportererna i Danderyd, hur mäter man den?

Indikator 3; Indikatorn ska visa andel fossilbränsleoberoende fordon i det geografiska området dvs inklusive E18. Samma fråga som ovan, hur ska man mäta antal fossilbränsleoberoende fordon på E18? Hur mäter man godstransporter till och från Danderyd? Får man med leasad och hyrda fordon hos privatpersoner, företag, kommun och organisationer i Danderyd men där fordonet ägs av företag i annan kommun?

Indikator 5; Gör redovisning uppdelat per säsong/kvartal vår-sommar-höst-vinter för att se hur tex snöröjning mm påverkar cyklandet.

Indikator 6; Indikatorn förutsätter att redovisningen inkluderar alla fordon i "kommunens tjänst" dvs inklusive arbetsfordon och transporter utförda som en del av uppdrag åt kommunen tex hemtjänst, snöröjning mm.

Indikator 7; Rinkebyskogen är inte skyddad ännu, reservatsbildningen är inte fullbordad. Ange även areal som ägs av annan tex kyrkan.

Indikator 9; Även vattenkvaliteten i kommunens sjöar och vattendrag är mycket dålig, se förslag till ny indikator nedan.

Indikator 12; Antalet ladduttag säger inget om hur mycket de används, indikatorn behöver kompletteras med en förbrukningssiffra. Ett komplement kan vara att uppge sammanlagd körsträcka

för elfordon i Danderyd jämfört med totala körsträckan alla fordon registrerade i Danderyd.
 Indikator 17; Ange även antal boende inom de bullerstörda områdena, inte bara andel bostäder.
 Indikator 18 (tilläggs ny indikator); ”*Andel provtagningar med god status i kommunens sjöar och vattendrag*”. Årliga provtagningar behöver ske i de ”landbaserade” vattnen. Ange antal provtagningar, var det sker och andel prover som är god resp dålig status.

Bilaga; konkreta förslag på ändringar/tillägg i Verksamhetsstödet

Fokusområde Begränsad Klimatpåverkan

1a. Inventera vilka platser som utnyttjas till infartsparkering och tidsbegränsa dessa på vardagar.

1b. Uppmuntra skolbarnsföräldrar till ökad samåkning eller att gå/cykla med barnen för att begränsa antalet bilar för avlämning vid skolor. Det kan ske till exempel genom att bara tillåta bilar med jämn slutsiffra vissa dagar och udda andra dagar.

1c. Ställ skarpare klimatkrav vid inköp av livsmedel till skolor, förskolor och olika boenden. Även andra inköp och upphandlingar kan få skarpare krav.

1d. All kommunens elanvändning ska komma från 100% förnybar el.

1e. I verksamhetsstödet sid 4; ändra ordalydelse på åtgärd till ”*Gå över till el, biogas eller palmolja- och PFAD-fri HVO för kommunens egna och upphandlade arbetsfordon*”.

Fokusområde Frisk luft.

2.a Samma förslag som **1a** och **1b** ovan.

2b. Inför generellt eldningsförbud i trädgårdar, tillåt eldning bara en eller två specifika helger.

Fokusområde Friskt vatten.

3a. Restaurera och komplettera Dalkarlskärret senast år 2023. Kommunens viktigaste våtmark

behöver särskild uppmärksamhet och inte bara ingå i den föreslagna övergripande åtgärden om befintliga våtmarker.

3b. Gör regelbundna årliga vattenprovtagningar i Ekebysjön, Nora träsk och Nora å.

Fokusområde Biologisk mångfald.

4a. Stärk skyddet av befintliga naturområden, sätt ett ”pris” på ingrepp samt se till att motsvarande

yta återskapas till grönområde på annat håll när exploatering sker.

4b. Tillåt ingen exploatering i Rösjökilens ”svaga samband” och återskapa brustna samband med tex ”ekodukter”.

4c. Avsätt viss del av parker till ängsytor.

4d. Erbjud villaägare rådgivning för att bevara och stärka den biologiska mångfalden i trädgårdar och skydda värdefulla träd på samma sätt som nu sker med byggrådgivning i Information

	<p>Danderyd.</p> <p>Fokusområde God bebyggd miljö.</p> <p>5a. Bygglov för såväl permanentbostäder som fritidshus bör innehålla preciserade krav rörande energieffektivitet utifrån gällande lagstiftning och regelverk. Med tanke på att kommunen numera saknar områden planlagda som fritidshusområden, bör det tydliggöras att vid bygglovsansökan rörande ombyggnation av tidigare fritidshus, kommer samma energieffektivitetskrav att ställas som vid permanentbostäder.</p> <p>5b. Ny bebyggelse ska gynna mångfald av boende och verksamheter.</p> <p>5c. Befintliga byggnader ska vårdas, anpassas och återbrukas i första hand och inte rivas för nybyggnation.</p> <p>5d. Vid ny- och ombyggnad ska byggnaderna klimatanpassas för att hantera värmeböljor.</p> <p>5e. Vid bygglovsansökan skall det tydliggöras vad lagstiftning och regelverk anger kring hantering av byggavfall, samt upprättas en kontrollplan för hur efterlevnaden hanterats..</p> <p>5f. Dagvattensystemen ska göras öppna för att kunna hantera skyfall.</p> <p>5g. Dialog ska ske med medborgarna innan större byggprojekt sker för att tillgodose behov och förebygga konflikter samt värna värdefull natur.</p> <p>5h. Samarbeta med Håll Sverige Rent för att minska nedskräpningen.</p> <p>Fokusområde Giftfri miljö</p> <p>6a. Ställ krav på granulutfria konstgräsytor, både befintliga och nyttillkommande.</p> <p>6b. Öka andelen ekologiska livsmedel vid inköp till skolor, förskolor och olika boenden. Målet ska vara 100% ekologiskt (som Uppsala kommun).</p> <p>Danderyd den 18 september 2020 För Miljöpartiet de gröna i Danderyd</p> <p><i>Rättelse inkommen efter inkommit yttrande är korrigerad i ovan text</i></p>
<p>Kommentar</p> <p>Miljöpartiet de gröna i Danderyd</p>	<p>A1. Komplettera kommunens vision med meningen; ”Danderyd strävar efter att bli klimatneutralt” eller någon motsvarande ordalydelse samt ett tillägg under ”Våra strategier” med rubrik ”Hållbar framtid” och en text om att minska klimatutsläppen så att det globala klimatmålet om max 1,5 graders temperaturökning uppnås.</p> <p><i>Kommunens vision är beslutad av kommunfullmäktige och kan inte ändras i och med revideringen av miljö- och klimatprogrammet.</i></p> <p>A2. Upprätta en särskild Klimathandlingsplan, se exempel från Stockholms stad som 2020 antagit både ett Miljöprogram samt en särskild Klimathandlingsplan.</p> <p><i>Antalet styrdokument behöver inte nödvändigtvis innebära att</i></p>

miljöarbetet förbättras. Det är mer effektivt för verksamheterna och tjänstepersoner som arbetar med miljöfrågor att arbeta med få styrdokument. Dessa resurser kan användas till att arbeta med miljöfrågor istället för att hantera flera strategiska dokument. En liten kommunorganisation behöver arbeta resurseffektivt.

A3. Gå med i nätverket **Klimatkommunerna** för att visa att kommunen har ambitioner med sitt klimatarbete samt för att få värdefulla tips och kontakter med andra kommuner i klimatarbetet. *Det strategiska miljöarbetet innebär att tjänstepersoner omvärldsbevakar och tar in goda exempel och idéer från nätverk. Således deltar energi- och klimatstrategen och miljösamordnaren i ett antal nätverk redan där erfarenhet utbyts och värdefulla tips erhålls. Exempelvis kan nämnas att kommunen redan deltar i energi- och klimatrådgivningsnätverket i Stockholms län, Länsstyrelsens nätverk för energi- och klimatfrågor, Miljöstrategiska nätverket i Stockholm Nordost, etc. För att få gå med i nätverket Klimatkommunerna krävs att flera kriterier uppfylls, där ett är politiskt beslut att söka medlemskap.*

B. Den fördubblade genomförandetiden.

Nuvarande program och strategi har fem år som genomförandetid, det nya programmet tio år. Hoten mot klimatet och den biologiska mångfalden accelererar för varje år. Sannolikt har vi kortare tid på oss än vad många tror. Temperaturhöjning, skogsbränder och stormar tyder på det. Erfarenheten från kommunens nuvarande miljöprogram är att de flesta åtgärderna hamnar de facto i slutet av programperioden och blir i alltför stor omfattning inte alls genomförda.

Att genomförandetiden är längre innebär inte per automatik att miljöarbetet skjuts på tiden utan kan möjliggöra mer operativt arbete för åtgärder på framför arbete med att ta fram strategiska dokument som är mycket resurskrävande. Aktualisering införs efter varje mandatperiod, se kommentar B1.

Miljöpartiets förbättringsförslag:

B1. Lägga in en kontrollstation efter halva tiden med fullständig resultatgenomgång och analys för att se vad som gjorts, inte gjorts, vilka resultat som åstadkommit och vad som behöver skärpas. Presentation för Kommunfullmäktige samt workshops för förvaltningar, nämnder och allmänhet.

Förslaget är relevant med tanke på att förändringar sker över tid på involverade personer, såväl bland förtroendevalda och tjänstepersoner. En genomlysning efter varje mandatperiod kan därför vara på sin plats.

Förslagsvis utökas texten under rubriken "Uppföljning" med följande: "Efter varje mandatperiod ska en mer långtgående uppföljning och analys genomföras."

B2. Ge nämnder och styrelser beting på vad som årligen ska uppnås. Redovisa resultatet för KF varje år.

Svårt att genomföra enligt den modell som Danderyd styrs efter.

Miljöpartiets förbättringsförslag:

C1. Ange i programmet vilken nämnd eller styrelse som är huvudansvarig för varje ”uppdrag”.

Huvudinriktningen på Kommunstyrelsens uppdraget har varit en försiktig revidering. Enligt gällande miljöprogram har inte huvudansvar pekats utan i programmet men hänseende att delaktighet i formulering av uppdrag förhoppningsvis ger större sannolikhet av genomförande. I verksamhetsstödet finns förslag till huvudansvarig nämnd med kopplad till åtgärd/aktivitet.

C2. Skapa incitament för nämnder och styrelser så att de höjer ambitionsgraden i miljö- och klimatarbetet; exempelvis instifta ett internt miljöpris eller en tävling för att premiera de verksamheter som gör något extra bra.

Det är svårt att rättvist peka ut vilken nämnd som har varit bäst. Detta kan också vara resurskrävande.

C3. Inför ett system motsvarande ”bonus-malus” där resurser omfördelas från miljöskadlig till miljöförbättrande verksamheter.

Detta är ett system som kräver mycket administration som gör att själva miljöarbetet blir lidande.

C4. Gör uppföljning årligen av nämndernas verksamhetsplaner för att se vilka mål och åtgärder som beslutats och genomförts.

Detta kommer att göras i uppföljning av miljö- och klimatprogrammet. Rutiner för hur detta ska genomföras är under arbete.

Miljöpartiets förslag till Miljö- och klimatprogrammet:

Uppdrag 1.1.3 stryk orden; ”, förutom inrikesflyget,”.

Med nuvarande ordalydelse blir det som en direkt uppmaning att flyga istället för att ta annat transportmedel.

Detta mål är hämtat från de nationella klimatmålen och är formulerat exakt som detta för att vara jämförbart.

Uppdrag 1.2.2 (ny ordalydelse); ”Alla fordon i kommunal verksamhet inklusive upphandlade transporttjänster och entreprenader ska vara fossilbränsleoberoende.”

Alltmer av kommunens verksamheter utförs på uppdrag genom upphandling av tjänsterna. De står därvid för huvuddelen av kommunens klimatpåverkan med sina fordon. Att exkludera dessa gör programmets mål och uppdrag tämligen ointressanta eftersom det endast är ett fåtal tjänstebilar kvar hos kommunen. Dessutom nämns bara tjänstebilar och inte arbetsfordon och liknande som finns i kommunal ägo. ”Fossilbränsleoberoende” borde bytas ut till ”förnybart” för att vara långsiktigt hållbart.

Detta uppnås redan genom att målet 1.2 ”Danderyds kommun som organisation är fossilbränsleoberoende år 2025” och genom uppdrag 6.4.2 ” Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska

miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerade nivå”.

Detta innebär att även kommunens arbetsfordon innefattas av krav om fossilbränsleoberoende och att krav på upphandlade entreprenader ställs genom upphandlingsmyndighetens avancerade krav.

Uppdrag 1.2.3 (tillägg på slutet): ”Kommunanställda ska uppmuntras till att välja miljövänliga transporter inom tjänsten och vid arbetspendling genom ekonomiska incitament.”

Att bara ”uppmana” de anställda ger marginell effekt, de som kan/vill resa miljövänligt gör det förmodligen redan.

Arbete har skett kontinuerligt för att uppmuntra anställda att resa miljövänligt, exempelvis genom, bilpool, förmånscykel och förmånsportal.

Uppdrag 2.1.3 (tillägg till nytt uppdrag); ”Närområdet till skolor och förskolor görs till miljözoner senast år 2025”. Dagens trafikchaos vid skolorna på morgonen behöver åtgärdas av såväl säkerhets- som miljöskäl. *Underlag saknas som påvisar att luftkvalitetsnormer överskrids vid skolor. Förhållningssätt till trafikproblem hanteras med fördel i trafikstrategi och parkeringsstrategi.*

Uppdrag 2.1.4 (tillägg till nytt uppdrag); ”Godstransporter till kommunens verksamheter ska samordnas för att minimera antalet angöringar.” Krav kan ställas på leverantörer om samleveranser och logistikcentrum för gemensamma transporter till kommunens verksamheter. *Samordnad varustransport lämpar sig bättre i ett större sammanhang. Danderyds kommun är liten och det är svårt att se att detta skulle kunna lösas på ett kostnadseffektivt sätt om det endast införs i Danderyd. Ett större projekt för samordnad varuleverans har genomförts bland Södertörns kommunerna. Diskussioner har förts i samarbetet med Stockholm nordostkommunerna om ett samarbete likande detta upplägg.*

Uppdrag 2.1.5 (tillägg till nytt uppdrag); ”Kommunen ska verka för att kollektivtrafiken förbättras så att fler reser med den.” Det ska vara attraktivt att välja kollektivtrafik med närhet till hållplats, bra turtäthet och ändamålsenliga fordon. *Förslaget till uppdrag täcks in av mål 5.2. ”Andel bilresor i förhållande till övriga trafikslag ska minska” och kopplade förslag till åtgärder och aktiviteter i verksamhetsstödet.*

Uppdrag 2.1.6 (tillägg av nytt uppdrag): ”Cyklister ska prioriteras framför bilister i det lokala trafikinätet och få direkta cykelvägar.” Cyklister ska ha företräde vid korsningar, separerade cykelvägar ska finnas längs med mer trafikerade vägar och nya direkta cykelvägar ordnas för att få snabbast möjliga färdväg. *Förslag till uppdrag täcks del in av mål 5.2. ”Andel bilresor i förhållande till övriga trafikslag ska minska”. Förhållningssätt kring trafik hanteras även i kommunens cykelplan samt kommande trafikstrategi.*

Uppdrag 3.1.1 (ny ordalydelse): "Antal källor till att dagvattnet förorenas ska minska." Det är föroreningarna i dagvattnet som är problemet i första hand, inte mängden vatten. Stora flöden hanteras med fungerande våtmarker. Spillvattennätet i Danderyd uppges kräva visst flöde för att fungera.

Synpunkten är relevant, det är föroreningar och näringsämnen som är huvudsakligt problem och vilka föreslagna åtgärder i verksamhetsstödet åsyftar att lösa. Uppdraget korrigeras, ny lydelse: "Uppdrag 3.1.1 Minska mängden förorenat vatten till dag- och spillvattennätet".

Uppdrag 3.1.2 (ny ordalydelse): "Användningen av konstgödsel och bekämpningsmedel ska upphöra på kommunägd mark senast år 2025 samt minska på övrig mark genom kommunal tillsyn."

Nuvarande skrivning är alldeles för vag och svag för att få avsedd verkan. *Mål och uppdrag i miljö- och klimatprogrammet anger målbild, hur detta ska nås föreslås i verksamhetsstödet vilka nämnderna kan använda för att fastställa nivå och genomförandeperiod.*

Uppdrag 3.1.3 (tillägg nytt uppdrag); "Föroreningar i dagvattnet ska minska genom att återställa våtmarker samt anlägga nya."

Naturliga våtmarker har bäst förutsättningar att omhänderta dagvatten och ska därför prioriteras. Som komplement kan nya anläggas där inga naturliga finns. *Föreslaget uppdrag återfinns i form av förslag till åtgärd i verksamhetsstödet under mål 3.1. exempelvis "Anläggning av våtmarker i områden där naturliga saknas med omfattande dagvattenflöde." samt "Drift och skötsel av befintliga våtmarker så att de får ökad förmåga att rena och buffra dagvatten."*

Uppdrag 3.3.1 (byt ordet förorda till kräva); "Kommunen ska i plan- och bygglovsprocessen kräva hållbar dagvattenhantering".

Kommunens vattendrag är redan alarmerande förorenade och tål inget mer. Framtiden kommer att innebära ökade regnmängder och det bästa sättet är att ordna infiltration på plats.

Plan- och bygglov förhåller sig i första hand till lagstiftning enligt plan- och bygglagen och det finns begränsningar i vad som är möjligt att krävställa. Därav ordalydelsen, "förorda".

Ändra ordalydelsen i rekommendationen till "Tvätta inte bilen på tomten, speciellt inte på garageuppfart med avrinning till dagvattenbrunn."

Rekommendationen föreslås kvarstå, då det som framförs i yttrandet redan hanteras i nuvarande formulering "Undvik att tvätta bilen på tomten".

Uppdrag 4.2.2 (tillägg nytt uppdrag); "Danderyds del av Rösjökilen ska skyddas mot exploatering, särskilt de svaga sambanden mellan större naturområden." *Förhållningssätt kring markanvändning*

hanteras i arbetet med kommande översiktsplan vilken har avstamp från de globala hållbarhetsmålen och miljö- och klimatprogrammet.

Reservatsbildningen av Rinkebyskogen måste fullbordas och den inköpta delen av Svea skog inkluderas i naturreservatet.

Under mål 4.2 återfinns detta som förslag till åtgärd i verksamhetsstödet med formuleringen "Utöka Rinkebyskogens naturreservat med den inköpta delen från Sveaskog. Tillhörande skötselplan och föreskrifter ska främja biologisk mångfald."

De svaga sambanden behöver markeras i kartor för att uppmärksamma känsligheten.

Synpunkt tas med in i arbetet med översiktsplan.

Lägg till en punkt i rekommendationen: "Undvik kemiska bekämpningsmedel i trädgården".

Förslaget är relevant. Miljö- och klimatprogram uppdateras enligt förslag.

Uppdrag 5.2.1 (ändring av procentsats); "Cykeltrafiken ska år 2030 utgöra 30 procent av Danderydsborna huvudresor inklusive anslutning till kollektivtrafik."

Uppdraget är en försiktig revidering av miljö- och klimatprogrammet. Det föreslagna målet överensstämmer med mål i föreslagen trafikstrategi.

Med ökad säkerhet och prioritering av cykeltrafiken i vägnätet kommer fler att välja cykel vid både korta och långa resor. Genom att ha en högre målsättning stimulerar målet till fler åtgärder och mer cyklande vilket är positivt för miljö, hälsa och ekonomi.

Nedanstående fyra förslag till tillägg är samma som föreslås i fokusområde 2, kommentarer se ovan.

Uppdrag 5.2.3 (tillägg nytt uppdrag); "Närområdet till skolor och förskolor görs till miljözoner senast år 2025".

Underlag saknas som påvisar att luftkvalitetsnormer överskrids vid skolor. Förhållningssätt till trafikproblem hanteras med fördel i trafikstrategi och parkeringsstrategi.

Uppdrag 5.2.4 (tillägg nytt uppdrag); "Godstransporter till kommunens verksamheter ska samordnas för att minimera antalet angöringar."

Samordnad varutransport lämpar sig bättre i ett större sammanhang. Danderyds kommun är liten och det är svårt att se att detta skulle kunna lösas på ett kostnadseffektivt sätt om det endast införs i Danderyd. Ett större projekt för samordnad varuleverans har genomförts bland Södertörnskommunerna. Diskussioner har förts i samarbetet med Stockholm nordostkommunerna om ett samarbete likande detta upplägg.

Uppdrag 5.2.5 (tillägg); "Kommunen ska verka för att kollektivtrafiken förbättras så att fler reser med den."

Förslaget till uppdrag täcks in av mål 5.2. "Andel bilresor i

förhållande till övriga trafikslag ska minska” och kopplade förslag till åtgärder och aktiviteter i verksamhetsstödet.

Uppdrag 5.2.6 (tillägg nytt uppdrag): ”Cyklister ska prioriteras framför bilister i det lokala trafiknätet och få direkta cykelvägar.”

Förslag till uppdrag täcks del in av mål 5.2. ”Andel bilresor i förhållande till övriga trafikslag ska minska”. Förhållningssätt kring trafik hanteras även i kommunens cykelplan samt kommande trafikstrategi.

Uppdrag 5.5.6 (tillägg nytt uppdrag): ”Nedskräpning ska förebyggas och åtgärdas”. Informationsinsatser till både de som tillhandahåller varor som förtärs utomhus och allmänheten. Krav kan ställas på de som söker tillstånd för försäljning. Fler och fågelsäkrare papperskorgar och tätare tömning kan behövas.

Målsättning och åtgärder kring nedskräpning återfinns i Målområde 5 ”Skräp och nedskräpning” i förslaget till gemensam avfallsplan för SÖRAB kommunerna.

Lägg till en punkt i rekommendationen: ”Lämna inget skräp eller matrester vid uteplatser och i naturen”

Bra synpunkt. Miljö- och klimatprogrammet uppdateras med denna rekommendation.

Uppdrag 6.1.4 (tillägg nytt uppdrag); ”Konstgräs ska bytas till naturgräs på kommunal mark”. Det finns numera nya tåliga grässorter som klarar slitaget och biokol som underlag. *Ett arbete har gjorts i kommunen med översyn av konstgräsplaner och kunskapsinhämtning kring bästa väg framåt. I nuläget bedöms det tillgängliga alternativ med naturgräs klara det slitaget som nuvarande nyttjande belastar planerna. Åtgärd finns i verksamhetsstödet under mål 6.2 med syftet att minimera konstgräsplanernas negativa miljöpåverkan ”Rutiner uppdateras gällande skötsel och drift av konstgräsplaner och andra syntetiska beläggningar så som t ex gummiäsfalt (granulat) med syfte att eliminera läckage och spill från anläggningarna.”*

Uppdrag 6.2.2 (tillägg i befintlig text); ”Användning av bekämpningsmedel och andra skadliga kemikalier ska minimeras och bästa miljöanpassade alternativ användas på den mark som ägs av kommunen och dess bolag”. Uppdraget bör även gälla färger, gödningsmedel, byggmaterial (tex lim och fogmassa), mm.

Detta täcks in i uppdrag 6.4.1 ”Hälso- och miljöfarliga produkter och ämnen byts ut mot miljövänliga alternativ.”

Gröna Indikatorer

Miljöpartiets synpunkter och förslag till kompletteringar och ändringar:

Indikator 1; Uppdrag 1.1.1 säger att vi ska minska utsläppen med 63% men i texten till indikatorn står det att vi redan är på hållbar nivå (1,3

för intervall 0,7 till 1,5). Hur ska det kunna motivera till åtgärder? Uppenbart att något är missvisande/felaktigt.

Denna indikator är det enda kostnadseffektiva sättet att följa upp växthusgasutsläpp för tillfället. Den är också nationellt vedertagen.

Indikator 2; Uppdrag 1.1.3 säger att vi ska minska inrikes transporter med 70% medan indikatorn bara tar upp invånares körsträcka med bil. Hur ska man följa upp att godstransporter mm minskar? Trafiken på E18 är en del av transportererna i Danderyd, hur mäter man den?

Det finns ingen annan lämplig indikator för att följa upp godstransporter för tillfället.

Indikator 3; Indikatorn ska visa andel fossilbränsleoberoende fordon i det geografiska området dvs inklusive E18. Samma fråga som ovan, hur ska man mäta antal fossilbränsleoberoende fordon på E18? Hur mäter man godstransporter till och från Danderyd? Får man med leasad och hyrda fordon hos privatpersoner, företag, kommun och organisationer i Danderyd men där fordonet ägs av företag i annan kommun?

Denna indikator syftar till att mäta innehavet av fossilbränsleoberoende fordon bland kommuninvånare. Det går inte att mäta för de fordon som passerar på E18. De indikatorer som finns att tillgå för drivmedelstyper är för alla fordon registrerade i kommunen således kommer även fordon från leasingföretag med här. Kommunen är medveten om bristen i underlaget.

Indikator 5; Gör redovisning uppdelat per säsong/kvartal vår-sommar-höst-vinter för att se hur tex snöröjning mm påverkar cyklandet.

Detta genomförs redan idag fördelat på vinter och sommarsäsong.

Indikator 6; Indikatorn förutsätter att redovisningen inkluderar alla fordon i "kommunens tjänst" dvs inklusive arbetsfordon och transporter utförda som en del av uppdrag åt kommunen tex hemtjänst, snöröjning mm.

Korrekt noterat

Indikator 7; Rinkebyskogen är inte skyddad ännu, reservatsbildningen är inte fullbordad. Ange även areal som ägs av annan tex kyrkan.

Indikator avser skyddad natur oavsett ägandeförhållande. Indikator kvarstår

Indikator 12; Antalet ladduttag säger inget om hur mycket de används, indikatorn behöver kompletteras med en förbrukningssiffra. Ett komplement kan vara att uppge sammanlagd körsträcka för elfordon i Danderyd jämfört med totala körsträckan alla fordon registrerade i Danderyd.

Indikatorn anger publika ladduttag i kommunen. Det är ej möjligt att få fram förbrukningen för alla publika ladduttag. Kommunen följer användningen av de egna laddstationerna. Det är ej möjligt att få fram antal kilometer med elfordon i kommunen.

Indikator 17; Ange även antal boende inom de bullerstörda områdena, inte bara andel bostäder.

*Relevant synpunkt. Bedömning är att detta är möjligt att följa upp framgent. Indikator 17 uppdateras och får följande lydelse:
"Andel boende i Danderyd där riktvärden för buller från väg- och spårtrafik överskrids."*

Indikator 18 (tillägg ny indikator); ”*Andel provtagningar med god status i kommunens sjöar och vattendrag*”. Årliga provtagningar behöver ske i de ”landbaserade” vattnen. Ange antal provtagningar, var det sker och andel prover som är god resp. dålig status. *För att nyckeltalet ska ha relevans så behöver det vara möjligt att följa upp detta årligen enligt förslag. Dock saknas för nuvarande mätningar och resurser att mäta. Förslagsvis lyfts förslaget att göra provtagningar in som en åtgärd i verksamhetsstödet för att framgent kunna vara en möjlig indikator. Verksamhetsstödet kompletteras med åtgärd: ”Provtagning av vattenkvalitet utförs vid kommunens sjöar och vattendrag”*

Bilaga; konkreta förslag på ändringar/tillägg i Verksamhetsstödet

Fokusområde Begränsad Klimatpåverkan

1a. Inventera vilka platser som utnyttjas till infartsparkering och tidsbegränsa dessa på vardagar.

De flesta parkeringsplatser som används för infartsparkeringar är redan tidsbegränsade eller avgiftsbelagda.

1b. Uppmuntra skolbarnsföräldrar till ökad samåkning eller att gå/cykla med barnen för att begränsa antalet bilar för avlämning vid skolor. Det kan ske till exempel genom att bara tillåta bilar med jämn slutsiffra vissa dagar och udda andra dagar.

Detta sker delvis inom projektet säkra skolvägar som bland annat innebär att barnen ska kunna ta sig till skolan utan att skjutas.

1c. Ställ skarpare klimatkrav vid inköp av livsmedel till skolor, förskolor och olika boenden. Även andra inköp och upphandlingar kan få skarpare krav.

Kommunen tillämpar upphandlingsmyndighetens avancerade krav där det är tillämpligt vilket är en hög ambition.

1d. All kommunens elanvändning ska komma från 100% förnybar el. *Elen är 100 % förnybar redan i dagsläget.*

1e. I verksamhetsstödet sid 4; ändra ordalydelse på åtgärd till ”Gå över till el, biogas eller palmolja- och PFAD-fri HVO för kommunens egna och upphandlade arbetsfordon”.

Formulering av åtgärd i verksamhetsstödet under mål 1.2 ”Danderyds kommun som organisation är fossilbränsleoberoende år 2025” uppdateras enligt förslag.

Fokusområde Frisk luft.

2b. Inför generellt eldningsförbud i trädgårdar, tillåt eldning bara en eller två specifika helger.

Förslag till åtgärd med denna innebörd återfinns i verksamhetsstödet: ”Införa begränsning för eldning för eldning av trädgårdsavfall i kommunens lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön.”

	<p>Fokusområde Friskt vatten.</p> <p>3a. Restaurera och komplettera Dalkarlskärret senast år 2023. Kommunens viktigaste våtmark behöver särskild uppmärksamhet och inte bara ingå i den föreslagna övergripande åtgärden om befintliga våtmarker. <i>En genomgång av nuvarande och möjliga framtida våtmarker görs inom arbetet med framtagande av vattenplan och dagvattenplan.</i></p> <p>3b. Gör regelbundna årliga vattenprovtagningar i Ekebysjön, Nora träsk och Nora å. <i>Verksamhetsstödet uppdateras med förslag till åtgärd med lydelsen: "Provtagning av vattenkvalitet utförs vid kommunens sjöar och vattendrag"</i></p> <p>Fokusområde Biologisk mångfald.</p> <p>4a. Stärk skyddet av befintliga naturområden, sätt ett "pris" på ingrepp samt se till att motsvarande yta återskapas till grönområde på annat håll när exploatering sker. <i>Kompensationsåtgärder och viktning är möjliga att göra inom planeringsverktyget "grönytefaktor". Uppdrag finns under fokusområde god bebyggd miljö 5.5.5. "Grönytefaktor ska beaktas i plan och exploatering"</i></p> <p>4b. Tillåt ingen exploatering i Rösjökilens "svaga samband" och återskapa brustna samband med tex "ekodukter". <i>Bevarande och förstärkande av svaga samband är viktig men hanteras med fördel i översiktsplanen.</i></p> <p>4c. Avsätt viss del av parker till ängsytor. <i>Kommunen förordar att varsam medveten skötsel används där avvägning görs för varje park och naturområde i Danderyds kommun kring bästa möjliga hantering. Detta följer målsättningen i 4.1 "Kommunens naturområden och gröna ytor sak skötas så att biologiska värden inte försvinner"</i></p> <p>4d. Erbjud villaägare rådgivning för att bevara och stärka den biologiska mångfalden i trädgårdar och skydda värdefulla träd på samma sätt som nu sker med byggrådgivning i Information Danderyd. <i>Förslaget är relevant som möjlig åtgärd. Ny åtgärd läggs in i verksamhetsstödet med följande formulering: "Rådgivning med fasta tider erbjuds med syfte att bevara och stärka den biologiska mångfalden i trädgårdar och skydda värdefulla träd. Detta kan ske på motsvarande sätt som sker med byggrådgivning".</i></p>
<p>15. Naturskydds-föreningen i Danderyd</p>	<p>KS 2019/0120 Remissvar till Miljö- och klimatprogram 2030 Naturskyddsföreningen i Danderyd (NF) har beretts tillfälle att yttra sig över förslag till Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021-2030 och vill framföra följande:</p> <p>Generella synpunkter</p>

<p>Syfte och övergripande mål är lätt att hålla med om. Kommunen har höga ambitioner. Det är inte fel – tvärtom – men vi saknar konkreta åtgärder och aktiviteter och kvantifierbara mål. Då blir det lätt att följa upp, analysera och kommentera – och sätta in åtgärder för att säkerställa måluppfyllelse.</p> <p>Det finns en risk att ambitioner försvinner i allmänt hållna förklaringar om läget i världen och i Sverige i stort. Vi önskar ett tydligare fokus på vår kommun, på Danderyd. Vilka utmaningar står vi inför? Vilka möjligheter ser vi? Vad måste vi ta tag i? Hur bör vi prioritera? Vad är bråttom och vad kan vänta lite? Vad kan vi göra inom kommunen och vad kräver samverkan med andra?</p> <p>Inledande tas utgångspunkt i de nationella målen och FN:s globala mål för hållbar utveckling. Av dessa ska Danderyd fokusera på 15 av de nationella och 11 av de globala. Inget fel att lyfta blicken. Vi hade dock önskat oss en precisering av vilka delmål som avses. Det är mycket som ryms inom vart och ett av dessa mål.</p> <p>(Ett exempel: Ett av de mål kommunen ska bidra till genom att fokusera på biologisk mångfald, Ingen hunger, omfattar följande delmål: Tillgång till säker o näringsriktig mat för alla – Utröta alla former av felnäring - Fördubbla småskaliga livsmedelsproducenters produktivitet och intäkter – Hållbar livsmedelsproduktion och motståndskraftiga jordbruksmetoder - Bevara den genetiska mångfalden i livsmedelsproduktionen – Investera i infrastruktur på landsbygden, jordbruksforskning, teknikutveckling och genbanker - Förhindra handelsbegränsningar och marknadsstörningar – Skapa stabila marknader för jordbruksråvaror och snabb tillgång till marknadsinformation. Det vore bra om kommunen preciserar vilket delmål som avses.)</p> <p>Programmet delas in i sex olika områden, till viss del överlappande. NF har valt att kommentera fyra: Begränsad klimatpåverkan, Friskt vatten, Biologisk mångfald och God bebyggd miljö.</p> <p>Begränsad klimatpåverkan</p> <p>1.2.2. Här står ” tjänstebilar ska vara fossilbränsleoberoende”. När och hur? Eftersom kommunen i dag lägger ut allt flera tjänster på entreprenad, föreslår vi, att texten kompletteras med att kommunen vid upphandlingar ska kräva att entreprenören successivt ställer om sin maskin- och bilpark till att senast år 2030 vara fossilbränsleoberoende.</p> <p>Friskt vatten</p> <p>3.1.2. och 3.2.2. Här står ”Minska användningen av konstgödsel” samt ” Användning av och föroreningar från hälso- och miljöfarliga kemiska produkter ska minska”. Minska från vad och till vad? Det räcker inte med minska.</p> <p>I dagarna har Naturskyddsföreningen fått mail och telefonsamtal från kommuninnevånare, som är upprörda över att ängarna nedanför Sätra kyrka är bruna och vissna efter att de besprutats. Ängarna ligger ca 50 meter från Edsviken. Vi har varit i kontakt med ”bonden”, som bekräftar att han använder både konstgödsel och Roundup. Detta</p>
--

rimmar dåligt med målen Friskt vatten, Biologisk mångfald och Giftfri miljö.

Naturskyddsföreningen anser att all användning av konventionell konstgödsel och bekämpningsmedel på kommunägd mark ska fasas ut och vara helt förbjuden senast vid periodens slut (2030). Detta bör även gälla för den mark, som ägs av kyrkan.

3.3.1. Här står att ”kommunen ska i plan och bygglovsprocessen **förorda** hållbar dagvattenhantering”. Vi antar att detta är en felskrivning. Plan- och bygglovsprocessen ska väl **säkerställa** en hållbar dagvattenhantering.

3.3.2. ”Dagvattenhantering i form av uppströms åtgärder ska genomföras”. Här önskar vi en precisering. Det är väl känt att våra vattendrag och sjöar har stora problem med vattenkvaliteten.

Klimatförändringarna kommer också att ställa krav på framförhållning för att kunna hantera ökade regnmängder och höjda havsnivåer. Vilka åtgärder ska genomföras? När? Och var?

I tipsrutan nämns flera bra åtgärder. Dessa bör självklart finnas med i kommunens egen lista. Mycket finns att göra, kommunen kan till exempel byta ut hårdgjorda ytor på småvägar och parkeringar mot vattengenomsläppliga ytor.

Biologisk mångfald

I den inledande texten står att det endast i större stadsregioner finns goda möjligheter att bevara biologisk mångfald. Vi föreslår att den meningen stryks. Det finns som tur är stora möjligheter att både bevara och stärka den biologiska mångfalden på många ställen i landet. En väsentlig orsak till förlust av biologisk mångfald i Danderyd är den höga exploateringstakten.

Åtgärder bör kompletteras med att påverkan på den biologiska mångfalden måste tas med i **all** exploatering och förtätning.

4.1.1. ”**Drift** av grönstruktur och vattenområden ska stärka biologisk mångfald.” Vi föreslår att drift ersätts av **skötsel**.

4.1.2. Som ovan.

4.1.3. ”Skötsel av jordbruksarrenden och golfbanearrenden ska ske så att naturmiljöer främjar biologisk mångfald”. Hur? Se under Friskt vatten – all användning av konventionell konstgödsel och besprutningsmedel ska fasas ut till senast år 2030.

4.1.4 ”Värdefulla träd såsom äldre ekar, ädellövträd och tallar ska bevaras”. Många värdefulla träd står på mark som ägs av privata fastighetsägare, både enskilda personer och stora markägare, som svenska kyrkan. **Vi menar att kommunen bör agera också utanför kommunens egen mark.** Undersök till exempel möjligheterna att premiera fastighetsägare som bevarar träd istället för att fälla alla i samband med avstyckningar.

4.2.1. ”Vid samtliga **anläggningsarbeten...**” Vi föreslår att anläggningsarbeten ersätts av ”Vid **byggnation och anläggningsarbeten...**”

Vi ser gärna att det värdefulla arbete som hotade pollinatörer gör får en egen punkt. Till exempel ”Värdefulla pollinatörers livsmiljöer ska säkras och stärkas”.

	<p>God bebyggd miljö</p> <p>Kommunens ambition att planera och bygga miljöanpassat samt verka för en giftfri miljö och minskat buller bör kompletteras med minskad ljuspåverkan. Ljusföreningar är redan ett stort problem i storstadsområden. Vi vet att i synnerhet nattaktiva djur är känsliga för ljuspåverkan. Ljuset reglerar både djurs och människors dygnsrytm. Hänsyn till detta bör tas i alla bygg- och anläggningsprojekt i kommunen.</p> <p>Danderyds fina naturreservat nämns inte alls. De är en viktig del av en god boendemiljö och det bör tydligt framgå att kommunen ska värna och sköta dessa på bästa sätt.</p> <p>5.2.1. Målet att cykeltrafiken ska utgöra 20 procent av Danderydsbornas huvudresor bör kompletteras med ett mål för kollektivtrafiken. Detta är särskilt viktigt med tanke på att många kommuninvånare är äldre (20 procent 2017).</p> <p>5.4.1. Målet att ny- eller ombyggda bostäder bör vara belägna inom 300 meter från ett grön-, vatten- eller parkområde bör gälla alla bostäder. Vi föreslår att avståndet ändras till 200 meter. (Enligt SCB hade 94 procent av tätortsbefolkningen tillgång till minst ett grönområde inom 200 meter. <i>Grönytor och grönområden i tätorter 2015</i>.)</p> <p>5.5.3. Det finns ett uppdrag om avstånd till busshållplats, men det gäller endast nybyggnation. Vi föreslår att detta ska gälla för all bebyggelse.</p> <p>God bebyggd miljö kanske borde byta namn till God boendemiljö!</p> <p>Danderyd den 17 september 2020</p>
<p>Kommentar</p> <p>Naturskydds-föreningen i Danderyd</p>	<p>Generella synpunkter</p> <p>Syfte och övergripande mål är lätt att hålla med om. Kommunen har höga ambitioner. Det är inte fel – tvärtom – men vi saknar konkreta åtgärder och aktiviteter och kvantifierbara mål. Då blir det lätt att följa upp, analysera och kommentera – och sätta in åtgärder för att säkerställa måluppfyllelse.</p> <p>Det finns en risk att ambitioner försvinner i allmänt hållna förklaringar om läget i världen och i Sverige i stort. Vi önskar ett tydligare fokus på vår kommun, på Danderyd. Vilka utmaningar står vi inför? Vilka möjligheter ser vi? Vad måste vi ta tag i? Hur bör vi prioritera? Vad är bråttom och vad kan vänta lite? Vad kan vi göra inom kommunen och vad kräver samverkan med andra?</p> <p><i>I framtagandet av Miljö- och klimatprogrammet har analyser gjorts vad som Danderyd behöver göra för att förbättra miljön och valt ut de sex fokusområdena som miljö- och klimatprogrammet utgår ifrån. Uppdragen konkretiserar till viss mån målen. Förslag till konkreta åtgärder/aktiviteter för att uppnå dessa mål och uppdrag återfinns i verksamhetsstödet som riktar sig till kommunorganisationen.</i></p> <p>Inledande tas utgångspunkt i de nationella målen och FN:s globala mål för hållbar utveckling. Av dessa ska Danderyd fokusera på 15 av de</p>

nationella och 11 av de globala. Inget fel att lyfta blicken. Vi hade dock önskat oss en **precisering av vilka delmål som avses**. Det är mycket som ryms inom vart och ett av dessa mål.

(Ett exempel: Ett av de mål kommunen ska bidra till genom att fokusera på biologisk mångfald, Ingen hunger, omfattar följande delmål: Tillgång till säker o näringsriktig mat för alla – Utrota alla former av felnäring - Fördubbla småskaliga livsmedelsproducenters produktivitet och intäkter – Hållbar livsmedelsproduktion och motståndskraftiga jordbruksmetoder - Bevara den genetiska mångfalden i livsmedelsproduktionen – Investera i infrastruktur på landsbygden, jordbruksforskning, teknikutveckling och genbanker - Förhindra handelsbegränsningar och marknadsstörningar – Skapa stabila marknader för jordbruksråvaror och snabb tillgång till marknadsinformation. Det vore bra om kommunen preciserar vilket delmål som avses.)

Det är korrekt såsom framförs att det finns fler kopplingar mellan de globala målen och kommunens fokusområden. Ett medvetet val har gjorts kring att välja ett urval av nationella och globala mål som bedömts mest relevanta i förhållande till miljö- och klimatprogrammets sex fokusområden. Ett förhållningssätt kopplat till de globala hållbarhetsmålen förordas att hanteras utanför ramarna av den försiktiga revideringen av miljö- och klimatprogrammet.

Programmet delas in i sex olika områden, till viss del överlappande. NF har valt att kommentera fyra: Begränsad klimatpåverkan, Friskt vatten, Biologisk mångfald och God bebyggd miljö.

Begränsad klimatpåverkan

1.2.2. Här står ” tjänstebilar ska vara fossilbränsleoberoende”. När och hur? Eftersom kommunen i dag lägger ut allt flera tjänster på entreprenad, föreslår vi, att texten kompletteras med att kommunen vid upphandlingar ska kräva att entreprenören successivt ställer om sin maskin- och bilpark till att senast år 2030 vara fossilbränsleoberoende. *Detta uppnås genom målet 1.2 ”Danderyds kommun som organisation är fossilbränsleoberoende år 2025” och genom uppdrag 6.4.2 ” Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerade nivå”.* *Detta innebär att även kommunens arbetsfordon innefattas av krav om fossilbränsleoberoende och att krav på upphandlade entreprenader ställs genom upphandlingsmyndighetens avancerade krav.*

Biologisk mångfald

I den inledande texten står att det endast i större stadsregioner finns goda möjligheter att bevara biologisk mångfald. Vi föreslår att den meningen stryks. Det finns som tur är stora möjligheter att både bevara och stärka den biologiska mångfalden på många ställen i landet.

Även Länsstyrelsen hade denna synpunkt, och därför föreslås en ändring av formuleringen till: I anslutning till större stadsregioner är

	<p><i>däremot förhållandena idag relativt goda för att kunna bevara biologisk mångfald.</i></p> <p>4.1.1. ”Drift av grönstruktur och vattenområden ska stärka biologisk mångfald.” Vi föreslår att drift ersätts av skötsel.</p> <p>4.1.2. Som ovan.</p> <p><i>Drift är ett ord som används inom skötsel av kommunal mark, och det betyder skötsel i vidare bemärkelse såsom att saker ska fungera. I det här fallet kan det exempelvis betyda att man inte slår en äng på grund av att oslagna gräsmarker är mycket artrika och ängsslätter skulle bidra till att ängens biologiska värden försvann. Ordet skötsel har en olycklig förbindelse till fysisk aktivitet av något slag, medan natur ofta mår bra av minskad mängd påverkan av aktivitet. Ordet förvaltning skulle kanske passa, men det ordet har ofta kopplingar till mycket bredare områden där ekonomi styr kraftigt. Så ordet drift, som används inom markskötsel är nog ändå väl känt för de verksamhetsutövare som man vänder sig till med budskapet. Formulering kvarstår.</i></p> <p>Vi ser gärna att det värdefulla arbete som hotade pollinatörer gör får en egen punkt. Till exempel ”Värdefulla pollinatörers livsmiljöer ska säkras och stärkas”.</p> <p><i>Det är vanskligt att lyfta ur pollinatörer som en speciell grupp ur den biologiska mångfalden. Det beror på att de skapas och blir till i så många olika naturtyper. Kommunens ängsmarkskötsel med växelslätter är speciellt lämpad att gynna pollinatörer. I kommunens drift av allmän platsmark tas ofta hänsyn till pollinatörer eftersom vi känner till att de utgör en viktig del av den biologiska mångfalden och ekosystemen, så det får ses som att det redan behandlas under punkt 4.1.1., även om denna av platsskäl måste hållas med kort beskrivning.</i></p>
<p>16. Enebybergs gårds förening</p>	<p>Remissvar Danderyds kommuns miljö- och klimatprogram 2021–2030, KS 2019/0120</p> <p>Enebybergs Gårds Förening, hembygdsföreningen i Enebyberg, har tagit del av kommunens förslag till miljö- och klimatprogram 2021–2030 och lämnar följande remissvar.</p> <p>Förslaget andas ett medvetet och aktivt ansvarstagande för grundläggande miljö- och klimatfrågor, med både konkreta mål och en principiell grundsyn som syftar till att värna viktiga värden. Det ligger inte inom föreningens kompetensområde att ha några synpunkter på programmets uppläggning eller syn på kommunens övergripande mål för klimat- och miljöarbetet. I egenskap av hembygdsförening vill Enebybergs Gårds Förening dock framföra några allmänna synpunkter gällande värdet att både bevara och utveckla de speciella förhållanden och kvalitéer som präglar Enebyberg och de övriga kommundelarna, genom att fortsätta att värna samhällets historiska och nutida karaktär. Vi vill då speciellt peka på följande.</p> <p>Allmänt:</p>

En huvudfråga i den fysiska miljön gäller konsekvenserna av att Danderyd har två stora trafikleder som skär genom kommunen – E18 och Roslagsbanan – vilka båda genererar buller. Dessutom finns ett motsvarande problem i genomfartstrafiken genom Enebyberg. Trafikfrågan måste hanteras prioriterat och i nära samarbete med grannkommunerna, Region Stockholm och statliga myndigheter, samt i en fortlöpande dialog med kommuninvånarna. Kollektivtrafiken bör utvecklas så den blir ett starkare alternativ till personbilstransporter. Målet bör vara att alla framtida planer och åtgärder inom trafikområdet har ett uttalat mål att så långt som möjligt förbättra miljön för de boende i Danderyd.

Föreningen vill speciellt peka på vikten av att bebyggelse- och trafikplaneringen sker i ett nära samarbete med Täby kommun. Täby planerar och genomför en expansiv utbyggnad med nya bostadsområden. Dessa satsningar kommer att få stora konsekvenser för Danderyd som helhet, genomfartstrafiken på Enebybergsvägen genom Enebyberg och på E18 genom övriga kommunen, samt belastningen på Roslagsbanan. Trots att satsningen sker i en grannkommun måste de miljömässiga konsekvenserna av denna väntade trafikökning, liksom andra effekter av utbyggnaden i Täby, vara en prioriterad fråga för miljö- och hållbarhetsarbetet samt planeringen i Danderyd.

Avsnitt 4, Biologisk mångfald

Kommunens stora skogsområden är mycket värdefulla för kommuninvånarnas friluftsliv och välbefinnande. En levande och välskött skog och andra grönområden i närheten av bebyggelsen ger invånarna möjlighet till ovärderliga naturupplevelser. Detta bör värnas långsiktigt. De historiska resterna av det levande lantbrukslandskap som var aktivt långt in på 1900-talet är värdefulla miljöer som bör underhållas och hållas öppna, till exempel där det är lämpligt med hjälp av betande djur. Detta bidrar till en god artrikedom, vilket är värdefullt för djur- och växtliv, samt invånarnas friluftsliv.

Avsnitt 5, God bebyggd miljö

Samtliga kommundelar har mycket värdefulla egenskaper som till stor del präglas av en lång tid av villabebyggelse, uppväxta trädgårdar, insprängda parkområden och andra tillgängliga grönområden. Detta är kvalitéer som måste värnas. Samtidigt måste det finnas ett utrymme att utveckla bebyggelsemiljön, bland annat för att upprätthålla samhällsservice och företagande, underlätta bostadsbyte vid generationsskifte, samt möta ett visst behov av inflyttning till kommunen. Nybyggnation bör i första hand ske genom en varsam förtätning och ett nyttjande av kantområden intill större grönområden.

Enebyberg den 10 september 2020
Enebybergs Gårds Förening

Ordförande XXXX

<p>Kommentar</p> <p>Enebybergs gårds förening</p>	<p>Allmänt:</p> <p>En huvudfråga i den fysiska miljön gäller konsekvenserna av att Danderyd har två stora trafikleder som skär genom kommunen – E18 och Roslagsbanan – vilka båda genererar buller. Dessutom finns ett motsvarande problem i genomfartstrafiken genom Enebyberg. Trafikfrågan måste hanteras prioriterat och i nära samarbete med grannkommunerna, Region Stockholm och statliga myndigheter, samt i en fortlöpande dialog med kommuninvånarna. Kollektivtrafiken bör utvecklas så den blir ett starkare alternativ till personbilstransporter. Målet bör vara att alla framtida planer och åtgärder inom trafikområdet har ett uttalat mål att så långt som möjligt förbättra miljön för de boende i Danderyd.</p> <p><i>Inriktningen i miljö- och klimatprogrammet är att förbättra miljön för Danderydsborna, detta förtydligas främst inom fokusområdet God bebyggd miljö och tillhörande mål och uppdrag.</i></p> <p>Föreningen vill speciellt peka på vikten av att bebyggelse- och trafikplaneringen sker i ett nära samarbete med Täby kommun. Täby planerar och genomför en expansiv utbyggnad med nya bostadsområden. Dessa satsningar kommer att få stora konsekvenser för Danderyd som helhet, genomfartstrafiken på Enebybergsvägen genom Enebyberg och på E18 genom övriga kommunen, samt belastningen på Roslagsbanan. Trots att satsningen sker i en grannkommun måste de miljömässiga konsekvenserna av denna väntade trafikökning, liksom andra effekter av utbyggnaden i Täby, vara en prioriterad fråga för miljö- och hållbarhetsarbetet samt planeringen i Danderyd.</p> <p><i>Denna fråga hanteras bland annat i Stråkstudien som genomförts för Enebybergsvägen. Därutöver deltar både Danderyd och Täby i Stockholm Nordostsamarbetet. Där deltar exempelvis miljöplanerare, översiktsplanerare och trafikplanerare. Infrastrukturfrågor över kommungränsen diskuteras löpande i detta forum.</i></p>
<p>ÖVRIGA</p>	
<p>17. Viktor Rydbergs Samskola</p>	<p>Vi har ett Miljöråd på Samskolan och jag undrar om ni skulle vilja träffa ungdomarna och höra deras förslag. De har tankar om odling, kompostering och sopsortering.</p> <p>Som lärare undrar jag om det finns pengar att söka för att genomföra projekt inom skolan som också kommer kommunen till gagn? Om det finns någon skola som har påbörjat något samarbete med kommunen? Att kunna arbeta med "miljö och demokrati" skulle vara riktigt intressant. Som exempel tänker jag på Helsingborgs kommun som gemensamt med kommunens skolor planterar träd.</p>

	<p>Något som har efterfrågats tidigare är en laddstolpe för elbilar och moppar i närheten av Samskolan. Även en riktig pump som skulle vara placerad vid skolan, för skolans elever som cyklar.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Viktor Rydbergs Samskola</p>	<p>Vi har ett Miljöråd på Samskolan och jag undrar om ni skulle vilja träffa ungdomarna och höra deras förslag. De har tankar om odling, kompostering och sopsortering. Som lärare undrar jag om det finns pengar att söka för att genomföra projekt inom skolan som också kommer kommunen till gagn? Om det finns någon skola som har påbörjat något samarbete med kommunen? Att kunna arbeta med "miljö och demokrati" skulle vara riktigt intressant. Som exempel tänker jag på Helsingborgs kommun som gemensamt med kommunens skolor planterar träd.</p> <p><i>Miljösamordare välkomnar dialog och kloka inspel från ungdomar och skolor och är även öppen för diskussion kring samarbete.</i></p> <p>Något som har efterfrågats tidigare är en laddstolpe för elbilar och moppar i närheten av Samskolan. Även en riktig pump som skulle vara placerad vid skolan, för skolans elever som cyklar.</p> <p><i>Laddstolpar för elbilar finns på parkeringsplatsen till Djursholms idrottsplats. Det finns en cykelpump monterad av kommunen vid den stora cykelparkeringen på skolgården.</i></p>
<p>18. Eon</p>	<p>E.ON tackar för möjligheten att läsa och ge synpunkter på Danderyds förslag till nytt Miljö- och klimatprogram.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förslaget att ta fram ett nytt Miljö- och klimatprogram är positivt och utkastet både genomlysande och välstrukturerat med tydlig koppling till övergripande mål samt till vilka möjligheter och verktyg som kommunen och dess invånare har för att bidra till dessa. • Kommunens roll och möjlighet att påverka på den lokala nivån beskrivs väl. E.ON betonar att det finns en hel del möjligheter för en kommun att vara pådrivande, inspirerande och kravställande i det lokala miljö- och klimatarbetet. Den offentliga upphandlingen är ett exempel där kommunen genom tydlig kravställning kan driva på mot minskade utsläpp. Att underlätta för kommuninvånarna att göra rätt val är också ett viktigt kommunalt verktyg i omställningsarbetet såsom exempelvis bra möjligheter till utsortering av restavfall, kollektivtrafiklösningar och cykelbanor. • Även under avsnitten om Begränsad Klimatpåverkan och Frisk Luft vill E.ON särskilt understryka kommunens möjligheter att använda den offentliga upphandlingen för att ställa om den egna fordonsflottan mot förnybara bränslen eller eldrift. Att ställa tydliga krav i upphandlingen på exempelvis biogasdrift eller eldrift är viktigt för att nå minskade utsläpp men också för att utveckla den nödvändiga infrastrukturen för dessa drivmedel.

	<ul style="list-style-type: none"> • Under avsnittet om vad man som kommuninvånare själv kan bidra med vill E.ON understryka vikten av utsortering av restavfall. Inte minst matavfallet är viktigt att så mycket som möjligt samlas in. Danderydsbornas matavfall går idag till E.ONs anläggning i Högbytorp och bidrar där till produktionen av biogas som sedan används som drivmedel i hela Stockholmsregionen. Även utsortering och materialåtervinning av plast kommer att vara en viktig del i klimatomställningen, och i ambitionen att minska den fossila andelen i el- och värme från energiåtervinning. • Avslutningsvis vill E.ON ta tillfället i akt att nämna eldistributionens roll i det kommunala arbetet. E.ON genomför sedan flera år tillbaka stora investeringar kring förstärkningar av elnätet i Danderyds kommun. Detta är nödvändigt då samhället blir allt mer digitalt och ställer högre krav på bra och kraftfull elleverans. Men också som möjliggörare för den viktiga omställningen mot mer el och mot minskade fossila bränslen. Regionen står idag även inför en kapacitetsbrist i elnätet och det är av högsta vikt att en nära dialog förs mellan kommun och E.ON kring planer och framtida planer för bostad- eller företagsetableringar. Mycket fokus har lagts kring energieffektiviserande åtgärder, men lika viktigt idag är att man även ser över påverkan på effekten. En nära dialog och samverkan mellan kommunen och E.ON är också av högsta vikt för att inte få fördröjningar kring bygglov, markanvisningar etc. kring förestående förstärkningsarbeten.
<p>Kommentar</p> <p>Eon</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunens roll och möjlighet att påverka på den lokala nivån beskrivs väl. E.ON betonar att det finns en hel del möjligheter för en kommun att vara pådrivande, inspirerande och kravställande i det lokala miljö- och klimatarbetet. Den offentliga upphandlingen är ett exempel där kommunen genom tydlig kravställning kan driva på mot minskade utsläpp. Att underlätta för kommuninvånarna att göra rätt val är också ett viktigt kommunalt verktyg i omställningsarbetet såsom exempelvis bra möjligheter till utsortering av restavfall, kollektivtrafiklösningar och cykelbanor. <i>Kommunen tackar för synpunkter och instämmer att dessa frågor är viktiga att arbeta med. Kommunen fokuserar redan i dagsläget på dessa frågor.</i> • Även under avsnitten om Begränsad Klimatpåverkan och Frisk Luft vill E.ON särskilt understryka kommunens möjligheter att använda den offentliga upphandlingen för att ställa om den egna fordonsflottan mot förnybara bränslen eller eldrift. Att ställa tydliga krav i upphandlingen på exempelvis biogasdrift eller eldrift är viktigt för att nå minskade utsläpp men också för att utveckla den nödvändiga infrastrukturen för dessa

	<p>drivmedel. <i>Kommunen använder upphandlingsmyndighetens avancerade krav där det är tillämpligt. Dessutom ska kommunen vara fossilbränsleoberoende verksamhet till 2025.</i> <i>Kommunen har installerat 56 laddpunkter i kommunen och håller på att ta fram en strategi för hur den framtida laddinfrastrukturen ska utvecklas i kommunen.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Under avsnittet om vad man som kommuninvånare själv kan bidra med vill E.ON understryka vikten av utsortering av restavfall. Inte minst matavfallet är viktigt att så mycket som möjligt samlas in. Danderydsbornas matavfall går idag till E.ONs anläggning i Högbytorp och bidrar där till produktionen av biogas som sedan används som drivmedel i hela Stockholmsregionen. Även utsortering och materialåtervinning av plast kommer att vara en viktig del i klimatomställningen, och i ambitionen att minska den fossila andelen i el- och värme från energiåtervinning. <i>Kommunen arbetar med att fler ska börja sortera matavfall. Detta gäller såväl privatpersoner i småhus och flerbostadshus som verksamheter.</i> • Avslutningsvis vill E.ON ta tillfället i akt att nämna eldistributionens roll i det kommunala arbetet. E.ON genomför sedan flera år tillbaka stora investeringar kring förstärkningar av elnätet i Danderyds kommun. Detta är nödvändigt då samhället blir allt mer digitalt och ställer högre krav på bra och kraftfull elleverans. Men också som möjliggörare för den viktiga omställningen mot mer el och mot minskade fossila bränslen. Regionen står idag även inför en kapacitetsbrist i elnätet och det är av högsta vikt att en nära dialog förs mellan kommun och E.ON kring planer och framtida planer för bostad- eller företagsetableringar. Mycket fokus har lagts kring energieffektiviserande åtgärder, men lika viktigt idag är att man även ser över påverkan på effekten. En nära dialog och samverkan mellan kommunen och E.ON är också av högsta vikt för att inte få fördröjningar kring bygglov, markanvisningar etc. kring förestående förstärkningsarbeten. <i>Kommunen instämmer i att det är viktigt med en bra dialog med nätägaren. Dialogmöten med Eon och tekniska kontoret har inletts under 2020. Frågorna kommer även att belysas i det kommande arbetet med översiktsplanen.</i>
<p>19. Käppala- förbundet</p>	<p>Yttrande över Danderyd kommuns Miljö- och Klimatprogram 2030 Käppalaförbundet är positiva till att Danderyd tagit fram ett miljö- och Klimatprogram. Ett av fokusområdena är friskt vatten. Danderyd ska arbeta för att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Danderyds kommun ska arbeta aktivt för att</p>

	<p>begränsa utsläppen av näringsämnen och föroreningar till sjöar, vattendrag och hav.</p> <p>Det står beskrivet i dokumentet om de vattendrag som ligger inom kommungränsen och man lyfter fram att det är viktigt att satsa på dagvattenlösningar för att MKN i dessa ska uppnås. Det låter rimligt utifrån ett dagvattenperspektiv. Men inte för det spillvatten som uppstår inom kommunen. Vad gäller t.ex. flertalet miljöfarliga verksamheter inom Danderyds kommun har dessa en påverkan på Käppalaverkets efterföljande recipient via spillvattnet till Käppalaverket och vidare ut i recipienten Askrikefjärden.</p> <p>Det är viktigt anser Käppalaförbundet att kommunen i detta arbete med Miljö- och klimatprogram 2030 även tar in frågan om kvalitén på spillvatten som uppstår i kommunen även om detta till största del inte når vattendrag inom kommunens geografiska avgränsning. Vid prioriteringen av miljöbalkstillsynen bör man prioritera de med störst risk för påverkan på vatten även om dessa har en påverkan på vattendragen utanför den egna kommunen. Miljöbalkstillsynen bör genomföras så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilt förorenade ämnen från dessa verksamheter minskar oavsett vart deras spillvatten avleds. Under avsnittet giftfri miljö så tas inte arbetet med att fasa ut kemikalier på de tillsynsobjekt som kommunen har utifrån miljöbalken. Detta viktiga arbete får inte glömmas.</p> <p>Sammantaget vill Käppalaförbundet förvissa sig om att man inom detta arbete prioriterar insatser både utifrån ett dagvattenperspektiv och ett spillvattenperspektiv även om spillvattnet till största del har en påverkan utanför kommunens avgränsning geografiskt.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Käppalaförbundet</p>	<p>Det är viktigt anser Käppalaförbundet att kommunen i detta arbete med Miljö- och klimatprogram 2030 även tar in frågan om kvalitén på spillvatten som uppstår i kommunen även om detta till största del inte når vattendrag inom kommunens geografiska avgränsning. Vid prioriteringen av miljöbalkstillsynen bör man prioritera de med störst risk för påverkan på vatten även om dessa har en påverkan på vattendragen utanför den egna kommunen. Miljöbalkstillsynen bör genomföras så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilt förorenade ämnen från dessa verksamheter minskar oavsett vart deras spillvatten avleds. Under avsnittet giftfri miljö så tas inte arbetet med att fasa ut kemikalier på de tillsynsobjekt som kommunen har utifrån miljöbalken. Detta viktiga arbete får inte glömmas.</p> <p>Sammantaget vill Käppalaförbundet förvissa sig om att man inom detta arbete prioriterar insatser både utifrån ett dagvattenperspektiv och ett spillvattenperspektiv även om spillvattnet till största del har en påverkan utanför kommunens avgränsning geografiskt.</p> <p><i>Miljö- och klimatprogrammet har ambitionen att gå utöver de lagkrav som de som lever, bor och verkar i kommunen skall följa. Därav har inte mål eller uppdrag formulerats angående tillsyn för efterlevnad av</i></p>

	<p><i>lag. Mål 3.1 "Belastningen av näringsämnen och föroreningar till vattendrag, sjöar och sjövattnen ska minska" hanterar frågeställningen.</i></p>
<p>20. Norrvatten</p>	<p>Granskning av Miljö- och klimatprogram Danderyds kommun 2021—2030 ärende KS 2019/0120</p> <p>Norrvatten har erhållit remissförslag ärende KS 2019/0120, miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2020-06-05.</p> <p>Norrvatten uppskattar möjligheten att få lämna synpunkter på Danderyds miljö- och klimatprogram och ser att kommunen planerar ett viktigt och aktivt arbete för att främja hållbar utveckling enligt FN:s hållbarhetsmål agenda 2030. Norrvatten uppskattar Danderyds målsättningar avseende begränsning av föroreningar till vatten och luft vilket är en grundförutsättning för att säkerställa tillgången till rent dricksvatten (mål 6).</p> <p>Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och det är viktigt att använda det klokt. Norrvatten producerar och levererar dricksvatten till ca 650 000 invånare i norra delen av Stockholms län. Danderyds kommun är en av totalt 14 medlemskommuner. Dricksvattnet produceras vid Görvålverket med uttag av råvatten från Mälaren - Görvål inom Östra Mälarens vattenskyddsområde. Görvålverket har begränsad produktionskapacitet vilket innebär att produktionen ligger mycket nära det maximala produktionstaket när vattenförbrukningen är som störst. En tillbakablick på till exempel innevarande år 2020 så var vattenproduktionen stabil, men veckan efter midsommar sköt vattenförbrukningen i höjden och vattenverket producerade nära sin maxkapacitet under några dagar. Norrvatten gick ut med en vädjan om minskad vattenförbrukning och uppmanande privatpersoner och verksamheter att vara sparsamma med kranvatten. Prognoserna för befolkningstillväxten i regionen och klimatförändringar medför förväntningar på kraftigt ökande vattenproduktion och ökat behov av rening av vattnet. Det innebär att Görvålverket måste utvecklas för att fortsatt kunna motsvara kraven på leveranssäkerhet av hälsosamt dricksvatten. Den 24 september 2020 fattade Norrvattens styrelse inriktningsbeslut för projektet Norrvattens framtida vattenproduktion. Inriktningsbeslutet innebär att Norrvatten kommer fortsätta att planera för en etappvis utbyggnad av vattenverkets kapacitet och rening.</p> <p>Synpunkter</p> <p>Inkludera hållbar vattenförbrukning</p> <p>Dricksvattenproduktion kräver energi och kemikalier, så för att främja utveckling inom framförallt mål 13 (bekämpa klimatförändringarna) och mål 12 (hållbar konsumtion och produktion) är det alltid viktigt att tänka på att inte slösa på kranvatten, men i synnerhet varma dagar behöver vi hjälpas åt att undvika onödigt vattenförbrukning. Detta är något som både kommunens förvaltningar och invånare kan göra. Norrvatten uppmanar alla medlemskommuner att fortsätta arbeta för en hållbar vattenförbrukning genom att tillämpa de riktlinjer som har beslutats av kommunstyrelsen i samtliga medlemskommuner. Medlemskommunerna kan med fördel förtydliga arbetet med hållbar</p>

	<p>vattenförbrukning ytterligare genom att ta fram och arbeta efter en tydlig handlingsplan.</p> <p>Inkludera hållbara infrastrukturer som ledningsnät Norrvatten distribuerar dricksvattnet till medlemskommunerna genom 34 mil huvudvattenledningar. Där övergår dricksvattnet sedan i medlemskommunernas respektive ledningsnät för leverans till invånare och verksamheter i kommunerna. Norrvatten arbetar systematiskt med ledningsnätsförnyelse för att upprätthålla leveranssäkerheten till medlemskommunerna. Där det är möjligt och relevant använder Norrvatten så kallade schaktfria metoder för att minimera schaktning, materialåtgång, trafik hinder och buller vilket främjar utveckling inom framförallt mål 13 (bekämpa klimatförändringarna) och mål 9 (hållbar industri, innovationer och infrastruktur). Cirka 20 % av dricksvattnet som produceras utgörs dock av så kallat odebiterbart vatten, dvs dricksvatten som aldrig når fram till invånare eller verksamheter. Till stor del beror det stora svinnet på läckor på medlemskommunernas ledningsnät. Norrvatten uppmanar medlemskommunerna att genomföra systematisk ledningsnätsförnyelse för att minimera svinnet av dricksvatten orsakat av läckor vilket gynnar utveckling inom mål 9 (hållbar industri, innovationer och infrastruktur), mål 11 (hållbara städer och samhällen) och mål 13 (bekämpa klimatförändringarna).</p>
<p>Kommentar</p> <p>Norrvatten</p>	<p>Norrvatten uppmanar alla medlemskommuner att fortsätta arbeta för en hållbar vattenförbrukning genom att tillämpa de riktlinjer som har beslutats av kommunstyrelsen i samtliga medlemskommuner. Medlemskommunerna kan med fördel förtydliga arbetet med hållbar vattenförbrukning ytterligare genom att ta fram och arbeta efter en tydlig handlingsplan.</p> <p>Norrvatten uppmanar medlemskommunerna att genomföra systematisk ledningsnätsförnyelse för att minimera svinnet av dricksvatten orsakat av läckor vilket gynnar utveckling inom mål 9 (hållbar industri, innovationer och infrastruktur), mål 11 (hållbara städer och samhällen) och mål 13 (bekämpa klimatförändringarna).</p> <p><i>Kommunen instämmer att hållbar vattenhantering är viktigt med hänseende till kommande klimatförändring. Även svinnet av dricksvatten är viktigt. Dock hanteras anpassning till kommande klimatförändringar inte i miljö- och klimatprogrammet utan kommer att hanteras i kommande klimatanpassningsplan. Odebiterat vatten hanteras inom VA-verksamhetens som arbetar med dessa frågor kontinuerligt. Det är viktigt att beakta kostnadseffektivitet i detta sammanhang. Att rent vatten i viss mån läcker ut är framför allt ett produktionstekniskt problem för Norrvatten och en ekonomisk fråga för VA-abonenterna.</i></p>
<p>21. Svenska kraftnät</p>	<p>Yttrande angående Miljö- och klimatprogram Danderyds kommun 2021 - 2030 Ert diarienummer: KS 2019/0120</p>

	<p>Transmissionsnätet i Danderyds kommun</p> <p>I Danderyds kommun har Svenska kraftnät flera 220 kV-ledningar, markförlagda kablar och en station tillhörande transmissionsnätet för el. Vidare berörs kommunen även av ett pågående projekt avseende en ny elförbindelse i tunnel mellan Anneberg och Skanstull som är en del av projekt Stockholms Ström, ett samarbete mellan Ellevio, Vattenfall och Svenska kraftnät för att förstärka Stockholmsregionens elnät.</p> <p>Allmän information</p> <p>Svenska kraftnät har ledningsrätt för kraftledningarna som är av betydelse för rikets elförsörjning. Ledningsrätten innebär att åtgärd/verksamhet som på något sätt inskränker Svenska kraftnäts verksamhet, inte får vidtas på fastighet som belastas av ledningsrätt.</p> <p>Samråd ska hållas med Svenska kraftnät när åtgärder planeras inom 250 meter från transmissionsnätsledningar och stationer. Mer information om hur samråd med Svenska kraftnät går till finns på vår webbplats: http://www.svk.se/aktorspor-talen/samhallsplanering</p> <p>Svenska kraftnät vill påminna om att byggnationer i närheten av transformatorstationer och ledningsstråk kan medföra svårigheter vid eventuella framtida förändringar i transmissionsnätet.</p> <p>Alla kraftledningar som drivs och förvaltas av Svenska kraftnät har underjordiska installationer. Vid alla typer av markarbete inom en kraftledningsgata ska Svenska kraftnät rådfrågas om direktiv innan markarbete påbörjas.</p> <p>Ur ett elsäkerhetsperspektiv regleras avståndet mellan kraftledningar och olika verksamheter i Elsäkerhetsverkets föreskrifter ELSÄK-FS 2008:1 med ändring EL-SÄK-FS 2010:1 och ELSÄK-FS 2015:3. Föreskrifterna reglerar bland annat byggnation och vissa typer av verksamheter på upp till 100 meters avstånd från kraftledningar. Exempel på detta är verksamhet med brandfarliga och explosiva varor, upplag, parkeringsplatser, busshållplatser med mera.</p> <p>Energiplaneringen i Danderyds kommun</p> <p>Enligt lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ska det i varje kommun finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi, en så kallad energiplan. En energiplan ska främja hushållningen med energi, verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. Den kommunala energiplaneringen är, utöver ett underlag för energieffektivisering, en god grund för elberedskapsarbete, mellankommunal planering avseende elsystemet och en utgångspunkt i arbetet med att säkerställa kommuners effektbehov.</p> <p>Svenska kraftnät vill även poängtera att samhället går mot en ökad elektrifiering och energianvändning. Utgångspunkten i energiplanering bör därför vara att säkerställa framtida effektbehov och att söka minska sitt elberoende och effektivisera sin konsumtion. Detta bör beaktas exempelvis i planeringen för uppförandet av publika laddstationer i kommunen.</p>
--	--

	<p>Svenska kraftnät vill informera om att våra anläggningsobjekt finns att hämta via Geodataportalen, www.geodata.se. som WMS eller som en shape-fil. Informationen innehåller den geografiska positionen för Svenska kraftnäts ledningar, stolpar, stationer och stationsområden. Utöver den geografiska positionen finns uppgifter om förläggningssätt (luftledning, kabel etc.) och spänningsnivå för våra ledningar. Vid produktion av kartor där Svenska kraftnäts geografiska anläggningsinformation används ska följande copyrighttext framgå: ”© Affärsverket svenska kraftnät”.</p> <p>Ytterligare information rörande samhällsplanering i närheten av våra anläggningar återfinns i skrifterna <i>Elnät i fysisk planering, Kommunal samhällsplanering vid stamnätsanläggningar</i> och <i>Vägledning för verksamhet vid markförlagd kabel i transmissionsnätet</i>. För övergripande information rörande Svenska kraftnäts framtida planer för transmissionsnätet för el hänvisar vi till <i>Systemutvecklingsplan 2020-2029</i>. Dessa dokument finns publicerade på vår webbplats, www.svk.se.</p>
Kommentar	<i>Inga kommentarer</i>
Svenska kraftnät	

PRIVATPERSONER	
22. Privatperson 1	<p>KS 2019/0120 Remissvar till Miljö- och klimatprogram 2030.</p> <p>Här kommer mina remissvar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vi ska inte bara möjliggöra laddstolpar för el utan även andra drivmedel. Vi måste förhålla oss konkurrensneutrala och ge möjlighet för infrastruktur även för t.ex bio- och vätgas. - Kommunen måste inskränka sin ambition till det som gäller kommunens egen verksamhet samt ställa krav på leverantörer samt de som hyr och arrenderar. - Påverkan på invånarna ska endast avse att underlätta hållbara val. - Ta bort mätning och andra kostnadsdrivande åtgärder. Det går dessutom inte att mäta på ett relevant sätt. - Samordna miljö- och energirådgivning med Täby kommun. - Anpassa miljö-och klimatprogram med tvingande lagstiftning samt Klimatrådets Panoramas förslag på möjliga lösningar anpassade för vår kommun.
Kommentar	- Vi ska inte bara möjliggöra laddstolpar för el utan även andra drivmedel. Vi måste förhålla oss konkurrensneutrala och ge möjlighet för infrastruktur även för t.ex bio- och vätgas.
Privatperson 1	

	<p><i>Kommunen instämmer att det är viktigt att premiera alla olika fossilbränsleoberoende drivmedel och har därför som mål om att vara fossilbränsleoberoende. Kommunen ställer inga speciella krav på att drivmedel ska vara el.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kommunen måste inskränka sin ambition till det som gäller kommunens egen verksamhet samt ställa krav på leverantörer samt de som hyr och arrenderar. Påverkan på invånarna ska endast avse att underlätta hållbara val. <p><i>Kommunen instämmer i framförd synpunkt och det är även inriktningen i kommunens miljöarbete.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ta bort mätning och andra kostnadsdrivande åtgärder. Det går dessutom inte att mäta på ett relevant sätt. <p><i>Uppföljning är relevant för att få återkoppling om genomförda åtgärder är effektiva för att möjliggöra eventuella justeringar. Mätning göras så kostnadseffektivt som möjligt och endast ett urval av indikatorer bör användas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Samordna miljö- och energirådgivning med Täby kommun. <p><i>Organisationen för energi- och klimatrådgivningen hanteras inte inom miljö- och klimatprogrammet.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Anpassa miljö- och klimatprogram med tvingande lagstiftning samt Klimatrådets Panoramas förslag på möjliga lösningar anpassade för vår kommun. <p><i>Kommunen är öppen för olika möjliga lösningar för ett effektivt miljöarbete, dock används inte visualiseringsmetoden Panorama i kommunen.</i></p>
<p>23. Privatperson 2</p>	<p>Hej Danderyd, KS,</p> <p>Jag heter xx, utbildad biolog/ekolog, och arbetar med hållbarhetsfrågor sedan cirka 20 år. Här är några kommentarer på det föreslagna Miljö- och klimatprogram 2030:</p> <p>Bra föreslagna förändringar, tydligare målbild jämfört med förra programmet</p> <p>Kommunens Vision och mål, jämfört med föreslaget miljöprogram 2030</p> <p>Danderyds vision: Danderyd - Sveriges bästa kommun att leva, bo och verka i. Danderyd möter invånarnas behov genom hela livet. Här kombineras den moderna trädgårdsstaden med hållbar stadsmiljö. Kommunens utveckling kännetecknas av engagemang och delaktighet.</p> <p>Kommunens mål 8: Danderyd ska ha en god och hälsosam miljö samt arbeta för en långsiktigt hållbar utveckling.</p> <p>Dessa formuleringar stämmer inte överens med remissföreslaget Miljöprogram 2030 sida 2 där det bl a står</p> <p>* att ”generationsmålet ska vara i fokus”: Enligt generationsmålet så som det används av FN omfattas även social och ekonomiska aspekter. Förslag: formulera om så att det tydliggörs huruvida Danderyd har generationsmålet i fokus</p>

för hela verksamheten eller bara för miljöområdet.

* att ”Syftet med miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun är att styra mot en god och hälsosam miljö **och en långsiktigt hållbar utveckling**”. Syftet med andra program, t ex näringsliv och utbildning, är nog att de också ska bidra till långsiktigt hållbar utveckling. Förslag: tydliggör om det Danderyd ser hållbar utveckling som övergripande syfte och för i då fall in i introduktionstexten till även andra program och inte bara miljöprogrammet.

* att ”Miljö- och klimatprogrammet är det övergripande styrdokumentet för **hållbarhetsarbetet** i kommunen där det viktigaste från övriga styrdokument finns samlat.”
Menar Danderyd att Miljöprogram Danderyd 2030 är det samma som ”Hållbarhetsprogram Danderyd 2030”? Förtydliga gärna.

* att ”Miljö- och klimatprogrammet är indelat i sex områden **som täcker in** 15 av de nationella miljö kvalitetsmålen och 11 av de globala hållbarhetsmålen samt de 6 prioriterade regionala målen.”

Menar Danderyd att Miljöprogram Danderyd 2030 är den samlade leveransen från kommunen till 11 av de globala FN-målen för miljömässig/social/ekonomisk hållbar utveckling – d.v.s. inklusive hälsa och välbefinnande (FN mål 3), sanitet (mål 6), ekonomisk tillväxt (mål 8) med mera enligt s4 i remissförslaget? Överväg att skriva bidrar till, istället för täcker in.

1. Bra att det föreslagna programmet sätts i **kontext med FNs globala mål för hållbar utveckling** på sidan 3 och 4 i remissförslaget.

En rättelse: Ändra kolumn 2, sida 4: det är inte nationella hållbarhetsmål, de är nationella miljömål.

Ett förslag: Förtydliga detta gärna på sidan 3 och 4, och andra relevanta ställen: Danderyds bidrar till de globala målen för hållbar utveckling genom miljö- och klimatprogrammet OCH andra program för god arbetsmiljö, arbetsrätt, anti-korruption, god skola, motverka fattigdom, motverka diskriminering, etcetera. Annars kan kommuninvånaren som läser tro att Danderyds leverans på ”Ingen hunger” eller ”hälsa” eller ”arbetsmiljö” endast är genom Miljöprogrammets ”god bebyggd miljö”. Överväg att skriva ”exempel” i rubriken tredje kolumnen sidan 4.

2. **Bra med ett nytt 6:e fokusområde**, harmoniserat med nationella miljömålen

3. **Klimatarbete är en integrerad del av miljöarbete**, inte en separat: överväg att helt enkelt kalla det ”Miljöprogram Danderyd 2030”. Exempel: det heter inte ”Nationella Klimat- och Miljömålen”
4. **Angående målen:**
- a. 1.1.3: gäller ”inrikes transporter” de kommunanställda eller alla invånare och hur ska det mätas om det omfattar invånare? Förslag: tydliggör målets omfattning.
 - b. 1.2.3 detta mål är väl redan uppfyllt? Alla har väl redan uppmanats.
 - c. 2.1.1 luftkvaliteten har väl redan mätts tidigare och därmed har Danderyd en baslinje att sätt mål utifrån. Förslag: sätt ett mätbart förbättringsmål baserat på senaste mätningen.
 - d. 3.2. överväg att sätta mätbart förbättringsmål utifrån senaste mätningen. Se 3.2.3: hur mycket ska det förbättras fram till 2030? 1 % ? 20 %? Satt i förhållande till siffra som definierar god kvalitet.
 - e. 3.3. Överväg att inte kalla det ”Hållbar dagvattenhantering”, istället ”miljöanpassad dagvattenhantering”, eftersom begreppet hållbar idag innehåller mycket mer än bara miljö. Begreppet hållbar dagvattenhantering började användas av Svenskt Vatten och Naturvårdsverket innan FN satte hållbarhet på kartan. Nya tider, nya begrepp – Danderyd bör gå före. Eller definierar Danderyd ”hållbar dagvattenhanteringen” i dagens mening: miljömässigt men även arbetsmiljömässigt, arbetsrättsligt, hälsomässigt, och fri från korruption?
 - f. 3.3. överväg att sätta mätbara mål: hur mäts ökan miljöanpassning av dagvattenhanteringen och vad är målet för 2030?
 - g. 4.1, 4.2, 4.3: i uppföljning av föregående miljöprogram används siffror för att visa förändring, varför används inte samma indikatorer för att sätta mätbara mål för 2030?
 - h. 5.1. Påverkan från trafikbuller ska minska hur mycket ska det minska till 2030? 1 %? 20 %?
 - i. 5.3 ”materialåtervinningen från verksamheter ska öka”. hur mycket ska det öka till 2030? 1 %? 20 %?
 - j. 5.5.1 ”miljömässigt hållbara” behöver definition för att kunna accepteras. Materialen måste alltså inte vara socialt eller ekonomiskt hållbara enligt miljöprogrammet?
 - k. 5.5.2 ”miljödatas” används för generiskt: menar Danderyd databas för återbruks-material eller för miljödeklarerade byggprodukter?

	<p>l. 5.5.2: räcker verkligen 200 000 kr för en LCA-satsning som ”ska” göras?</p> <p>m. 6.1.1 ange gärna startvärdet. Är det t ex 48 % idag och målet är 50 % är det ett för defensivt mål.</p> <p>n. 6.2.2 hur mycket förbättring, vad är baslinjen utifrån Danderyd ska ”minimera”?</p> <p>o. 6.3 och 6.4 hur mycket förbättring, vad är baslinjen utifrån Danderyd ska ”minska”?</p> <p>Sammanfattat: det föreslagna miljöprogrammet är bättre än det förra, inklusive föreslagna ändringar i nyckeltal, men det kan göras ännu tydligare så att Danderyd kan visa att det är bästa kommunen att bo, leva och verka i – även ur ett miljöperspektiv.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Privatperson 2</p>	<p>Kommunens Vision och mål, jämfört med föreslaget miljöprogram 2030</p> <p>Danderyds vision: Danderyd - Sveriges bästa kommun att leva, bo och verka i. Danderyd möter invånarnas behov genom hela livet. Här kombineras den moderna trädgårdsstaden med hållbar stadsmiljö. Kommunens utveckling kännetecknas av engagemang och delaktighet. Kommunens mål 8: Danderyd ska ha en god och hälsosam miljö samt arbeta för en långsiktigt hållbar utveckling.</p> <p>Dessa formuleringar stämmer inte överens med remissförslaget Miljöprogram 2030 sida 2 där det bl a står</p> <p>* att ”generationsmålet ska vara i fokus”: Enligt generationsmålet så som det används av FN omfattas även social och ekonomiska aspekter. Förslag: formulera om så att det tydliggörs huruvida Danderyd har generationsmålet i fokus för hela verksamheten eller bara för miljöområdet.</p> <p><i>Miljö- och klimatprogrammet innefattar endast den ekologiska aspekten i för generationsmålet. Förtydligande om detta förs in i Miljö- och klimatprogram 2030.</i></p> <p>* att ”Syftet med miljö- och klimatprogrammet för Danderyds kommun är att styra mot en god och hälsosam miljö och en långsiktigt hållbar utveckling”. Syftet med andra program, t ex näringsliv och utbildning, är nog att de också ska bidra till långsiktigt hållbar utveckling. Förslag: tydliggör om det Danderyd ser hållbar utveckling som övergripande syfte och för i då fall in i introduktionstexten till även andra program och inte bara miljöprogrammet.</p> <p><i>Uppmaningen är noterad.</i></p> <p>* att ”Miljö- och klimatprogrammet är det övergripande styrdokumentet för hållbarhetsarbetet i kommunen där det viktigaste från övriga styrdokument finns samlat.”</p> <p>Menar Danderyd att Miljöprogram Danderyd 2030 är det samma som ”Hållbarhetsprogram Danderyd 2030”? Förtydliga gärna.</p> <p><i>Miljö- och klimatprogrammet fokuserar på den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. Förtydliganden görs i texten, hållbarhetsarbetet ersätts med ”miljö- och klimatarbetet.</i></p>

* att ”Miljö- och klimatprogrammet är indelat i sex områden **som täcker in** 15 av de nationella miljö kvalitetsmålen och 11 av de globala hållbarhetsmålen samt de 6 prioriterade regionala målen.”

Menar Danderyd att Miljöprogram Danderyd 2030 är den samlade leveransen från kommunen till 11 av de globala FN-målen för miljömässig/social/ekonomisk hållbar utveckling – d.v.s. inklusive hälsa och välbefinnande (FN mål 3) , sanitet (mål 6), ekonomisk tillväxt (mål 8) med mera enligt s4 i remissförslaget? Överväg att skriva bidrar till, istället för täcker in.

Tack för synpunkt, text ändras till ”bidrar till genomförande av...”

Bra att det föreslagna programmet sätts i **kontext med FN:s globala mål för hållbar utveckling** på sidan 3 och 4 i remissförslaget.

En rättelse: Ändra kolumn 2, sida 4: det är inte nationella hållbarhetsmål, de är nationella miljömål.

Tack för synpunkt, text korrigeras.

Ett förslag: Förtydliga detta gärna på sidan 3 och 4, och andra relevanta ställen: Danderyds bidrar till de globala målen för hållbar utveckling genom miljö- och klimatprogrammet OCH andra program för god arbetsmiljö, arbetsrätt, anti-korruption, god skola, motverka fattigdom, motverka diskriminering, etcetera. Annars kan kommuninvånaren som läser tro att Danderyds leverans på ”Ingen hunger” eller ”hälsa” eller ”arbetsmiljö” endast är genom Miljöprogrammets ”god bebyggd miljö”. Överväg att skriva ”exempel” i rubriken tredje kolumnen sid 4. *Förslaget är relevant, dock har en av målsättningarna med revideringsarbetet varit att hålla programmet kortfattat och lättläst. Därför har flera avvägningar gjorts med förenklingar däribland hänvisningen till att miljö- och klimatprogrammet främst hanterar den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen utan att närmare beskriva till vad som inte hanteras.*

1. **Bra med ett nytt 6:e fokusområde**, harmoniserat med nationella miljömålen
2. **Klimatarbete är en integrerad del av miljöarbete**, inte en separat: överväg att helt enkelt kalla det ”Miljöprogram Danderyd 2030”. Exempel: det heter inte ”Nationella Klimat- och Miljömålen”
Detta dokument är en sammanslagning av kommunens tidigare miljöprogram samt klimat- och energistrategi därför förordas att klimat är med i titeln på programmet. Detta också för att sätta extra fokus på begränsad klimatpåverkan.
3. **Angående målen:**
 - a. 1.1.3: gäller ”inrikes transporter” de kommunanställda eller alla invånare och hur ska det mätas om det omfattar invånare? Förslag: tydliggör målets omfattning.

	<p><i>Detta mål överensstämmer med de nationella klimatmålen och gäller alla kommuninvånare. Mål som gäller kommunorganisationen är förtydligade i miljö- och klimatprogrammet.</i></p> <p>b. 1.2.3 detta mål är väl redan uppfyllt? Alla har väl redan uppmanats. <i>Detta är en kontinuerlig process då flera åtgärder kan genomföras och personalen byts ut i viss omfattning över tid genom personalomsättning.</i></p> <p>c. 2.1.1 luftkvaliteten har väl redan mätts tidigare och därmed har Danderyd en baslinje att sätta mål utifrån. Förslag: sätt ett mätbart förbättringsmål baserat på senaste mätningen. <i>Punktvis har mätningar genomförts dock saknas återkommande luftkvalitetsmätningar i kommunens regi. När underlag finns kommer mätbara förbättringsmål att sättas inom området.</i></p> <p>d. 3.2. överväg att sätta mätbart förbättringsmål utifrån senaste mätningen. Se 3.2.3: hur mycket ska det förbättras fram till 2030? 1 %? 20 %? Satt i förhållande till siffra som definierar god kvalitet. <i>Komplexitet i mätning, resursåtgång och avsaknad av vattenkompetens begränsar möjligheten att sätta relevanta mål och att följa upp dessa regelbundet i kommunens regi. Danderyds kommun arbetar i enlighet med vattenmyndighetens krav på vattenrecipienten i Danderyd.</i></p> <p>e. 3.3. Överväg att inte kalla det ”Hållbar dagvattenhantering”, istället ”miljöanpassad dagvattenhantering”, eftersom begreppet hållbar idag innehåller mycket mer än bara miljö. Begreppet hållbar dagvattenhantering började användas av Svenskt Vatten och Naturvårdsverket innan FN satte hållbarhet på kartan. Nya tider, nya begrepp – Danderyd bör gå före. Eller definierar Danderyd ”hållbar dagvattenhanteringen” i dagens mening: miljömässigt men även arbetsmiljömässigt, arbetsrättsligt, hälsomässigt, och fri från korruption? <i>Hållbar dagvattenhantering är ett vedertaget begrepp. Lydelse kvarstår i dokumentet.</i></p> <p>f. 3.3. överväg att sätta mätbara mål: hur mäts ökad miljöanpassning av dagvattenhanteringen och vad är målet för 2030?</p>
--	---

I tillhörande verksamhetsstöd finns föreslagna åtgärder med tillhörande nyckeltal för att följa utvecklingen.

- g. 4.1, 4.2, 4.3: i uppföljning av föregående miljöprogram används siffror för att visa förändring, varför används inte samma indikatorer för att sätta mätbara mål för 2030? *Indikator 8 följer upp biologisk mångfald "Förändring av antalet uppmätta arter vid drygt 60 mätplatser i kommunen". Kommunen använder vid mätning av biologisk mångfald en generell mätning för att se om kommunen som helhet har bevarat biologisk mångfald. Detta sker genom att följa ett index på hur artrikedomen ser ut (inte genom att följa enskilda arter). Genom återkommande mätning kan vi se om trenden för biologisk mångfald är sjunkande eller konstant. Småskaliga åtgärder har först när de blir väldigt många en sammantagen kumulativ effekt. Det mätbara målet är detsamma som tidigare – en oförändrad biologisk mångfald, det vill säga vi ska inte förlora mer biologisk mångfald.*
- h. 5.1. Påverkan från trafikbuller ska minska hur mycket ska det minska till 2030? 1 %? 20 %? *Målsättning i första skedet är att minska andelen som är bullerstörda och klara Naturvårdsverkets riktlinjer för buller. Dock har kommunen begränsad rådighet över trafikarbetet och därmed svårt att sätta procentmål i nuläget.*
- i. 5.3 "materialåtervinningen från verksamheter ska öka". hur mycket ska det öka till 2030? 1 %? 20 %? *Miljö- och klimatprogrammet ämnar att inte föregå den SÖRAB gemensamma avfallsplanens mål vilket inte i är beslutat än. Enligt förslaget är målet: "År 2032 materialåtervinns eller återanvänds minst 60 procent av det kommunala avfallet". Vilket om det antas kommer att gälla även för Danderyds kommun.*
- j. 5.5.1 "miljömässigt hållbara" behöver definition för att kunna accepteras. Materialen måste alltså inte vara socialt eller ekonomiskt hållbara enligt miljöprogrammet? *En av åtgärderna i verksamhetsstödet kopplat till uppdraget är ämnat för förtydligande och genomförande "Riktlinjer för hållbart byggande tas fram"*
- k. 5.5.2 "miljödatas" används för generiskt: menar Danderyd databas för återbruksmaterial eller för miljödeklarerade byggprodukter?

	<p><i>Val av typ av miljödata bas görs beroende på vad som är mest lämplig för vald åtgärd.</i></p> <p>l. 5.5.2: räcker verkligen 200 000 kr för en LCA-satsning som ”ska” göras? <i>Uppskattad summa för åtgärden i verksamhetsstödet är per år, och kommunen bygger sällan nytt varje år. Utredning görs inför varje byggprojekt, där kommer även kostnad för LCA tydliggöras.</i></p> <p>m. 6.1.1 ange gärna startvärdet. Är det t ex 48 % idag och målet är 50 % är det ett för defensivt mål. <i>Vid årlig uppföljning anges basvärde samt utveckling per år.</i></p> <p>n. 6.2.2 hur mycket förbättring, vad är baslinjen utifrån Danderyd ska ”minimera”? <i>Sammantagen kunskap kring basnivå saknas i nuläget, därav formulering minimera. När kunskap finns kommer uppföljning redovisa värden.</i></p> <p>o. 6.3 och 6.4 hur mycket förbättring, vad är baslinjen utifrån Danderyd ska ”minska”? <i>Baslinje och målsättning till 6.3 återfinns i föreslagen avfallsplan. Angående 6.4 så saknas sammantagen kunskap kring baslinje, därav formulering, minska.</i></p> <p>Sammanfattat: det föreslagna miljöprogrammet är bättre än det förra, inklusive föreslagna ändringar i nyckeltal, men det kan göras ännu tydligare så att Danderyd kan visa att det är bästa kommunen att bo, leva och verka i – även ur ett miljöperspektiv. <i>Kommunen tackar för bra och tydliga förbättringsförslag</i></p>
<p>24. Privatperson 3</p>	<p>Några kommentarer på planen generellt:</p> <p>Klimat är en del av miljön så varför kalla den både och?</p> <p>Det uttrycks att man vill minska samt öka vissa parametrar men inte vilka siffror man utgår ifrån och ibland inte heller med hur mycket ökning / minskningen skall vara. Det blir väldigt svårt att mäta och följa upp då, tänk om detta varit ekonomi då hade det aldrig godkänts, Sätt mätbara mål!</p> <p><i>UPPFÖLJNING Miljö- och klimatprogrammet ska följas upp en gång per år. Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljningen och för att samordning sker med övriga berörda nämnder. Nämnderna ansvarar för underlag i form av miljöredovisning. För att följa utvecklingen ska uppföljning ske på ett urval av gröna indikatorer som representerar miljö- och klimatprogrammets sex fokusområden</i></p>

	<p>Var kommer denna uppföljning presenteras, kommer den finnas tillgänglig för oss kommuninvånare?</p> <p>Mål 1.1 - miljökrav på entreprenörer. Idag kör flera privata aktörer inom hemtjänsten omkring med fossila transporter, ett krav på fossilfria maskinparker bör vara ett krav på entreprenörer som anlitas till kommunen - lägga gärna till det</p> <p>Giftfri miljö - Nere vid Sätra Äng finns det en bonde som använder Roundup på sina marker, upprörande att det får hända år 2020 - detta måste förbjudas</p>
<p>Kommentar</p> <p>Privatperson 3</p>	<p>Några kommentarer på planen generellt:</p> <p>Klimat är en del av miljön så varför kalla den både och? <i>Detta dokument är en sammanslagning av kommunens tidigare miljöprogram och klimat- och energistrategi därför förordas att klimat är med i titeln på programmet.</i></p> <p>Det uttrycks att man vill minska samt öka vissa parametrar men inte vilka siffror man utgår ifrån och ibland inte heller med hur mycket ökning / minskningen skall vara. Det blir väldigt svårt att mäta och följa upp då, tänk om detta varit ekonomi då hade det aldrig godkänts, Sätt mätbara mål! <i>De gröna indikatorerna är alla mätbara och följs upp. När det gäller övriga mål så ska åtgärder som kopplas till dessa mål ha definierade nyckeltal som följs upp.</i></p> <p>UPPFÖLJNING ”Miljö- och klimatprogrammet ska följas upp en gång per år. Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljningen och för att samordning sker med övriga berörda nämnder. Nämnderna ansvarar för underlag i form av miljöredovisning. För att följa utvecklingen ska uppföljning ske på ett urval av gröna indikatorer som representerar miljö- och klimatprogrammets sex fokusområden.”</p> <p>Var kommer denna uppföljning presenteras, kommer den finnas tillgänglig för oss kommuninvånare? <i>Uppföljning presenteras årligen för kommunstyrelsens arbetsutskott, berörda nämnder och presenteras även på kommunens hemsida.</i></p> <p>Mål 1.1 - miljökrav på entreprenörer. Idag kör flera privata aktörer inom hemtjänsten omkring med fossila transporter, ett krav på fossilfria maskinparker bör vara ett krav på entreprenörer som anlitas till kommunen - lägga gärna till det <i>Vid upphandling är ambitionen att där det är möjligt ställa motsvarande miljökrav på utförare såsom på kommunorganisationen. Detta enligt uppdrag 6.4.2.” Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader ska miljökrav ställas i enlighet med Upphandlingsmyndighetens avancerade nivå där det är möjligt.”</i></p> <p>Giftfri miljö - Nere vid Sätra Äng finns det en bonde som använder Roundup på sina marker, upprörande att det får hända år 2020 - detta</p>

	<p>måste förbjudas.</p> <p><i>Kommunen har inte full rådighet att ställa förbud inom alla områden men Mål 6.4 " Användningen av hälso- och miljöfarliga kemiska produkter ska minska" samt Uppdrag 6.2.2 "Användning av bekämpningsmedel ska minimeras och bästa miljöanpassade alternativ användas på den mark som ägs av kommunen och dess bolag" har till syfte att ge stöd att undvika onödig kemikalieanvändning.</i></p>
--	--

Danderyds kommun

Medverkande tjänstepersoner i arbetet med samrådsredogörelsen

Arbetsgrupp

Jonas Qvarfordt, miljösamordnare (projektledare)
 Ruth Meyer, energi- och klimatstrateg (projektledare)
 Staffan Lind, översiktsplanerare
 Anna Lind, samhällsplanerare
 Vivian Erixon, trafikplanerare
 David Johannesson, VA-avfallschef
 Paula Hallberg, verksamhetsutvecklare skola

Sändlista

KOMMUNALA NÄMNDER

Tekniska nämnden
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Kultur- och fritidsnämnden
Utbildningsnämnden
Socialnämnden
Fastighetsnämnden
Byggnadsnämnden

STATLIGA ORGAN

Länsstyrelsen i Stockholms län

REGIONALA ORGAN

Region Stockholm – Regional utveckling
Stockholms läns landsting- Locum

KOMMUNALA ORGAN

Djursholms AB
Täby Kommun
Sollentuna kommun
Lidingö stad
Solna stad

ORGANISATIONER FÖRENINGAR

Danderyds församling
Friluftsförbundet i Djursholm
Företagarna Danderyd
Hyresgästföreningen i Danderyd
Naturskyddsföreningen i Danderyd
Danderyds Villaägareförening
Djursholms Villaägareförening
Stocksunds Villaägareförening
Djursholms Ekebys villaägareförening

ÖVRIGA

Käppalaförbundet
Norrenergi AB
Norrvatten
Svenska Kraftnät